

UNITÁRIUS KALENDÁRIUM
2025

Unitárius kalendárium 2025

Kiadja a Magyar Unitárius Egyház
Kolozsvár
2024

Megjelent
a Bethlen Gábor Alap
támogatásával

A fedőlapon a szentgericei templom látható. Fényképezte: Czire Alpár

Kiadja a Magyar Unitárius Egyház

Szerkesztette: dr. Andorkó Júlia Eszter

Havi fényképek: Czire Alpár

Jelentős évfordulók: dr. Kovács Sándor

A Magyar Unitárius Egyház egyházkormányzati névjegyzéke:

Fancsali-Barothi Brigitta, Koppándi Júlia, Popa Ilona Aurélia,
Szabó László

Rejtvények: Ferencz Csaba-Levente

Műszaki szerkesztő: Virág Péter

Szöveggondozás: Dénes Gabriella

Borítóterv: Idea Plus

Nyomdai munkák: Misztótfalusi Kis Miklós Református Sajtóközpont

ISSN 2285 – 987X

ISSN-L 2285 – 987X

ELŐSZÓ

Amikor ezeket a sorokat írom, a 2024-es év végén járunk. Óhatatlanul visszatekintek, és sorjázom egyházunk, gyülekezeteink számtalan megvalósítását, az erőt adó együttléteket, a hitünket erősítő imaalkalmakat. De látom a sok kihívást, a megoldásra váró feladatokat is. Ebben a küszöbön állásban bizalommal, hittel telik meg a szívem. Hiszek abban, hogy a következő esztendőben is lesz részünk örömteli találkozásban, az előttünk álló feladatokhoz pedig kellő erőt és bölcs szívet ad majd a jó Isten.

Azért szeretem többek között ezt a kiadványt, amit a kedves Olvasó most a kezében tart, mert a pusztá léte is erről a bizalomról árulkodik. Egy egész évre tervez előre, és ahogy tartalma hónapról hónapra halad, visz előre és emel, hogy a folyton megújuló holnapokkal szembe tudjunk nézni.

A legújabb kiadás havi témái unitárius hitünk sarokkövei. Szólnak vallásszabadságról, Istenről, Jézusról, emberről, az örök életéről, Isten országáról, imáról és hálaadásról, kegyelemről és szeretetről. A 2025. esztendő egyházunkban a küldetés éve lesz, mi pedig igyekszünk majd minél tisztábban meg- és újfogalmazni egyházi és egyéni küldetésünk tartalmát. Ehhez az előttünk álló feladathoz ajánlom szeretettel mindannyiunk figyelmébe e kalendárium idei írásait is. Legyenek útkeresésünkben megállók, amelyek pihenésre és elmélkedésre készítenek, s ha fáradnak lépteink, legyenek támaszok, amelyek továbbvisznek! Legyenek mindannyiunk épülésére, és hozzák minél közelebb hozzánk Isten országának valóságát!

2024 adventje

Kovács István
püspök

1. szerda • újév, Fruzsina
2. csütörtök • Ábel, Ákos
3. péntek • Benjámin
4. szombat • Angyal, Titusz
5. vasárnap • Árpád, Simon

6. hétfő • Gáspár, Menyhért, Boldizsár
7. kedd • Artúr, Attila ☽
8. szerda • Gyöngyvér, Virág
9. csütörtök • Etele, Marcell
10. péntek • Melánia, Vilmos
11. szombat • Ágota, Barna
12. vasárnap • Erna, Ernő

13. hétfő • a vallásszabadság ünnepe, Csongor, Ivett, Veronika
14. kedd • Bódog, Edömér, Félix ○
15. szerda • Aurél, Loránd
16. csütörtök • Dániel, Gusztáv
17. péntek • Antal, Antónia
18. szombat • Piroska
19. vasárnap • Sarolta, Sára

20. hétfő • Sebestyén, Tímea
21. kedd • Ágnes ☾
22. szerda • Alfonz, Vince
23. csütörtök • Zelma
24. péntek • Erik, Erika, Hanga, Xénia
25. szombat • Henrik, Pál
26. vasárnap • Aba, Paula, Vanda

27. hétfő • Angéla
28. kedd • Karola, Károly
29. szerda • Adél, Eta ●
30. csütörtök • Gellért, Gerda, Noémi
31. péntek • Lujza, Marcella

1782. január 1-jén Kolozsváron halt meg **Gejza József** lelkész, tanár, énekszerző, író. Nyomatásban megjelent temetési beszédei, halotti versei nem mindennapi tehetségéről tesznek bizonyosságot. (1742-ben született Homoródalmáson.)

1883. január 2-án Bencédben született **Benczédi Pál** lelkész, teológiai tanár, író. (1966. június 9-én halt meg Kolozsváron.)

1601. január 3-án halt meg **Várfalvi Kósa János**, egyházunk negyedik püspöke. (Várfalván született.)

1720. január 4-én szülővárosában halt meg **Kolozsvári Dimjén Pál** iskolaigazgató, hittudós, orvos. (1655-ben született Kolozsváron.)

1840. január 4-én született Parajdon **Fanghné Gyújtó Izabella** író, álneven Lépešy Gáspár. Lánya, Fangh Antónia Pákei Lajos felesége volt.

1946. január 7-én halt meg **Józan Miklós** író, műfordító, egyházunk 26. püspöke. (1869. december 6-án született Tordatúron.)

1931. január 12-én Vargyason született **Borbáth Károly** történetkutató. (1980. április 20-án halt meg szülőfalujában.)

1636. január 13-án Kolozsváron halt meg **Thordai János** költő, az 1632-ben megjelent unitárius énekeskönyv szerkesztője. (1597-ben [?] született Tordán.)

1910. január 13-án Kolozsváron született **László Tihamér** fizikus, egyetemi tanár. (1986. május 26-án halt meg Kolozsváron.)

1886. január 13-án Mészkon született **Gálffy Zsigmond** műfordító, igazgatótanár. (1958. december 26-án halt meg Kolozsváron.)

1866. január 14-én született Aranyosrákoson **Borbély Sándor** gyógypedagógus, a váci siketnéma-intézet igazgatója. (1932. december 9-én hunyt el Vácon.)

1885. január 15-én Torockón halt meg **Koronka Antal** unitárius lelkész, író. (1806-ban született Kövenden.)

1913. január 15-én született Aldobolyban **Harringtonné Szánthó Vilma** lelkész. (1982. október 15-én halt meg a New Mexico állambeli Santa Fében.)

1889. január 18-án Gyulafehérváron született **dr. Mikó Lőrinczné Zsakó Aranka**, az Unitárius Nőszövetség egykori elnöke. (Kolozsváron halt meg 1968. május 19-én.)

1902. január 18-án Marosvásárhelyen született **Szent-Iványi Sándor** lelkész, író, politikus, a Kolozsvári Teológiai Akadémia tanára, a Polgári Demokrata Párt alapító tagja. (1983. október 16-án halt meg az AEÁ-ban, Lancasterben.)

1786. január 21-én halt meg **Agh István** író, természettudós, egyházunk 17. püspöke. (1709-ben született Sepsiszentkirályon.)

1721. január 21-én halt meg **Bíró Sámuel**, egyházunk első főgondnoka. (1665-ben született Homoródszentmártonban.)

1854. január 21-én halt meg **Barra Imre**, Kolozsvár népszerű orvosa, Agh István dédunokája.

1778. január 22-én Bágyonban halt meg **Uzoni Fosztó István** lelkész, egyház-történet-író. (1729-ben született.)

1899. január 22-én Székelyudvarhelyen született **Dobai István** lelkész, költő, a *Tizenegyek* egyik szerkesztője. (Meghalt 1938. szeptember 4-én Vargyason.)

1920. január 23-án született **Létay Lajos** költő, szerkesztő, publicista. (Kolozsváron halt meg 2007. szeptember 26-án.)

1. szombat • Ignác, Kincső
2. vasárnap • Apor, Karolina

3. hétfő • Balázs, Oszkár
 4. kedd • Andrea, Csenge, Csengele, Ráhel
 5. szerda • Ágota, Ibla, Ingrid ☽
 6. csütörtök • Dorottya, Dóra, Dorka
 7. péntek • Amanda, Tódor
 8. szombat • Aranka, Salamon
9. vasárnap • Abigél

10. hétfő • Elvira, Gabriella
 11. kedd • Elek, Dezső
 12. szerda • Lilla, Lídia, Livia ○
 13. csütörtök • Ella, Linda
 14. péntek • Bálint
 15. szombat • Kolos
16. vasárnap • Julianna, Samu

17. hétfő • Donát, Emőd
 18. kedd • Bernadett, Ellák, Konrád, Zenkő
 19. szerda • Ozsvát, Zsuzsanna
 20. csütörtök • Aladár, Álmos ☾
 21. péntek • Eleonóra, Nóra
 22. szombat • Gerzson
23. vasárnap • Alfréd, Tas

24. hétfő • Jázmin, Mátyás
 25. kedd • Géza, Vanda
 26. szerda • Edina, Izabella
 27. csütörtök • Ákos, Gábor
 28. péntek • Elemér ●

1829. február 3-án Lengyelfalván született br. **Orbán Balázs** író, néprajzi gyűjtő, történész, alapítványtevő. (1890. április 19-én halt meg Budapesten.)

1842. február 3-án halt meg Kolozsváron **Bölöni Farkas Sándor** útirajz- és naplóiíró. (1795. január 15-én született Bölönben.)

1879. február 8-án Nyárádszentmártonban született **Pozsonyi Szentmártoni Kálmán** igazgató-tanár, népmesegyűjtő. (Kolozsváron halt meg 1968. július 11-én.)

1802. február 13-án szülővárosában halt meg **Pákei József**, a kolozsvári Unitárius Kollégium tudós igazgatója, az egyház főjegyzője. (1759. november 10-én született Kolozsváron.)

1820. február 13-án Szentgericén született **Jakab Elek** történettudós, Kolozsvár történetírója, Dávid Ferenc egyházalapító püspökünk első monográfusa. (1897. július 22-én halt meg Budapesten.)

1882. február 13-án Homoródjánosfalván született **Kiss Sándor** lelkész, író, fordító. (Kolozsváron halt meg 1973. december 3-án.)

1903. február 13-án Korondon született **Simén Dániel** lelkész, teológiai tanár, író. (1969. február 25-én halt meg Kolozsváron.)

1533. február 16-án Budán született **Dudith András** humanista tudós, filológus, aki ugyan rokonszenvezett az unitárius eszmékkal, de nem csatlakozott felekezetünkhöz. (Boroszlón halt meg 1589. február 23-án.)

1844. február 17-én Csekefalván született **Kozma Ferenc** pedagógus, író, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja (1880). Kolozsváron szerzett unitárius lelkészi oklevelet. 1870-ben a székelykeresztúri tanítóképző tanára, majd igazgatója. 1886-tól Kolozs vármegye tanfelügyelője, az Unitárius Kollégium felügyelőgondnoka. (1920. május 12-én halt meg.)

1928. február 19-én halt meg **Ferencz József** lelkész, tanár, író, műfordító, egyházunk 23. püspöke. (1845. augusztus 9-én született Alparéten.)

1919. február 22-én született Homoródkeményfalván **Bencze Márton**, a Magyarországi Unitárius Egyház harmadik püspöke. (2003. június 8-án, pünkösdkor halt meg Budapesten.)

1915. február 23-án Verespatakon született **Pap István** mezőgazdasági szakíró, az MTA tagja. (Kolozsváron halt meg 1994. február 5-én.)

1. szombat • Albin, Levente
2. **vasárnap** • Lujza, Magor
3. hétfő • Kornél, Kornélia
4. **kedd** • **húshagyókedd**, Adrienn, Kázmér
5. szerda • Adorján, Olivér
6. csütörtök • Frigyes ☽
7. péntek • Tamás
8. szombat • Zoltán
9. **vasárnap** • **böjt 1. vasárnapja**, Fanni, Franciska, Gerő
10. hétfő • Ildikó, Melissza
11. kedd • Kadosa, Szilárd
12. szerda • Gergely, Ince
13. csütörtök • Ida, Krisztián, Krisztina
14. péntek • Matild, Pólika ○
15. **szombat** • Kristóf, Lukrécia
16. **vasárnap** • **böjt 2. v.**, Henriett, Henrik, Zádor
17. hétfő • Gertrúd
18. kedd • Sándor
19. szerda • József
20. csütörtök • Hubert, Klaudia, Mór
21. péntek • Bence, Benedek, Benett
22. szombat • Beáta, Kevend, Lea ☾
23. **vasárnap** • **böjt 3. v.**, Botond, Emőke, Emese
24. hétfő • Gábor, Karin
25. kedd • Mária
26. szerda • Emánuel
27. csütörtök • Alpár, Hajnalka
28. péntek • Gedeon, Johanna, Koppány
29. szombat • Bertil, Jónás ●
30. **vasárnap** • **böjt 4. v.**, Hunor, Magor, Zalán
31. hétfő • Árpád

1853. március 1-jén Kolozsváron született **Pákei Lajos** építészmérnök, Kolozsvár főépítész. (1921. március 22-én halt meg szülővárosában.)

1604. március 4-én Lusławicében halt meg **Socinus Faustus**, a lengyel anti-trinitarizmus legnagyobb teológusa. (1539. december 5-én született Sienában.)

1661. március 7-én halt meg **Beke Dániel**, egyházunk nyolcadik püspöke.

1819. március 8-án Szentivánlaborfalván született **Berde Áron** természettudós, lapszerkesztő, a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem rektora. (1892. június 25-én halt meg Kolozsváron.)

1913. március 9-én Bözödön született **Bözödi (Jakab) György** író, szociográfus, történész. (1989. november 25-én halt meg Budakeszin.)

1792. március 11-én halt meg **Suki László**. Végrendeletében minden vagyonát az unitárius egyházra hagyta. (1741-ben született.)

1903. március 12-én született Kénoson **Lukács Sándor** lelkész-esperes. (1993. november 1-jén halt meg Dicsőszentmártonban.)

1903. március 13-án született Homoródkarácsonyfalván **Kelemen Imre** lelkész, az *Unitárius Szószék* szerkesztője, az 1956-os forradalom politikai megtorlásainak áldozata. (1991. november 16-án hunyt el Oklándon.)

1571. március 14-én Gyulafehérváron halt meg **János Zsigmond**, Erdély első unitárius fejedelme. (1540. július 7-én született Budán.)

1888. március 14-én Homoródmáson született **Zoltán Sándor** lelkész, író. (1979. június 24-én halt meg Budapesten.)

1882. március 20-án Fiafalván született **Kovács Lajos** lelkész, író, szerkesztő, fordító, Kovács Lajos püspök édesapja. (1942. október 20-án halt meg Brassóban.)

1724. március 23-án halt meg **Almási Gergely Mihály**, egyházunk 14. püspöke. (Homoródmáson született 1654. január 11-én.)

1911. március 27-én Bánffyhunyadon született **Mikó Imre** jogász, műfordító, író, politikus, egyházunk főgondnoka. (Kolozsváron halt meg 1977. március 21-én.)

1888. március 28-án Nagymedésén született **Kiss Elek** teológiai tanár, író, lapszerkesztő, egyházunk 27. püspöke. (Kolozsváron halt meg 1971. december 7-én.)

1908. március 28-án Brassóban született **Szabó Sámuel** közíró, az egykori Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet titkára, a *Kévekötés* szerkesztője. (Szülővárosában halt meg 1993. szeptember 19-én.)

1839. március 29-én Felsőbencédén született **Benczédi Gergely**, a kolozsvári Unitárius Kollégium igazgató-tanára, író. (Kolozsváron halt meg 1906. december 13-án.)

1758. március 30-án halt meg **Szentábrahádi Lombárd Mihály**, az unitáriusok „szeme, szíve, szája”, egyházunk 16. püspöke. (1683-ban született Városfalván.)

1. kedd • Hugó, Szörény
2. szerda • Áron
3. csütörtök • Keresztély, Richárd
4. péntek • Ambrus, Csaba
5. szombat • Kocsárd, Vince ☽
- 6. vasárnap • böjt 5. v., Bíborka, Edna, Édua**

7. hétfő • Orsolya
8. kedd • Dénes, Zselyke
9. szerda • Dömötör, Géza
10. csütörtök • Ezékiel, Zsolt
11. péntek • Klotild, Leó
12. szombat • Gyula, Száva
- 13. vasárnap • virágvasárnap, Ida, Hermina ○**

14. hétfő • Gusztáv, Tibor
15. kedd • Emese, Tas
16. szerda • Bánk
17. csütörtök • Rudolf
- 18. péntek • nagypéntek, Andrea, Ilma**
19. szombat • Emma
- 20. vasárnap • húsvét 1. napja, Tivadar, Töhötöm**

- 21. hétfő • húsvét 2. n., Zsombor ☾**
- 22. kedd • húsvét 3. n., Csilla, Noé, Noémi**
23. szerda • Béla
24. csütörtök • György, Györgyi
25. péntek • Ajnácska, Márk
26. szombat • Boglárka, Ervin
- 27. vasárnap • Gyöngyi, Zita ●**

28. hétfő • Valéria
29. kedd • Tihamér
30. szerda • Kitti

1781. április 8-án halt meg **Fejérvári Sámuel** nyelvtudós, lelkész, tanár. (1721-ben [?] született.)

1792. április 9-én Székelyszentmihályon született **Nagyernyei Kelemen Benő**, az erdélyi modern mezőgazdaság úttörője, a zsibói Wesselényi-uradalom gazdatisztje, alapítványtevő. (Szucságon halt meg 1885. június 3-án.)

1684. április 16-án halt meg **Nagysolymosi Koncz Boldizsár**, egyházunk tizedik püspöke. (1624-ben született Nagysolymoson.)

1959. április 18-án halt meg **Szabédi (Székely) László** költő, író, újságíró, egyetemi tanár. (1907. május 7-én született Sáromberkén.)

1808. április 18-án Loughborough-ban született **John Paget** orvos, író, egyházunk lelkes támogatója, a kolozsvári Angol Olvasókör alapítója. (Mehalt Aranyosgyéresen 1892. április 10-én.)

1917. április 18-án Sepsikőrőspatakon született **Imreh Lajos** pedagógus, a tordai iskola tanára. (1999. július 18-án halt meg Sepsikőrőspatakon.)

1855. április 19-én Tordátfalván született **Boros György** teológiai tanár, író, egyházunk 24. püspöke. (1941. január 26-án halt meg Kolozsváron.)

1861. április 20-án Nagyajtán született **Nyiredy Géza** természettudós, a kolozsvári Unitárius Kollégium természetrajz- és kémiatanára, a természetrajzi és vegytani laboratórium szorgalmas gyarapítója. (1914. június 17-én halt meg Kolozsváron.)

1874. április 20-án Tarcsafalván született **Ürmösi Károly** lelkész-esperes, író. (Kolozsváron halt meg 1953. február 6-án.)

1903. április 22-én Kolozsváron halt meg **Mózes András** lelkész, író, tanár. (1837. augusztus 3-án született Ürmösön.)

1868. április 23-án Firtosmartonosban született **Vári Albert** lelkész, teológiai tanár, író, az Unitárius Irodalmi Társaság elnöke. (Kolozsváron halt meg 1953. szeptember 22-én.)

1907. április 23-án Tordán született **Borbély Samu** gépészmérnök, matematikus. (1984. augusztus 14-én halt meg Budapesten.)

1648. április 25-én Kolozsváron halt meg **Dálnoki Nagy Mihály** lelkész, a kolozsvári unitárius iskola igazgatója. (1612-ben [?] született Dálnokban.)

1809. április 28-án Tordán született **Kiss Mihály** lelkész, népmesegyűjtő, egyházi író. (1889. január 21-én halt meg Árkoson.)

1913. április 28-án Kézdivásárhelyen született **Erdő János**, egyházunk 29. püspöke. (1996. július 27-én halt meg Kolozsváron.)

1737. április 30-án halt meg **Várfalvi Pálfi Zsigmond**, egyházunk 14. püspöke. Halála napján kelt végrendeletében külföldi peregrinációja során vásárolt könyveit a kolozsvári Unitárius Kollégiumra hagyta. (1672 körül született.)

1925. április 30-án Kolozsváron született **Szabó Dezső** unitárius lelkész, egyházi szakíró. (Szülővárosában halt meg 1996. június 7-én.)

1. csütörtök • Fülöp, Jakab, Maja
2. péntek • Zsigmond
3. szombat • Irma, Tia, Tímea
4. **vasárnap** • Flórián, Mónika ☽

5. hétfő • Kocsárd
6. kedd • Eliz, Evetke, Frida, Tamara
7. szerda • Dalma, Gizella
8. csütörtök • Győző
9. péntek • Beáta, Gergely
10. szombat • Antónia, Jób, Míra
11. **vasárnap** • Albert

12. hétfő • Pongrác ○
13. kedd • Imelda, Imola, Szervác
14. szerda • Bonifác, Julianna
15. csütörtök • Izsák, Zsófia
16. péntek • Botond, Mózes
17. szombat • Andor, Ede
18. **vasárnap** • Erik, Erika, Hanga, Szandra

19. hétfő • Buda, Milán, Sára, Zoárd
20. kedd • Bernát, Hanna, Réka ☾
21. szerda • Konstantin, Szilárd
22. csütörtök • Júlia, Renáta, Rita
23. péntek • Dezső, Vilmos
24. szombat • Eliza, Eszter
25. **vasárnap** • Magda, Orbán

26. hétfő • Ágoston, Aladár, Evelin
27. kedd • Nándor ●
28. szerda • Emil, Csanád
29. **csütörtök** • **áldozócsütörtök**, Magdolna
30. péntek • Janka, Johanna, Zsanett
31. szombat • Angyalka, Marietta, Matild

1834. május 1-jén Hosszúaszóban született **Buzogány Áron** lelkész, kormánytanácsos. (Meggalt Budapesten 1888. február 25-én.)

1799. május 3-án Nagyajtai született **Nagyajtai Kovács István** történész. Értékes könyvtárát a kolozsvári Unitárius Kollégiumra hagyta. (1872. január 14-én halt meg Kolozsváron.)

1610. május 5-én született Memelben (Litvánia) **Valentin Baumgart**, a kolozsvári szász unitáriusok nagy híré papja. (1672. január 13-án halt meg Kolozsváron.)

1907. május 7-én született Sáromberkén **Szabédi (Székely) László** költő, író, újságíró, egyetemi tanár. (Az állambiztonsági szervek zaklatása miatt 1959. április 18-án vonat elé vetette magát Kolozsváron.)

1689. május 12-én halt meg **Szentiványi Márkos Dániel**, egyházunk 11. püspöke. (1637-ben született Sepsiszentivánban.)

1829. május 14-én Kolozsváron halt meg **Sylveszter György**, a kolozsvári Unitárius Kollégium tanára. (1786-ban született Tarcsafalván.)

1925. május 15-én halt meg Kolozsváron **Péterfi Dénes** lelkész, író, műfordító. (1851. augusztus 30-án született Közétpajtán.)

1871. május 20-án Bölönben született **Tóth György** jogász, szakíró. (1942. február 19-én halt meg Budapesten.)

1937. május 22-én Tordán halt meg **Balázs Ferenc** lelkész, író. (Kolozsváron született 1901. október 24-én.)

1859. május 25-én Tordán született **Kanyaró Ferenc** irodalom- és egyháztörténész, a kolozsvári Unitárius Kollégium tanára. (Tordán halt meg 1910. március 21-én.)

1913. május 26-án Temesváron halt meg **Szentkatolnai Bálint Gábor** egyetemi tanár, nyelvész, utazó. (1844. március 13-án született Szentkatolnán.)

1892. május 29-én Marosvásárhelyen született **Tóth István** festőművész, a kolozsvári Unitárius Kollégium rajztanára. (1964. május 21-én halt meg Kolozsváron.)

1606. május 30-án született **Linczigh János** emlékiró, Kolozsvár híres főbírája. (Kolozsváron halt meg 1679. július 8-án.)

1813. május 30-án Nyárádgálfalván született **Szentiváni Mihály** költő, író, politikus, szerkesztő. (Kolozsváron halt meg 1842. december 10-én.)

1. **vasárnap** • Álmos, Edvárd, Tünde, Tündér
2. hétfő • Anita
3. kedd • Klotild ☽
4. szerda • Bulcsú, Ildikó
5. csütörtök • Angéla, Ferdinánd
6. péntek • Délia, Norbert
7. szombat • Róbert
8. **vasárnap** • **pünkösd 1. napja**, Medárd
9. **hétfő** • **pünkösd 2. n.**, Annabella, Félix
10. **kedd** • **pünkösd 3. n.**, Margit
11. szerda • Barna, Barnabás ○
12. csütörtök • Villő
13. péntek • Anett, Antal, Tóbiás
14. szombat • Alpár, Vazul
15. **vasárnap** • Izolda, Jolán, Zója, Vid
16. hétfő • Jusztina
17. kedd • Laura
18. szerda • Arnold, Márkus ☾
19. csütörtök • Gyárfás
20. péntek • Illés, Keve, Szilamér
21. szombat • Alajos
22. **vasárnap** • Paulina, Krisztina, Leila
23. hétfő • Szidónia, Zoltán
24. kedd • Avar, Iván, Kupán
25. szerda • Vilmos ●
26. csütörtök • János, Pál
27. péntek • László
28. szombat • Irén, Iringó, Leó
29. **vasárnap** • Péter, Pál
30. hétfő • Tihamér

1661. június 2-án halt meg **Járai János**, egyházunk kilencedik püspöke.
1878. június 4-én Tarcsafalván született **Márkos Albert** tanár, tankönyvíró, műfordító. (Székelykeresztúron halt meg 1949. november 17-én.)
1915. június 5-én halt meg Kolozsváron **Barabás Ábel** tanár, irodalomtörténész, eszperantista, az első magyar nyelvű eszperantó nyelvkönyv szerzője, Goethe-kutató.
1909. június 7-én született Torockón **Péterffy Gyula** zenetanár. (1979. február 28-án halt meg Kolozsváron.)
1863. június 11-én Tordátfalván született **Boros Sándor**, a kolozsvári Unitárius Kollégium igazgatója. (1900. június 28-án halt meg Kolozsváron.)
1704. június 14-én halt meg **Kmita Andrásné Wilhelm Krisztina**, egyházunk jótétevője. (1656-ban született.)
1797. június 15-én Torockószentgyörgyön született **Brassai Sámuel**, az utolsó erdélyi polihisztor. (Kolozsváron halt meg 1897. június 24-én.)
1903. június 16-án született Homoródkeményfalván **Lőrinczy Géza** lelkész, szakíró, teológiai tanár. (Kolozsváron hunyt el 1975. július 27-én.)
1914. június 17-én halt meg **Nyiredy Géza**, a kolozsvári Unitárius Kollégium természetrajz- és kémiatanára. (1861. április 20-án született.)
1998. június 17-én Nagyváradon halt meg **László Gyula** régész, őstörténész, művészettörténész, képzőművész, egyetemi tanár. (1910. március 14-én született Kőhalomban.)
1890. június 24-én Bágyonban halt meg **Kovács Dénes** lelkész, alapítványtevő. (Kövenden született 1830-ban.)
1879. június 25-én Szentábrahámon született **Fekete Lajos** lelkész, író, költő. (Brassóban halt meg 1945. április 23-án.)
1772. június 27-én Torockószentgyörgyön halt meg **Kénosi Tőzsér János**, a tordai iskola igazgatója, lelkész, egyháztörténet-író. (1708-ban született Kénosban.)
1811. június 28-án Nagyajtán született **Kriza János** író, költő, népköltési gyűjtő, egyházunk 22. püspöke. (1875. március 26-án halt meg Kolozsváron.)

1. kedd • Előd, Tibold
2. szerda • Ottó ☽
3. csütörtök • Kornél, Soma
4. péntek • Berta, Bíborka, Rajmund
5. szombat • Emese, Sarolt, Sarolta
- 6. vasárnap** • Csaba, Ézsaiás

7. hétfő • Donát, Evódia
8. kedd • Liza, Teréz
9. szerda • Ruth, Vera
10. csütörtök • Amália ○
11. péntek • Lili, Lilla, Nella, Nóra
12. szombat • Dalma, Izabella, Uzonka
- 13. vasárnap** • Jenő

14. hétfő • Örs, Ulrik
15. kedd • Henrik, Örkény, Roland
16. szerda • Enikő, Kármén
17. csütörtök • Endre, Elek, Lotti
18. péntek • Cecília, Frigyes, Milla ☾
19. szombat • Alfréd, Emike, Emília
- 20. vasárnap** • Illés

21. hétfő • Dániel, Léna
22. kedd • Mária, Magdolna
23. szerda • Lenke
24. csütörtök • Kincső, Kinga ●
25. péntek • Jakab, Kristóf
26. szombat • Anna, Anita, Panna
- 27. vasárnap** • Olga

28. hétfő • Ince, Szabolcs
29. kedd • Flóra, Márta
30. szerda • Judit, Jutta, Xénia
31. csütörtök • Heléna, Oszkár

1592. július 6-án halt meg **Hunyadi Demeter**, egyházunk második püspöke.

1828. július 6-án Nyáradgálfalván született **Nagy Lajos** lelkész, tanár, egyházi főjegyző, a *Keresztény Magvető* egyik alapítója. (1910. május 19-én halt meg Kolozsváron.)

1540. július 7-én született Budán **János Zsigmond**, Erdély első unitárius fejedelme. (1571. március 14-én Gyulafehérváron halt meg.)

1869. július 16-án Kolozsváron született **Váradi Aurél** ügyvéd, hírlapíró, az Unitárius Teológiai Akadémia és a kollégium felügyelőgondnoka. (1931. május 9-én halt meg Kolozsváron.)

1603. július 17-én a Brassó melletti csatában esett el **Székely Mózes**, Erdély második unitárius fejedelme. (1553-ban született Székelyudvarhelyen.)

1819. július 17-én Tordán született **Kőváry László**, Erdély történetírója. (1907. szeptember 25-én halt meg Kolozsváron.)

1866. július 20-án Felsőrákoson született **Ferenczy Géza** ügyvéd, lapszerkesztő, egyházunk főgondnoka. (Ürmösön halt meg 1935. március 11-én.)

1868. július 27-én Makón született **Kiss Ernő** irodalomtörténész, szerkesztő, a kolozsvári Unitárius Kollégium tanára. (1931. november 9-én halt meg Alagon.)

1900. július 27-én Újpesten született **Iván (Jancsi) László** lelkész, vallástanár, egyházi szakíró. (Budapesten halt meg 1938. május 7-én.)

1836. július 30-án Tarcsafalván született **Simén Domokos** teológiai tanár, író, műfordító. (1878. szeptember 9-én halt meg Kiskadácsban.)

1. péntek • Boglárka, Péter, Reményke ☽
2. szombat • Hajnal, Lehel
3. **vasárnap** • Hermina, Kira
4. hétfő • Domokos, Kriszta
5. kedd • Zita
6. szerda • Berta
7. csütörtök • Ibolya
8. péntek • Gusztáv, László
9. szombat • Emőd ○
10. **vasárnap** • Blanka, Lóránt, Lőrinc
11. hétfő • Tibor, Zsuzsa
12. kedd • Klára, Sugárka
13. szerda • Csongor, Gertrúd
14. csütörtök • Marcell, Özséb
15. péntek • Mária
16. szombat • Aba, Ábrahám
17. **vasárnap** • Anasztáz, Jácint ☾
18. hétfő • Ilona, Lenke
19. kedd • Huba
20. **szerda** • István
21. csütörtök • Sámuel
22. péntek • Menyhért
23. szombat • Farkas, Szidónia ●
24. **vasárnap** • Bertalan, Delinke
25. hétfő • Lajos
26. kedd • Endre, Mónika, Rita
27. szerda • Ellák, Gáspár
28. csütörtök • Ágoston, Mózes
29. péntek • Beatrix, Erna, Szabrina
30. szombat • Róza, Rózsa
31. **vasárnap** • Bella, Erika, Nimród ☽

1691. augusztus 1-jén halt meg **Andreas Lachovius**, a kolozsvári lengyel unitárius menekültek papja. (Mękarzówban született 1627-ben.)

1837. augusztus 3-án született **Mózes András** lelkész, író, tanár. (1903. április 22-én halt meg Kolozsváron.)

1880. augusztus 4-én Benczédén született **Gyallay Pap Domokos** író, szerkesztő, a kolozsvári kollégium tanára. (Budapesten halt meg 1970. április 11-én.)

1915. augusztus 5-én Magyarországon született **Bodor András** történész, egyetemi tanár, a kolozsvári Unitárius Kollégium államosítást megelőző utolsó igazgatója. (Kolozsváron halt meg 1999. október 4-én.)

1901. augusztus 7-én Alsójárán született **Ferenczi Sándor** természettudományi szakíró, a kolozsvári Unitárius Kollégium tanára. (Sopronban halt meg 1945. március 29-én.)

1846. augusztus 8-án Fiafalván született **Kovács János** igazgató, tanár, utazó, a kolozsvári Angol Társalgó Kör alapítója. (1905-ben halt meg Kolozsváron.)

1574. augusztus 8-án halt meg **Johannes Sommer** humanista költő, a kolozsvári iskola tudós igazgatója. (A németországi Pirnában született 1542-ben.)

1917. augusztus 8-án Gyergyószentmiklóson született **Kormos Gyula** újságíró, szerkesztő, író, műfordító. (1981. július 10-én halt meg Kolozsváron.)

1878. augusztus 10-én Nagykedében született **Péterffy Gyula** tanító, színpadi író, költő, Péterffy Gyula zenetanár apja. (1942. május 7-én halt meg Torockón.)

1862. augusztus 11-én Kolozsváron halt meg **Székely Mózes** püspökhelyettes, tanár, tankönyvíró. (1805-ben született.)

1836. augusztus 16-án Kolozsváron halt meg **Molnos Dávid** teológiai tanár. (Nagyajtán született 1778-ban.)

1882. augusztus 17-én Gyulafehérváron született **Zsakó István** elmeorvos, orvosi szakíró. (Budapesten halt meg 1966. február 6-án.)

1632. augusztus 18-án halt meg **Radecki Bálint**, egyházunk hatodik püspöke. (Gdanskban született 1550 körül.)

1885. augusztus 20-án született Árkoson **Gelei József** biológus, az MTA tagja, egyetemi tanár, főgondnok. (1952. május 20-án halt meg Budapesten.)

1885. augusztus 20-án Küküllődombón született **Ütő Lajos** lelkész, író, lapszerkesztő. (Székelykeresztúron halt meg 1977. július 1-jén.)

1778. augusztus 21-én Abrudbányán született **Gedő József** irodalompartoló, alapítványtevő. (Kolozsváron halt meg 1855. augusztus 29-én.)

1786. augusztus 26-án Tordán született **Székely Miklós**, egyházunk 20. püspöke. (Kolozsváron halt meg 1843. október 9-én.)

1851. augusztus 30-án Középpajtán született **Péterfi Dénes** lelkész, író, műfordító. (1925. május 25-én halt meg Kolozsváron.)

1938. augusztus 31-én Kolozsváron halt meg **Ürmösi Károlyné Kántor Gizella**, az Unitárius Nőszövetség titkára, költő. (Abrudbányán született 1880-ban.)

1. hétfő • Egon, Egyed
2. kedd • Dorina, Rebeka
3. szerda • Annamária, Hilda
4. csütörtök • Rozália
5. péntek • Lőrinc, Szende
6. szombat • Csanád, Zakariás
7. **vasárnap** • Ivor, Rege, Regina ○

8. hétfő • Adrián, Adrienn, Mária
9. kedd • Ádám
10. szerda • Hunor, Nikoletta
11. csütörtök • Regő, Teodóra, Zsolna
12. péntek • Ibolya
13. szombat • Ludovika
14. **vasárnap** • Szeréna, Szerénke

15. hétfő • Debóra, Enikő, Tünde ☾
16. kedd • Edit
17. szerda • Gyula, Zsófia
18. csütörtök • Diána
19. péntek • Vilma
20. szombat • Frida
21. **vasárnap** • Ilka, Máté, Vadony ●

22. hétfő • Móric, Ottó
23. kedd • Polixéna, Tekla
24. szerda • Gellért, Mercédesz
25. csütörtök • Adorján, Kende
26. péntek • Jusztina
27. szombat • Albert
28. **vasárnap** • őszi hálaadás, Vencel

29. hétfő • Mihály
30. kedd • Jeromos, Örs ☽

1923. szeptember 2-án született Budapesten **Szász János** unitárius lelkész, levéltáros, szakíró, a budapesti unitárius teológiai intézet igazgatója. (2007. július 18-án halt meg szülővárosában.)

1927. szeptember 4-én Brassóban született **Sánta Ferenc** író. (Budapesten halt meg 2008. június 6-án.)

1919. szeptember 12-én Sepsiszentkirályon született **Imreh István** történetíró, szociológus. (2003. január 31-én halt meg Kolozsváron.)

1797. szeptember 13-án született Székelykálban **Aranyosrákosi Székely Sándor** író, költő, egyházunk 21. püspöke. (Marosszentkirályon halt meg 1854. január 27-én.)

1763. szeptember 14-én Kissároson született **Körmöczi János**, egyházunk 19. püspöke. (Kolozsváron halt meg 1836. december 13-án.)

1914. szeptember 14-én Kolozsváron halt meg **Fangh Istvánné Gyűjtő Izabella** író. (1840-ben született.)

1559. szeptember 15-én Gyulafehérváron halt meg **Izabella királyné**, János Zsigmond édesanyja. (Krakkóban született 1519. január 18-án.)

1903. szeptember 15-én született Aranyosrákoson **Pethő István** lelkész, budapesti püspöki helynök. (1978-ban halt meg.)

1912. szeptember 16-án Tarcsafalván született **Benczédi Sándor** szobrászművész. (Kolozsváron halt meg 1998. január 1-jén.)

1912. szeptember 16-án született Homoródújfaluban **Nyitrainé Deák Berta** lelkész. (Dicsőszentmártonban hunyt el 1986. augusztus 27-én.)

1856. szeptember 22-én halt meg Gagyban **Abrudbányai Szabó Sámuel**, a székelykeresztúri Unitárius Gimnázium igazgató-tanára. (1756-ban született Abrudbányán.)

1893. szeptember 22-én Budapesten halt meg **Berde Mózsá**, az unitárius alapítványtevők fejedelme. (1815-ben született Laborfalván.)

1945. szeptember 26-án New Yorkban halt meg **Bartók Béla** zeneszerző, zongoraművész, népzene kutató. Felnőttkorában lett unitáriussá. (1881. március 25-én született Nagyszentmiklóson.)

1877. szeptember 30-án Marosvásárhelyen született **Kelemen Lajos** történész, levéltáros, egyházunk főgondnoka. (Kolozsváron halt meg 1963. július 29-én.)

2010. szeptember 30-án halt meg **Szabó Árpád** lelkész, teológiai tanár, egyházunk 30. püspöke. (Homoródszentpéteren született 1935. április 15-én.)

1. szerda • Malvin
2. csütörtök • Petra
3. péntek • Helga
4. szombat • Ferenc, Hajnalka
5. **vasárnap** • Attila

6. hétfő • Brúnó, Renáta
7. kedd • Amália, Márk ○
8. szerda • Etelka, Gitta
9. csütörtök • Dénes
10. péntek • Bendegúz, Gedeon
11. szombat • Brigitta, Gyöngyi
12. **vasárnap** • Miksa, Rezső

13. hétfő • Ede, Eduárd, Kálmán ☾
14. kedd • Beatrix, Helén, Livia
15. szerda • Rézi, Teréz
16. csütörtök • Gál
17. péntek • Hedvig, Hedviga, Rudolf
18. szombat • Lukács
19. **vasárnap** • Ferdinánd, Nándor

20. hétfő • Artúr, Irén
21. kedd • Orsolya, Zsolt ●
22. szerda • Előd, Szörény
23. **csütörtök** • Gyöngyvér
24. péntek • Ráhel, Salamon
25. szombat • Blanka, Dália, Vilma
26. **vasárnap** • Demeter, Szamanta

27. hétfő • Szabina
28. kedd • Simon, Kevend
29. szerda • Melinda ☽
30. csütörtök • Balza, Keve, Kolos
31. **péntek** • a reformáció ünnepe, Farkas, Kristóf

1692. október 2-án halt meg **Kövendi Nagy Mihály**, egyházunk 13. püspöke.

1798. október 3-án halt meg **Kozma Mihály** lelkész, egyháztörténet-író, Kénosi–Uzoni históriájának folytatója.

1811. október 7-én halt meg **Lázár István**, egyházunk 18. püspöke. (Torockón született 1742. szeptember 3-án.)

1837. október 7-én Kissolymosban halt meg **Augusztinovics Pál** alapítványtevő. (1763-ban született Szentábrahámon.)

1790. október 15-én született Kövenden **Koronka József** iskolaigazgató, a székelykeresztúri unitárius gimnázium egyik építtetője, pedagógus. (1863. augusztus 16-án halt meg Székelykeresztúron.)

1886. október 17-én született **Csikszentkirályi Bors Mihály** szindi földbirtokos, a huszadik század legnagyobb unitárius jótévedője. (1937. január 8-án halt meg Szinden.)

1886. október 23-án Tordán született **Varga Béla** filozófus, író, egyházunk 25. püspöke. (Kolozsváron halt meg 1942. április 10-én.)

1901. október 24-én Kolozsváron született **Balázs Ferenc** lelkész, író, költő. (1937. május 22-én halt meg Tordán.)

1981. október 24-én Székelykeresztúron halt meg **Lőrinczi László** lelkész, szövetkezetszervező, mezőgazdasági szakíró. (Felsőrákoson született 1898. október 27-én.)

1825. október 25-én született Csokonyán **Xántus János** író, természetkutató, néprajztudós. 1886-ban lett unitáriussá, a budapesti eklézsia tagja volt.

1913. október 26-án született Kelemen Imréné **Bedő Boriska**, az Unitárius Teológiai Akadémia első, lelkészi oklevelet szerzett női hallgatója. (1991. szeptember 29-én, 78 éves korában hunyt el Marosvásárhelyen.)

1553. október 27-én a Kálvin János vezette Genfben vallásos meggyőződéséért máglyán elégették **Szervét Mihály** spanyol orvost, teológust. (Villanueva de Sijenában született 1511. szeptember 29-én.)

1821. október 29-én Szentgericén született **Jakab József** szabadságharcos, akadémista. (Száműzetésben, Görögországban halt meg 1855-ben.)

1. szombat • Itala, Marianna

2. vasárnap • Ella, Viktor

3. hétfő • Ilka, Szilvia

4. kedd • Karola, Károly

5. szerda • Imre ○

6. csütörtök • Lénárd

7. péntek • Krizantém, Lázár, Rezső

8. szombat • Lehel, Zsombor

9. vasárnap • Nátán, Tivadar

10. hétfő • Réka, Delinke

11. kedd • Márton

12. szerda • Emília, Levente ☾

13. csütörtök • Bulcsú, Szilvia

14. péntek • Albert, Aliz

15. szombat • **Dávid Ferenc halálának emléknapja**, Lipót

16. vasárnap • Margit, Ödön

17. hétfő • Gergő, Hilda, Hortenzia

18. kedd • Jenő

19. szerda • Erzsébet

20. csütörtök • Jolán ●

21. péntek • Ilma, Olivér

22. szombat • Cecília, Csilla

23. vasárnap • Kelemen, Klementina

24. hétfő • Emma, Flóra

25. kedd • Edina, Kata, Katalin, Karin

26. szerda • Virág

27. csütörtök • Elemér, Leonárd

28. péntek • Kupán, Stefánia ☽

29. szombat • Taksony, Szabolcs

30. vasárnap • **advent 1. vasárnapja**, Andor, András

1690. november 5-én halt meg **Bölöni Bedő Pál**, egyházunk 12. püspöke.

1699. november 6-án halt meg **Petrichevich Horváth Ferenc**, az *Apologia Fratrum Unitariorum* szerzője.

1579. november 7-én a dévai várbörtönben vallásos meggyőződéséért mártírhálált halt **Dávid Ferenc**, egyházalapító püspökünk. (1520 körül született Kolozsváron.)

1873. november 11-én Várfalván született **Pálfi Márton** nyelvész, zenetanár, az új énekeskönyv szerkesztője. (1936. augusztus 11-én halt meg Kolozsváron.)

1909. november 13-án Kissolymosban született **Kovács Lajos** lelkész, teológiai tanár, író, egyházunk 28. püspöke. (Kolozsváron halt meg 1994. október 2-án.)

1726. november 14-én Kolozsváron halt meg **Keresztúri Sámuel** lelkész, tanár. (1680-ban született.)

1845. november 17-én Nagyszebenben született **Gyergyai Árpád** orvostudományi szakíró. (1881. január 27-én halt meg Kolozsváron.)

1806. november 19-én Bölönben született **Mikó Lőrinc** ügyvéd, a kolozsvári Unitárius Kollégium tanára. (1872. március 10-én halt meg Kolozsváron.)

1804. november 21-én Dicsőszentmártonban halt meg **Petrichevich Horváth Ferenc** főgondnok, a marosvásárhelyi konzisztórium megszervezője. (1731-ben született.)

1643. november 22-én halt meg **Járai Sámuel**, Kolozsvár főlelkésze, Járai János későbbi püspök apja. (1590-ben született Tordán.)

1886. november 23-án Torockón született **Borbély István** teológiai tanár, irodalomtörténész. (1932. március 20-án halt meg Kolozsváron.)

1597. november 24-én halt meg **Enyedi György** tanár, teológus, író, egyházunk harmadik püspöke. (1555-ben született Nagyenyeden.)

1845. november 25-én Tordán született **id. Rédiger Géza** lelkész, költő. (1905. június 7-én halt meg Marosvásárhelyen.)

1723. november 27-én szülőfalujában halt meg **Désfalvi Simon Mihály**, egyházunk első főgondnoka. (1653-ban született Désfalván.)

1877. november 27-én Iklandon született **György János**, előbb unitárius, majd református lelkész, végül felekezeten kívüli teológus és szociológus. (Brazíliában halt meg 1929. január 3-án.)

1. hétfő • Elza
2. kedd • Aranka, Melinda
3. szerda • Ferenc, Olívia
4. csütörtök • Borbála, Boróka
5. péntek • Vilma, Ünige ○
6. szombat • Miklós
7. **vasárnap • advent 2. v.**, Ambrus, Ányos

8. hétfő • Emőke, Mária, Márta
9. kedd • Györgyi, Leona
10. szerda • Judit
11. csütörtök • Árpád, Dániel ☿
12. péntek • Gabriella
13. szombat • Edda, Luca, Lúcia
14. **vasárnap • advent 3. v.**, Huba, Konrád

15. hétfő • Dezső, Valér
16. kedd • Aletta, Etelka
17. szerda • Lázár, Olimpia
18. csütörtök • Álmos, Augusztá
19. péntek • Nemere, Viola
20. szombat • Apor, Otília ●
21. **vasárnap • advent 4. v.**, Tamás

22. hétfő • Anikó
23. kedd • Győző, Viktória, Zente, Zete
24. szerda • Ádám, Éva
25. csütörtök • **karácsony 1. napja**
26. péntek • **karácsony 2. n.**, István
27. szombat • **karácsony 3. n.**, János ☽
28. **vasárnap • Apor, Kamilla**

29. hétfő • Tamara, Tamás
30. kedd • Dávid, Zoárd
31. szerda • Szilveszter

1636. december 2-án halt meg **Csanádi Pál** teológus-orvos, egyházunk hetedik püspöke. (Kolozsváron született 1572-ben.)

1880. december 3-án Désen született **Botár Imre** történetíró, tanár. (Budapesten hunyt el 1959. január 27-én.)

1548. december 4-én Tordán született **Bogáti Fazakas Miklós** lelkész, zsoltárfordító, költő. (Kolozsváron halt meg a század utolsó évtizedében.)

1869. december 6-án Tordatúron született **Józan Miklós** író, költő, műfordító, egyházunk 26. püspöke. (Kolozsváron halt meg 1946. január 7-én.)

1955. december 8-án Homoródszentpálon halt meg **Vári Domokos** lelkész-költő. (1886. augusztus 16-án született Siménfalván.)

1810. december 15-én Providence-ban (Rhode Island, AEÁ) született **Ann Richmond** alapítványtevő. (1881. január 25-én halt meg.)

1903. december 23-án született Komjátszegen **Rostás Dénes** lelkész, teológiai tanár. (1980. október 2-án halt meg Kolozsváron.)

1841. december 26-án született **Sándor János**, a székelykeresztúri Unitárius Gimnázium igazgató-tanára és jótevője. (Meghalt 1909. június 30-án.)

1869. december 27-én Szentgericén született **Gál Kelemen**, a kolozsvári Unitárius Kollégium igazgató-tanára, pedagógiai, filozófiai és történeti szakíró. (Tabányán halt meg 1945. február 10-én.)

1890. december 27-én halt meg **Dersi János** alapítványtevő. (1831 augusztusában született Küküllővárt.)

1879. december 28-án Siménfalván született **Ürmösi József** lelkész, író, a szövetkezeti mozgalom elkötelezett híve és szervezője. (Kolozsváron halt meg 1953. január 22-én.)

1879. december 29-én Homoródjánosfalván halt meg **Jánosfalvi Sándor István** lelkész, könyvgyűjtő, író, az *Utazás a két Homoród mentén* szerzője. (1804-ben született Lókodban.)

1911. december 30-án Sófalván született **Lőrinczi Mihály** lelkész, teológiai tanár. (Budapesten halt meg 1991. február 24-én.)

1925. december 31-én Budapesten halt meg **Perczel Ferencné Kozma Flóra** író, a budapesti Dávid Ferenc Egylet alapító tagja. (1864-ben született Baracs-kán.)

Keresztnevek és névnapok az unitárius naptárban

A, Á

Aba I. 26., VIII. 16.
Ábel I. 2.
Abigél II. 9.
Ábrahám VIII. 16.
Ádám IX. 9., XII. 24.
Adél I. 29.
Adorján III. 5., IX. 25.
Adrián IX. 8.
Adrienn III. 4., IX. 8.
Ágnes I. 21.
Ágoston V. 27., VIII. 28.
Ágota I. 11., II. 5.
Ajnácska IV. 25.
Ákos I. 2., II. 27.
Aladár II. 20., V. 26.
Alajos VI. 21.
Albert V. 11., IX. 27., XI. 14.
Albin III. 1
Aletta XII. 16.
Alfonz I. 22.
Alfréd II. 23., VII. 19.
Aliz XI. 14.
Álmos II. 20., VI. 1., XII. 18.
Alpár III. 27., VI. 14.
Amanda II. 6.
Amália VII. 10., X. 7.
Ambrus IV. 4., XII. 7.

Anasztáz VIII. 17.
Andor V. 17., XI. 30.
András XI. 30.
Andrea II. 4., IV. 18.
Anett VI. 13.
Angéla I. 27., VI. 5.
Angyal I. 4.
Angyalka V. 31.
Anikó XII. 22.
Anita VI. 2., VII. 26.
Anna VII. 26.
Annabella VI. 9.
Annamária IX. 3.
Antal I. 17., VI. 13.
Antónia I. 17., V. 10.
Ányos XII. 7.
Apor II. 2., XII. 28.
Aranka II. 8., XII. 2.
Arnold VI. 18.
Áron IV. 2.
Árpád I. 5., III. 31., XII. 11.
Artúr I. 7., X. 20.
Attila I. 7., X. 5.
Augusztá XII. 18.
Aurél I. 15.
Avar VI. 24.

B

Balázs II. 3.
Bálint II. 14.
Balza X. 30.
Bánk IV. 16.
Barbara XII. 4.
Barna I. 11., VI. 11.

Barnabás VI. 11.
Beáta III. 22., V. 9.
Beatrix VIII. 29., X. 14.
Béla IV. 23.
Bella VIII. 31.
Bence III. 21.

Bendegúz X. 10.
Benedek III. 21.
Benett III. 21.
Benjámín I. 3.
Bernadett II. 18.
Bernát V. 20.
Berta VII. 4., VIII. 6.
Bertalan VIII. 24.
Bertil III. 29.
Bíborka IV. 6., VII. 4.
Blanka VIII. 10., X. 25.

Cecília VII. 18., XI. 22.

Csaba IV. 4., VII. 6.
Csanád V. 28., IX. 6.
Csenge II. 4.

Dália X. 25.
Dalma V. 7., VII. 12.
Dániel I. 16., VII. 21., XII. 11.
Dávid XII. 30.,
Debóra IX. 15.
Délia VI. 6.
Delinke VIII. 24., XI. 10.
Demeter X. 26.
Dénes IV. 8., X. 9.

Edda XII. 13.
Ede V. 17., X. 13.
Edina II. 26., XI. 25.
Edit IX. 16.
Edna IV. 6.
Edömér I. 14.
Édua IV. 6.

Bódog I. 14.
Boglárka IV. 26., VIII. 1.
Boldizsár I. 6.
Bonifác V. 14.
Borbála XII. 4.
Boróka XII. 4.
Botond III. 23., V. 16.
Brigitta X. 11.
Brunó X. 6.
Buda V. 19.
Bulcsú VI. 4., XI. 13.

C

Cs

Csengele II. 4.
Csilla IV. 22., XI. 22.
Csongor I. 13., VIII. 13.

D

Dezső II. 11., V. 23.
Diána IX. 18.
Domokos VIII. 4.
Donát II. 17., VII. 7.
Dóra II. 6.
Dorina IX. 2.
Dorka II. 6.
Dorottya II. 6.
Dömötör IV. 9.

E, É

Eduárd X. 13.
Edvárd VI. 1.
Egon IX. 1.
Egyed IX. 1.
Elek II. 11., VII. 17.
Elemér II. 28., XI. 27.
Eleonóra II. 21.

Eliz V. 6.
Eliza V. 24.
Ella II. 13., XI. 2.
Ellák II. 18., VIII. 27.
Előd VII. 1., X. 22.
Elvira II. 10.
Elza XII. 1.
Emánuel III. 26.
Emese III. 23., IV. 15., VII. 5.
Emike VII. 19.
Emil V. 28.
Emília VII. 19., XI. 12.
Emma IV. 19., XI. 24.
Emőd II. 17., VIII. 9.
Emőke III. 23., XII. 8.
Endre VII. 17., VIII. 26.
Enikő VII. 16., IX. 15.

Farkas VIII. 23., X. 31.
Félix I. 14., VI. 9.
Ferdinánd VI. 5., X. 19.
Ferenc X. 4., XII. 3.
Flóra VII. 29., XI. 24.
Flórián V. 4.

Gábor II. 27., III. 24.
Gabriella II. 10., XII. 12.
Gál X. 16.
Gáspár I. 6., VIII. 27.
Gedeon III. 28., X. 10.
Gellért I. 30., IX. 24.
Gerda I. 30.
Gergely III. 12., V. 9.

Gyárfás VI. 19.
Gyöngyi IV. 27., X. 11.
Gyöngyvér I. 8., X. 23.
György IV. 24.

Erik I. 24., V. 18.
Erika I. 24., V. 18., VIII. 31.
Erna I. 12., VIII. 29.
Ernő I. 12.
Ervin IV. 26.
Erzsébet XI. 19.
Eszter V. 24.
Eta I. 29.
Etele I. 9.
Etelka X. 8., XII. 16.
Éva XII. 24.
Evelin V. 26.
Evetke V. 6.
Evódia VII. 7.
Ezékkel IV. 10.
Ézsaiás VII. 6.

F

Franciska III. 9.
Frida V. 6., IX. 20.
Frigyes III. 6., VII. 18.
Fruzsina I. 1.
Fülöp V. 1.

G

Gergő XI. 17.
Gerő III. 9.
Gertrúd III. 17., VIII. 13.
Gerzson II. 22.
Géza II. 25., IV. 9.
Gitta X. 8.
Gizella V. 7.
Gusztáv I. 16., IV. 14., VIII. 8.

Gy

Györgyi IV. 24., XII. 9.
Győző V. 8., XII. 23.
Gyula IV. 12., IX. 17.

H

Hajnal VIII. 2.
Hajnalka III. 27., X. 4.
Hanga I. 24., V. 18.
Hanna V. 20.
Hedvig X. 17.
Hedviga X. 17.
Helén X. 14.
Heléna VII. 31.
Helga X. 3.

Henriett III. 16.
Henrik I. 25., III. 16., VII. 15.
Hermina IV. 13., VIII. 3.
Hilda IX. 3., XI. 17.
Hortenzia XI. 17.
Huba VIII. 19., XII. 14.
Hubert III. 20.
Hugó IV. 1.
Hunor III. 30., IX. 10.

I

Ibla II. 5.
Ibolya VIII. 7., IX. 12.
Ida III. 13., IV. 13.
Ignác II. 1.
Ildikó III. 10., VI. 4.
Ilka IX. 21., XI. 3.
Illés VI. 20., VII. 20.
Ilma IV. 18., XI. 21.
Ilona VIII. 18.
Imelda V. 13.
Imola V. 13.
Imre XI. 5.
Ince III. 12., VII. 28.

Ingrid II. 5.
Irén VI. 28., X. 20.
Iringó VI. 28.
Irma V. 3.
István VIII. 20., XII. 26.
Itala XI. 1.
Iván VI. 24.
Ivett I. 13.
Ivor IX. 7.
Izabella II. 26., VII. 12.
Izolda VI. 15.
Izsák V. 15.

J

Jácint VIII. 17.
Jakab V. 1., VII. 25.
Janka V. 30.
János VI. 26., XII. 27.
Jázmin II. 24.
Jenő VII. 13., XI. 18.
Jeromos IX. 30.
Jób V. 10.
Johanna III. 28., V. 30.

Jolán VI. 15., XI. 20.
Jónás III. 29.
József III. 19.
Judit VII. 30., XII. 10.
Júlia V. 22.
Julianna II. 16., V. 14.
Jusztina VI. 16., IX. 26.
Jutta VII. 30.

K

Kadosa III. 11.
Kálmán X. 13.
Kamilla XII. 28.
Karin III. 24., XI. 25.
Kármén VII. 16.
Karola I. 28., XI. 4.
Karolina II. 2.
Károly I. 28., XI. 4.
Kata XI. 25.
Katalin XI. 25.
Kázmér III. 4.
Kelemen XI. 23.
Kende IX. 25.
Keresztély IV. 3.
Keve VI. 20., X. 30.
Kevend X. 28.
Kincső II. 1., VII. 24.
Kinga VII. 24.
Kira VIII. 3.

Kitti IV. 30.
Klára VIII. 12.
Klaudia III. 20.
Klementina XI. 23.
Klotild IV. 11., VI. 3.
Kocsárd IV. 5., V. 5.
Kolos II. 15., X. 30.
Konrád II. 18., XII. 14.
Konstantin V. 21.
Koppány III. 28.
Kornél III. 3., VII. 3.
Kornélia III. 3.
Kristóf III. 15., VII. 25., X. 31.
Kriszta VIII. 4.
Krisztián III. 13.
Krisztina III. 13., VI. 22.
Krizantém XI. 7.
Kupán VI. 24.

L

Lajos VIII. 25.
László VI. 27., VIII. 8.
Laura VI. 17.
Lázár XI. 7., XII. 17.
Lea III. 22., VI. 28.
Lehel VIII. 2., XI. 8.
Leila VI. 22.
Léna VII. 21.
Lénárd XI. 6.
Lenke VII. 22., VIII. 18.
Leó IV. 11.
Leona XII. 9.
Leonárd XI. 27.
Levente III. 1., XI. 12.
Lídia II. 12.
Lili VII. 11.

Lilla II. 12., VII. 11.
Linda II. 13.
Lipót XI. 15.
Lívía II. 12., X. 14.
Liza VII. 8.
Loránd I. 15.
Lóránt I. 15., VIII. 10.
Lotti VII. 17.
Lőrinc VIII. 10., IX. 5.
Luca XII. 13.
Lúcia XII. 13.
Ludovika IX. 13.
Lujza I. 31., III. 2.
Lukács X. 18.
Lukrécia III. 15.

M

Magda V. 25.
Magdolna V. 29., VII. 22.
Magor III. 2., III. 30.
Maja V. 1.
Malvin X. 1.
Marcell I. 9., VIII. 14.
Marcella I. 31.
Margit VI. 10., XI. 16.
Mária III. 25., VIII. 15., IX. 8.
Marianna XI. 1.
Marietta V. 31.
Márk IV. 25., X. 7.
Márkus VI. 18.
Márta VII. 29., XII. 8.
Márton XI. 11.
Máté IX. 21.
Matild III. 14., V. 31.

Mátyás II. 24.
Medárd VI. 8.
Melánia I. 10.
Melinda X. 29., XII. 2.
Melissza III. 10.
Menyhért I. 6., VIII. 22.
Mercédesz IX. 24.
Mihály IX. 29.
Miklós XII. 6.
Miksa X. 12.
Milán V. 19.
Milla VII. 18.
Míra V. 10.
Mónika V. 4., VIII. 26.
Mór III. 20.
Móric IX. 22.
Mózes V. 16., VIII. 28.

N

Nándor V. 27., X. 19.
Nátán XI. 9.
Nella VII. 11.
Nemere XII. 19.
Nikoletta IX. 10.

Nimród VIII. 31.
Noé IV. 22.
Noémi I. 30., IV. 22.
Nóra II. 21., VII. 11.
Norbert VI. 6.

O

Olga VII. 27.
Olimpia XII. 17.
Olivér III. 5., XI. 21.
Olívia XII. 3.
Orbán V. 25.

Orsolya IV. 7., X. 21.
Oszkár II. 3., VII. 31.
Otília XII. 20.
Ottó VII. 2., IX. 22.
Ozsvát II. 19.

Ö

Ödön XI. 16.
Örkény VII. 15.

Örs VII. 14., IX. 30.
Özséb VIII. 14.

P

Pál I. 25., VI. 26., VI. 29.
Panna VII. 26.
Paula I. 26.
Paulina VI. 22.
Péter VI. 29., VIII. 1.

Petra X. 2.
Piroska I. 18.
Pólika III. 14.
Polixéna IX. 23.
Pongrác V. 12.

R

Ráhel II. 4., X. 24.
Rajmund VII. 4.
Rebeka IX. 2.
Rege IX. 7.
Regina IX. 7.
Regő IX. 11.
Réka V. 20., XI. 10.
Reményke VIII. 1.
Renáta V. 22., X. 6.
Rézi X. 15.

Rezső X. 12., XI. 7.
Richárd IV. 3.
Rita V. 22., VIII. 26.
Róbert VI. 7.
Roland VII. 15.
Róza VIII. 30.
Rozália IX. 4.
Rózsa VIII. 30.
Rudolf IV. 17., X. 17.
Ruth VII. 9.

S

Salamon II. 8., X. 24.
Samu II. 16.
Sámuel VIII. 21.
Sándor III. 18.
Sára I. 19., V. 19.
Sarolta I. 19., VII. 5.

Sebestyén 1. 20.
Simon I. 5., X. 28.
Soma VII. 3.
Stefánia XI. 28.
Sugárka VIII. 12.

Sz

Szabina X. 27.
Szabrina VIII. 29.
Szabolcs VII. 28., XI. 29.
Szamanta X. 26.
Szandra V. 18.
Száva IV. 12.
Szende IX. 5.
Szeréna IX. 14.

Szerénke IX. 14.
Szervác V. 13.
Szidónia VI. 23., VIII. 23.
Szilamér VI. 20.
Szilárd III. 11., V. 21.
Szilveszter XII. 31.
Szilvia XI. 3., XI. 13.
Szörény IV. 1., X. 22.

T

Taksony XI. 29.
Tamara V. 6., XII. 29.
Tamás III. 7., XII. 21., XII. 29.
Tas II. 23., IV. 15.
Tekla IX. 23.
Teodóra IX. 11.
Teréz VII. 8., X. 15.
Tia V. 3.
Tibold VII. 1.
Tibor IV. 14., VIII. 11.

Tihamér IV. 29., VI. 30.
Tímea I. 20., V. 3.
Titusz I. 4.
Tivadar IV. 20., XI. 9.
Tóbiás VI. 13.
Tódor II. 7.
Töhötöm IV. 20.
Tünde VI. 1., IX. 15.
Tündér VI. 1.

U

Ulrik VII. 14.

Uzonka VII. 12.

Ü

Ünige XII. 5.

V

Vadony IX. 21.
Valér XII. 15.
Valéria IV. 28.
Vanda I. 26., II. 25.
Vazul VI. 14.
Vencel IX. 28.
Vera VII. 9.
Veronika I. 13.
Vid VI. 15.

Viktor XI. 2.
Viktória XII. 23.
Villő VI. 12.
Vilma IX. 19., XII. 5.
Vilmos I. 10., V. 23., VI. 25.
Vince I. 22., IV. 5.
Viola XII. 19.
Virág I. 8., XI. 26.

X

Xénia VII. 31.

Z

Zádor I. 16.
Zakariás IX. 6.
Zalán III. 30.
Zelma I. 23.
Zenkő II. 18.
Zente XII. 23.

Zete XII. 23.
Zita IV. 27., VIII. 5.
Zoárd V. 19., XII. 30.
Zója VI. 15.
Zoltán III. 8., VI. 23.

Zs

Zsanett V. 30.
Zselyke IV. 8.
Zsigmond V. 2.
Zsófia V. 15., IX. 17.
Zsolna IX. 11.

Zsolt IV. 10., X. 21.
Zsombor IV. 21., XI. 8.
Zsuzsa VIII. 11.
Zsuzsanna II. 19.

Egyházi ünnepeink 2025-ben

január 13., hétfő: *a vallásszabadság napja*
március 4., kedd: *húshagyókedd*
április 13., vasárnap: *virágvasárnap*
április 18., péntek: *nagypéntek*
április 20–22., vasárnap, hétfő, kedd: *húsvét*
május 29., csütörtök: *áldozócsütörtök*
június 8–10., vasárnap, hétfő, kedd: *pünkösd*
szeptember 28., vasárnap: *ősz háláadás*
október 31., péntek: *a reformáció ünnepe*
november 15., szombat: *Dávid Ferenc halálának emléknapja*
november 30., vasárnap: *advent első vasárnapja*
december 25–27., csütörtök, péntek, szombat: *karácsony*

Nemzeti ünnepeink 2025-ben

március 15., szombat: *az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc emléknapja*
augusztus 20., szerda: *az államalapító Árpád-házi Szent István király emlékünnepe*
október 23., csütörtök: *az 1956-os forradalom és szabadságharc emléknapja*

Húsvét időpontja a nyugati és a keleti szertartású egyházaknál (2025–2035)

2025. április 20. mindkét esetben.	2031. április 13. mindkét esetben.
2026. április 5. és április 12.	2032. március 28. és május 2.
2027. március 28. és május 2.	2033. április 17. és április 24.
2028. április 16. mindkét esetben.	2034. április 9. mindkét esetben
2029. április 1. és április 8.	2035. március 25. és április 29.
2030. április 21. és április 28.	

Jelentős évfordulók 2025-ben

485 éve

- 1540. július 7-én született **János Zsigmond**, Erdély első unitárius fejedelme.

360 éve

- 1665-ben született Homoródszentmártonban **Bíró Sámuel**, egyházunk első főgondnoka, erdélyi főkormányshéki tanácsos.

305 éve

- 1720. január 4-én halt meg **Kolozsvári Dimjén Pál** iskolaigazgató, hittudós, orvos. 1655-ben született, 1689-ben Leidenben avatták orvosdoktorrá a magzati vérkeringésről korszerű nézeteket megfogalmazó embriológiai tárgyú disszertációja alapján.

230 éve

- 1795. január 15-én született Bölönben **Bölöni Farkas Sándor** útirajz- és naplóíró.

210 éve

- 1815. december 15-én született Szentivánlaborfalván **Berde Mózes**, az unitárius alapítványtevők fejedelme.

205 éve

- 1820. február 13-án született Szentgericén **Jakab Elek** történész, Kolozsvár történetírója, Dávid Ferenc első monográfusa.

200 éve

- 1825. október 25-én született Csokonyán **Xántus János** író, természetkutató, néprajztudós. 1886-ban lett unitáriussá, a budapesti eklézsia tagja volt.

185 éve

- 1840. január 4-én született Parajdon **Fanghné Gyújtó Izabella** író, álnevén Lépeßy Gáspár. Lánya, Fangh Antónia Pákei Lajos felesége volt.

180 éve

- 1845. augusztus 9-én született Alparéten **Ferencz József** lelkész, tanár, író, műfordító, egyházunk 23. püspöke.
- 1845. november 17-én született Nagyszebenben **Gyergyai Árpád** orvostudományi szakíró.
- 1845. november 25-én született **id. Régider Géza** pap költő.

170 éve

- 1855. április 19-én született Tordátfalván **Boros György** teológiai tanár, író, egyházunk 24. püspöke.

160 éve

- 1865. augusztus 1-én született **Csifó Salamon** lelkész, teológiai tanár.

150 éve

- 1875. március 26-án halt meg Kolozsváron **Kríza János** unitárius püspök, néprajzkutató, költő.

145 éve

- 1880. április 13-án született Abrudbányán **Ürmösi Károlyné Kántor Gizella** költő.
- 1880. december 3-án Désen született **Botár Imre** történetíró, tanár.

140 éve

- 1885. augusztus 20-án született Küküllődombón **Ütő Lajos** lelkész, író, lapszerkesztő.
- 1885. augusztus 20-án született Árkoson **Gelei József** zoológus, egyetemi tanár, főgondnok.

135 éve

- 1890-ben született **Kauntz Józsefné Engel Ella**, a nőszövetség külföldi kapcsolattartója, valamint „ideológusa”.

- 1890. április 19-én halt meg Budapesten **báró Orbán Balázs** író, néprajzi gyűjtő, történész, alapítványtevő.
- 1890. június 24-én Bágyonban halt meg **Kovács Dénes** lelkész, alapítványtevő. Az unitárius vallásközönségre hagyott vagyona az Augusztinovics alapítványával volt egyenértékű.
- 1890. december 27-én halt meg Marosvásárhelyen **Dersi János** alapítványtevő.

125 éve

- 1900. július 27-én Újpesten született **Iván (Jancsi) László** lelkész, egyházi szakíró.

120 éve

- 1905-ben halt meg Kolozsváron **Kovács János** igazgató, tanár, utazó, a kolozsvári Angol Társalgó Kör alapítója és első elnöke.

115 éve

- 1910. január 13-án született Kolozsváron **László Tihamér** fizikus, a kolozsvári kollégium tanára, majd egyetemi tanár.
- 1910. március 14-én Kőhalomban született **László Gyula** régész, őstörténész, művészettörténész, képzőművész, egyetemi tanár.
- 1910. március 21-én halt meg Tordán **Kanyaró Ferenc** irodalom- és egyháztörténész, a kolozsvári kollégium tanára.
- 1910. május 19-én halt meg Kolozsváron **Nagy Lajos** lelkész, tanár, egyházi főjegyző, a *Keresztény Magvető* egyik alapítója, a kolozsvári Mátyás-szoborcsoport felállításának kezdeményezője.
- 1910. október 2-án avatták fel a Pákei Lajos által tervezett Brassai Sámuel-síremléket a kolozsvári házsongárdi temetőben.

110 éve

- 1915. február 23-án született Verespatakon **Pap István** agrármérnök, mezőgazdasági szakíró, a Magyar Tudományos Akadémia tagja.
- 1915. június 5-én halt meg Kolozsváron **Barabás Ábel** tanár, irodalomtörténész, eszperantista, az első magyar nyelvű eszperantó nyelvkönyv szerzője, Goethe-kutató.

- 1915. augusztus 5-én született Magyarországon **Bodor András** történész, egyetemi tanár, a Kolozsvári Unitárius Kollégium államosítást megelőző utolsó igazgatója.
- 1915-ben alakult meg az Unitárius Teológiai Akadémia.
- 1915. december 28-án halt meg Tordán **Borbély Sámuel**, a székelykeresztúri Unitárius Gimnázium igazgató-tanára.

105 éve

- 1920. január 3-án született Székelybethlenfalván **Gellérd Imre** lelkész, tanár, az 1956-os forradalmat követő megtorláshullám áldozata.
- 1920. január 23-án született Aranyosrákoson **Létay Lajos** költő, szerkesztő, publicista.
- 1920. május 12-én halt meg Kolozsváron **Kozma Ferenc** pedagógus, író, a kolozsvári kollégium felügyelőgondnoka.

100 éve

- 1925. április 30-án született Kolozsváron **Szabó Dezső** lelkész, 1956-os elítélt.
- 1925. május 15-én halt meg Kolozsváron **Péterfi Dénes** lelkész, író, műfordító.

80 éve

- 1945. február 10-én halt meg Tatabányán **Gál Kelemen**, a kolozsvári kollégium igazgató-tanára, pedagógiai, filozófiai és történeti szakíró.
- 1945. március 29-én Sopronban a nyilasok agyonlőtték **Ferenczi Sándor** természettudományi szakírót, a kolozsvári Unitárius Kollégium tanárát.
- 1945. április 23-án halt meg Brassóban **Fekete Lajos** lelkész, író, költő.
- 1945. szeptember 26-án halt meg New Yorkban **Bartók Béla** zeneszerző, zongoraművész, népzene kutató. 1916-ban lett unitáriussá, a budapesti eklézsia tagja volt.

55 éve

- 1970. április 11-én hunyt el Budapesten **Gyallay Pap Domokos** író, újságíró, lapszerkesztő. (145 éve, 1880. augusztus 4-én született Bencében.)

15 éve

- 2010. szeptember 30-án hunyt el Kolozsváron **Szabó Árpád**, egyházunk 30. püspöke. (90 éve, 1935. április 15-én született Homoród-szentpéteren.)

Kovács Sándor

AZ ERDÉLYI VALLÁSSZABADSÁG TÖRTÉNETE

A tőlünk nyugatabbra élő vallástudósok régóta egyetértettek abban, hogy a vallási türelem és lelkiismereti szabadság a felvilágosodás terméke. Öröndetes, hogy újabban a nyugat-európai történészek is elismerik, hogy a felvilágosodott Európa tanulhatott volna a 16. századi Erdélyi Fejedelemségtől. Diarmaid MacCulloch, korunk neves történésze a reformációról írott könyvében diszkrét bájjal figyelmeztet arra, hogy nem az Amerikai Egyesült Államok és nem is Nyugat-Európa találta fel a toleranciát. Kelet-Európa egykor Transylvaniaként ismert fejedelemségét Nyugaton a soha nem létezett Drakula grófról ismerik, pedig Bram Stoker (1847–1912) 1897-ben megjelent horrorjánál (*Drakula gróf válogatott rémtettei*) lényegesen jelentősebb volt az 1568. évi tordai országgyűlés vallásszabadságot kimondó határozata:

„Urunk őfelsége miképpen ennek előtte való gyűlésibe országával közönséggel az religio dologáról végezött, azonképpen mostan és ez jelen való gyűlésébe azont erősíti, tudniillik, hogy midőn helyökön a prédikátorok az evangéliumot prédikálják, hirdessék, kiki az ő értelme szerint, és az község, ha venni akarja, jó, ha nem pedig senki kényszerítéssel ne kényszerítse az ü lelke azon meg nem nyugodván, de oly prédikátort tarthasson, az kinek tanítása ő néki tetszik. Ezért pedig senki az superintendensök közül, se egyebek az prédikátorokat meg ne bántassa, ne szidalmaztassék senki az religióért senkitől, az elébbi constitutiók szerént, és nem engedtetik ezt senkinek, hogy senki fogsággal, avagy helyéből való priválással fenyőgessön az tanításáért, mert a hit Istennek ajándéka, ez hallásból leszön, mely hallás Istennek ígéje által legyen.”

A tordai országgyűlés szabad igehirdetést és lelkészválasztást ki-
mondó határozatát nem tekinthetjük sem az önálló felekezetté válás
momentumának, sem a négy bevett vallás kodifikálásának. Borbély Ist-
ván irodalomtörténész már 1922-ben felhívta a figyelmet arra, hogy:

„E törvényben hitről és hitvallásról van szó csupán, nem pedig egy-
házról, mivel ezidőben az unitárius hiten levőknek csak lelki közössé-
gük volt, nem pedig egyházszervezetük s következőleg egyházuk is.”

Balázs Mihály szegedi professzor is több jelentős tanulmányban rá-
mutatott arra, hogy a bevett vallások rendszerét korai 1568-ra datálni, a
négy *recepta religi*ót először az 1595. esztendei gyulafehérvári ország-
gyűlés határozatában sorolták fel:

„Az mi a religio dolgát nézi, végeztük országuł, hogy az recepta reli-
giók, tudniillik catholica sive romana [római katolikus], lutherana [lu-
theránus], calvinistica [kálvinista] et ariana [ariánus, azaz unitárius]
libere [szabadon] mindenütt megtartassanak.”

A vallásszabadságot Erdélyben iktatták törvénybe, de az ehhez vezető
út hajszálgyökerei Nyugat-Európába vezetnek, hiszen amikor Dávid
Ferencék a vallási türelem gondolatát műveikben megfogalmazták, bő-
ven merítették a humanista kortársaik gondolatrendszeréből. Az ismert
bibliafordító, Sebastian Castellio (1515–1563) 1551-es latin bibliafordí-
tása VI. Edward angol királyhoz intézett, a vallási toleranciáról elhíre-
sült ajánlását szinte szó szerint átvették, és egyik legjelentősebb kiadvá-
nyukban ajánlották azt János Zsigmond fejedelemnek. Sebastian
Castellio, Kálvin ádáz ellenfele Szervét Mihály kivégzése után vált a to-
lerancia szószólójává és az erdélyiek egyik ihletőjévé. A vallási toleran-
cia elmélete Erdélyben törvényerőre lépett, kidolgozói kétségkívül
ismerték mindazokat, akik az erasmista humanizmus örökségét tovább-
gondolva megfogalmazták, miként kell viszonyulni azokhoz, akik a hit
kérdésében másként gondolkodnak. Itt kell megemlítenünk Jacobo
Acontiónak, a Londonban élő olasz emigránsnak a nevét is, aki 1565-
ben írott művében a vallási türelem mellett foglalt állást. Művét az erdélyi
unitáriusok is előszeretettel forgatták.

El kell ismernünk ugyanakkor azt is, hogy a fejedelemség vallásügyi
határozatai 1557-től 1571-ig a katolikusok és az erdélyi ortodox románok
rovására kedveztek a protestánsoknak. A román nemzetiségű törté-
nészek előszeretettel emlegetik, hogy a tordai országgyűlés határozata
nem terjedt ki a románokra, arról azonban megelégedeznek, hogy a 16.

században a románság nem alkotott önálló politikai erőt. János Zsigmond uralkodása alatt próbálkoztak a románság protestáns hitre térítésével, de átütő sikereket nem értek el, a 17–18. században Dél-Erdélyben élő román kismesek és mezővárosi polgárok alkottak inkább kisebb, mint nagyobb protestáns gyülekezeteket. A térítések nem a románok nemzeti érzelmein buktak meg, hanem a társadalmi és kulturális különbségeken.

457 évvel a tordai országgyűlés végzése után is ámulatba ejtő a 16. századi Erdély vallási és politikai vezetőinek tájékozottsága és pragmatizmusa.

(Megjelent az *Unitárius Közlöny* 2021/2. számában.)

TÉLI KÉP

Vad, téli szél süvít
A csupasz erdei fák között,
A fák sárga levele
Az ősszel a földre költözött.
Megzissen a bokor, a széllel beszélget,
Olyanforma a hangja,
Mint a siratóének.
A forrásvizek tükrére
A levelek ráfagytak.
Mikor nincs befagyva,
Messzire utaznak.
A kis fenyőcsemete ágával integet,
Azon gondolkodik, bírja-e a telet.
Avart fújt rá a szél,
Azzal takarózik.
Az elfáradt természet
Mély álomba merül,
Az összefagyott levél
A földön egyesül.
Vastag hótakaró fedi
Az erdők világát,
A patak nem csobog,
Nem zavarja az erdő álmát.
A sötét éjszakában
Csillagok ragyognak,
A hideg téli szelek
Vastag hótakarót hoztak.

Januári rejtvény

130 éve, 1795. január 15-én látott napvilágot ... **(vízsz. 1.)** útirajz- és naplóíró, utazó. Szülőfaluja ... **(vízsz. 50.)**. Ismert művének címe: ... **(függ. 23.)**.

Vízszintes: **13.** ... jogon jár (feltétel nélkül). **14.** Arra a helyre jegyezné. **15.** Banki úton küldött pénzt. **17.** Nem ismerős. **18.** Végrendelet kedvezményezettje. **20.** Koalíció tagjai! **21.** Kötést lazít. **23.** Kutyahangot hallató. **24.** Szilícium-dioxid tartalmú, iparban felhasznált kőzet, kavics, kristály. **26.** Előtag: új. **27.** Teázni kezd! **29.** Szóval, tudniillik. **31.** Erővel a földhöz nyom. **33.** Pókféle élősködő. **35.** Mozgatható figurák segítségével előadó művész. **38.** Fogyaszthatja az ételt. **41.** Fő-, legnagyobb, legsűrűbb része valaminek. **42.** Brit főúri cím. **43.** ..., *a bátor* (animációs film). **44.** Eseményt személyesen megtapasztal. **47.** Becézett Lilla. **52.** Ásványi fűszer. **53.** Tenger (angol). **54.** ... hódít (előretör). **55.** Króm, kálium vegyjele. **56.** Jól ... magát (elvan). **58.** Régi puskaféle. **59.** Amely helyen. **61.** Futóverseny kezdete. **62.** Magasabbra teszi.

Függőleges: **1.** Föníciai-kánaáni viharistenség. **2.** Ismételten varrómozdulatokat végző. **3.** Női név (jún. 17.). **4.** Ilyen vas is van. **5.** Színművésznő (Júlia). **6.** Római kettes. **7.** Fotón található! **8.** Viszlát (több idegen nyelven). **9.** Rádiólokátort. **10.** Közép-lengyelországi város. **11.** Az egyik nemesgáz. **12.** Párosan csenget! **16.** Autót ütközéstől védő rúd. **19.** Hárman a svábok közül! **22.** Farmermárka. **25.** Elemi parány. **28.** Megkevert mák! **30.** Magas halálozással járó fertőző afrikai vírus. **32.** ... Collins (dobos, énekes, dalszerző). **34.** Mind(en) (német). **36.** Bangladesi autójelzés. **37.** Nagyon gyorsak. **38.** ..., egészséget (köszönés). **39.** Rászed a végén! **40.** Harckocsi. **45.** Henger alakú sütemény. **46.** Az egyik főégtáj. **48.** Lázadást elfojt. **49.** Európa és Ázsia határhegységének vidékéről való. **51.** Személyéről. **55.** Város Csehország nyugati részén. **57.** Ír terrrorszervezet volt (röv.). **58.** Osztrák motorkerékpár-márka. **59.** Szamár testrésze! **60.** Berlin városrésze! **62.** Fele fele!

VALLÁS

(részlet)

Egyik úgy sóhajtoz: uram, érted halok.
Másik ismét kiált: Istenért bosszulok.
Az öldöklő fegyvert buzgóság vezette,
Mely a természetet ekkor felejtette.
Így vérezte magát, istene nevébe,
Az emberi nemzet sokszor fegyverébe.
Nagy károkat tehet a vakult buzgóság,
Hol jó cselekedet lehet sok gonoszság.
Ő pusztított régen az Újvilágban is,
Fegyverével vesztvén ennek sok népét is.
Mikor spanyol tűzzel Amerikát dúlta,
S az irgalmas Istent fel tűzbe mutatta.
Eképpen a világ buzogván, megtévedt,
Természetünk ellen erőszakokat tett,
Minekelőtte még meghatározhatja,
Hogy mi az Istennek titkos akaratja.
Fegyverrel áldozik annak, ki teremtett,
Nagy buzgóságába ekként tévelyedett.

Czire Szabolcs

EGY AZ ISTEN

Sorsfordító a pillanat, amikor az ember az Istenről való beszédet az Istenhez való beszédre váltja. Isten a személyes kapcsolatban tárul fel. A teológia azonban az Istenről szóló beszéd tudományát jelenti, és szükségünk van rá, ha hitben, azaz a feltétel nélkül igenelt, lényeg felé forduló élet útján akarunk előbbre jutni. Ma Istenről úgy szólunk, mint aki EGY, és akiben „élünk, mozgunk és vagyunk” (ApCsel 17,28), akihez mindig szólhatunk.

Az EGY-ség általános értelmezése felől tekintünk rá arra, hogy mit jelent a bibliai EGY-ség ma továbbgondolva. Hogyan látja a világot az, aki érti és éli ezt az EGY-séget? És mit tud minderről a mi magyar nyelvünk?

Odamegy Jézushoz egy írástudó

Tehát a kor vallási szakértelmével felvértezett kérdező (Mk 12,28–29) odamegy Jézushoz. Értjük? Jézushoz magához. Nem egy huszadrangú prófétához, nem egy értelmezésekkel bíbelődő egyházatyához, nem egy visszatérés és újítás feszültségében élő reformátorhoz, nem is egy világhálós tartalmakon tájékozódó kései lelkészhez, hanem magához Jézushoz. És azt kérdezi: melyik a legfőbb az összes parancsolat közül? Nem a hatodik, nem a huszonegyedik, hanem a legelső, a legfőbb minden parancsolat közül? Az abszolút. A nem alkudható. Az alaptétel. A mindent meghatározó parancsolat.

Jézus pedig így válaszol: „A legfőbb ez: »Halld meg, Izráel: Az Úr a mi Istenünk, egyedül az Úr!«” (Mk 12,29, vö. Mt 22,34–40; Lk 10,25–28) A mondat fontosságát tekintve idézzük ezt a görög és héber eredeti formá-

jában is! Görögül: *ho teósz émón küriosz eisz esztín* – Az Úr, a mi Istenünk, EGY. Vagy fordítva: Isten, a mi Urunk, EGY. Itt a mondat vége. Ugyanaz héberül: *Adonáj Elohénu Adonáj Echád* (vö. 5Móz 6,4) – Az Úr, az Örökkévaló, EGY-edül Úr. EGY-etlen-EGY. Itt a pont, a mondat vége.

Hogy félreértésnek hely ne maradjon, tekintsünk a gazdag ifjú néven ismert párbeszédre. Ott ez a kérdés hangzik Jézus felé: „Jó Mester, mit tegyek, hogy elnyerjem az örök életet? Jézus így szólt hozzá: Miért mondasz engem jónak? Senki sem jó az egy Istenen kívül.” (Mk 10,18)

Nem tagadunk, védünk

A Biblia mintegy hétszázszor utal úgy Istenre, mint aki EGY. Időnként a felségtöbbséget használja (*Elohim*). De egyetlen egyszer sem említi úgy, mint aki lényegében vagy személyében egynél több. Ez nem a bibliai szemlélet.

Mégis a zsidóságról leváló ősegyház fő kérdése Jézus személye lett. E vitában annyira el volt foglalva Jézus felmagasztalásával, olyan túllicitálásba fogott, hogy megfélemeztek, korrumpálták az alaptételt. Néha egészen abszurd állításokig jutva. Például az ókeresztény doketisták odáig is elmentek, hogy Jézus földi, testi valóságát kérdőjelezték meg. A mi kérdésünk azonban az, minden tisztelettel: miért kellett zsinatokon hozzányúlni, emberi okoskodással eltorzítani az EGY-szerűt, a tisztát? Értjük? Az EGY-szerűt?

Gyakran megkérdéznak bennünket, unitáriusokat: miért vagyunk annyira „megszállottjai” az EGY-ségnek? Miért nem tudunk végre túllépni ezen a – sokak által elválasztónak ítélt – tételen. Azért, mert az EGY-ség számunkra elsőrendű kérdés, primordiális. Minden EGY-et meghatároz. De nemcsak minket, hanem a mindenséget, mint látni fogjuk.

Minket, unitáriusokat, gyakran az antitrinitárius vagy szentháromság-tagadó hagyományvonulatba sorolnak be. Súlyosabbnak azt tartom, hogy ezt a besorolást gyakran önmeghatározásként mi is magunkra öltjük. Nem lehet eléggé hangsúlyozni: mi nem tagadunk semmit, hanem állítunk, védünk. Állítjuk és védjük Isten megingathatatlan, ősi hagyományokban és a létezés egészében megjelenő EGY-ségét.

Ellentétes kategóriákban

Az emberi tudat ellentétes kategóriákban képes megragadni a mindenséget. Ha azt mondjuk, nagy, a kicsi képzetének fényében tesszük. Ha világost mondunk, a sötétre is gondolunk. Ellentétes kategóriákban működik az ember tudata: széles–keskeny, hideg–meleg, egyenes–görbe, kedves–goromba, magas–alacsony. Ezzel egyszersmind elválasztja a dolgokat egymástól, elvéti az Egész látását, részekre bontja az EGY-séget. Einstein mondja, hogy „az elválasztottság a tudat optikai illúziója”. Amikor elválasztva érzékeljük a dolgokat, megcsal a látásunk.

Próbáljunk hát elindulni az EGY-ség ösvényén! Menjünk az optikai illúzió mögé! Kezdjük talán valami olyan egyszerűvel, mint egy fa. Látjuk magunk előtt? Ott áll egymagában egy mező közepén. Nézzük meg alaposabban! Azt mondjuk: lomb, ágak, törzs, kéreg. És minden bizonnyal gyökér, feltételezzük. A mező közepén áll, egyedül, önálló entitás. Őrizük meg ezt a képet, mert a későbbiekben szükségünk lesz rá!

Most nézzünk rá a térképre

Afrikai sivatag és dél-amerikai esőerdő. Itt sárga. Itt zöld. Itt sok a homok. Itt sok a víz. Ha valamelyikben lennénk, nem látnánk a határát egyiknek sem, és nem látnánk köztük a kapcsolatot. Nem látnánk, ha nem tudnánk elég távolról szemlélni ily összetett rendszereket, hogy meglássuk földanyánk ilyen léptékű, több ezer kilométeres EGY-ségét. De a szatellitekkel végre mindez lehetségessé vált!

Néhány éve publikált a NASA kutatócsoportja több, erre vonatkozó felvételt és tanulmányt. Egy olyan sajátos szatellit felvételeit használták, amely képes a felhők függőleges keresztmetszeti rétegeinek átvilágítására, ez által a felhőkben található részecskék mozgásának infravörös nyomkövetésére. A felvételek alapján megállapítást nyert, hogy csak az afrikai Szahara-sivatagból évente mintegy 182 millió tonna homokszemcse emelkedik a levegőbe a szeleknek és homokviharoknak köszönhetően. Ezek a részecskék aztán a légáramlattal szétterülnek Európa és más kontinensek legkülönbébb térségeiben. Budapesten is jól látható kocsikra rakódó fehér porként. A legjelentősebb felfedezés, hogy a világ legnagyobb erdőségét, az amazóniai esőerdőt teljes populációjával a szaharai sivatag homokja táplálja az évente mintegy 28 millió tonna

homokszemmel érkező ásványi anyaggal. A részecskék nagyjából 2500 km-t utaznak a levegőben. Amit az EGY-ségből eddig nem láttunk, most végre látjuk! Az optikai illúzióink valamennyit tisztult.

A részecskék éltető ásványporként ráhullnak mindenre. A történet itt nem ér véget. A gazdag tápanyagban tobzódó buja növényzet óriási mennyiségben szivattyúzza a vizet alulról felfelé, míg az végül a nap melegének hatására páráként felhőket alkotva emelkedik az erdők fölé. Óriási felhőfolyók alakulnak ki. Ezek aztán bő esőt adnak, ami bemossa a részecskéket, a tápanyagot a talajba. De bemossa a tavakba és folyókba is. A vízben, így tavainkban is, apró lények keletkeznek, egysejtűek, melyeknek a sejtjét két egymásba illő, szilíciumtartalmú kemény kovahéj zárja körül. Mert mi a homok? Szilícium-dioxid. Aztán ezek az apró kovamoszatok – más néven diatomok vagy közismertebb nevükön planktonok – a föld oxigénkészletének felét termelik meg. Légi felvételeken csodálatos látványt nyújtanak ezek a gyönyörű algaalakzatok, kevésbé kellemest a fürdőzni vágyóknak, mint a nemrég bekövetkezett balatoni rekord algainváziókor. De a lényeg, hogy betekintést nyerhettünk az EGY-ség légtani és vízi világába is.

Most vegyünk egy mély levegőt! És most még egyet! Minden két légzés egyikének oxigénjét ezeknek a kovahéjba zárt kis lények adják! Az EGY-ségben velük is összetartozunk.

Egy meteorológus, geológus vagy mikrobiológus sokkal részletesebben tudta volna mindezt elmesélni, még tovább növelve bennünk a csodálatot. Mi csak a lényegét próbáltuk megragadni, túlegyszerűsítve, de annál nagyobb áhítattal.

A létezés alapvalósága

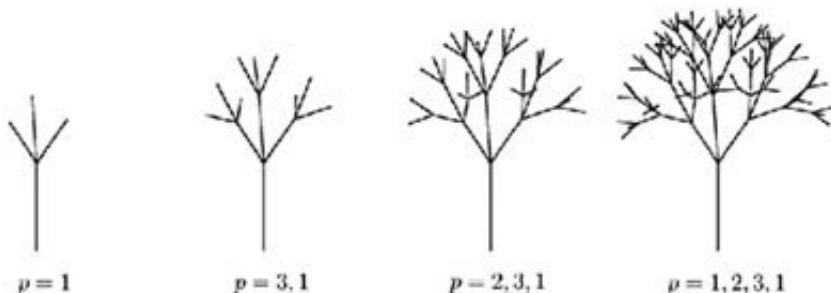
Most készen állunk, hogy újra felidézzük a mező közepén magányosan ácsorgó fánkat. Nézzük meg újra! Törzs, kéreg, ágak, lombkorona. Könnyű meghatározni, nemde? Az a valami, ami a föld és az ég között áll. Ami a földből nő ki. Most vegyük el a földet. El tudjuk? Láttunk már fát a földtől távol, valahol félúton a talaj és az ég között? Ha eltávolítjuk a földtől, meghal, mert elszakítottuk az összetartozót. És az ég? El tudjuk választani a fát az égtől, a fénytől? Vagy a víztől és a levegőtől? Nap nélkül nincs fa. Víz nélkül nincs fa. Most akkor kérdezzük meg újra: mi a fa? Amikor fát mondunk, nem lehet, hogy a földet is mondjuk, az eget is, vizet és levegőt is? És talán a távoli sivatagot is. És a kovamoszatokat is? Lehet, hogy az égen ragyogó nap és a tengerben úszó moszat ugyanúgy része a fának, mint a törzse vagy az ága? Lehet, hogy képtelenek vagyunk néven nevezni a fát anélkül, hogy a Mindenséget neveznénk meg?

Mindez a fa esetében könnyen belátható. De mi van az emberrel? Meglehetősen nyugtalan lénynek látszik, állandóan rohangál, helyet változtat, mozgásban van. Viszi magával a karját, a hasát, és úgy véli, hogy ami a bőrén belül van, az lehet ő maga. De meddig rohangálhatna, ha elveszne lába alól a föld? Meddig élhetne, ha kialudna fölötte a Nap? Meddig lélegezhetne, ha eltűnnek a fák és a planktonok? Vajon inkább a miénk az ujjunk, mint a belélegzett levegő? A gondolataink, mint az égen a felhők?

Testvéreim! Az EGY-ség nem hitrendszer. Nem filozófia. Az EGY-ség a létezés alapvalósága: az univerzum. Azé a világ-EGY-etemé, amelyben a létezők nemcsak összefüggnek, de minden, minden egyéb is. Közös öntapasztalásban él e Mindenség, melyet – bibliai jelképpel kifejezve – Isten lélegzése, azaz lelke tart életben.

Fraktálok

Vegyünk egy mély levegőt, és próbáljunk meg mélyebbre menni a megértésben. A világegyetemnek az alapszerkezetét egy olyan ismétlődő alakzat alkotja, amit *fraktálnak* nevezünk. Ezt a végtelen ismétlődéssel és továbbosztódással létrejövő bonyolult geometriai alakzatot látjuk mindenütt a természetben.

Ezt látjuk a fa esetében, ahogy a törzs ágakra, az ágak újabb ágakra, majd újabb ágakra osztódnak. Ezt látjuk a növényfodrokban, a falevel erezetén. Ezt látjuk a folyók rajzolatán, ha elég messziről nézzük a táj behálózottságát.

De ezt látjuk az emberi szövetben, a vérkörök érrendszerében vagy akár a belső szervek formációjában, mint például a tüdő szerkezetében.

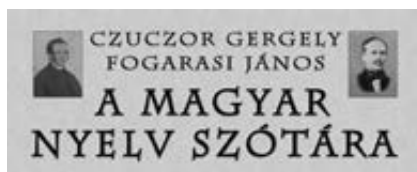
Érdekességként: a természet fraktálszerkezetének a felfedezése tette lehetővé a rajzfilmek digitális animációs technika általi valóságimitációját, az ismétlődő mintázatok általi képi élmény létrehozását.

Magyar nyelvünk ősi tudása

Ha eddig tudtuk követni a gondolatmenetet, akkor ideje rátérnünk a magyar kultúra rejtett tudására. Ugyanis a mi magyar nyelvünk ezt a világ-EGY-etemet alkotó fraktálszerű alapstruktúrát képezi le. A gyök-höz mint alapághoz illeszti a ragokat és toldalékokat, akárcsak a fraktálok. A részben flektáló, de alapvetően agglutináló (toldalékoló) jellegével az EGY-ség elvét követi, léptékét közvetítve az EGY-ségre épülő ősi bölcsességnek.

A magyar nyelv által közvetített világlátás középpontjában az EGY áll, amely egyszerre számérték és létminőség. A létezés alaphelyzete.

Ha fellapozunk a két legnagyobb magyar nyelvészünk, Czuczor Gergely és Fogarasi János által 1862–1874 között készített hatkötetes művet, a *Magyar nyelv szótárát*, nyelvünk első átfogó regiszterét, amelyben szerepel az akkor ismert 110 ezer szó, amelyet ők 2300 gyökre vezettek vissza, akkor meglepődve láthatjuk, hogy 488 EGY-gyel kezdődő szót sorolnak fel benne. (Zárójelben jegyezzük meg, hogy máshol szerepelnek az igekötős és más elöl toldott szavak, mint például az akkor gyakran használt kiegészítés szó.)

Időközben a nyelvünk „fraktáljai” tovább terebélyesedtek, és a *Magyar Értelmező Kéziszótár* 2003-as kiadásában már bő nyolc oldalt foglalnak el az EGY gyökre épülő szavak!

Mint minden ősi számrendszerben, a számjegy és a mögötte álló jelentés egységet alkot. Néhány példa elég lehet, hogy kellőképpen sejtesse: az EGY-ség képzete a magyar világlátás alapvető bölcsességét tükrözi, és minden EGY-ből származtatott szó valamit elmond az EGY Isten természetéről vagy a teremtett világában létrejövő, minden mindennel összefügg kapcsolatokról. Az optikai illúzió mögötti valóságról. Úgy is mondhatjuk, hogy minden különállónak látszó létezés mögött nyelvünk sejteti a közös EGY-et mint minden életművet végső eredményét.

Most arra hívlak, hogy tekintsük először közösségünk megnevezését! Az unitárius a latin *unus*, *unitas*ból származik, ami köztudottan EGY-et jelent. A latin azt ugyan még tudta, hogy ebből az EGY-ből kell megképezni a Mindenséget, az *universum*ot, vagy az EGY-etemes tudás helyét, az *universitast*. De hogy abban a tudósok EGY-etértenek, a latin már csak *consent*ként tudja mondani, és hogy az EGY-enlet fölé hajolnak, azt már nem tudja az EGY-gyel kifejezni, csak mint *equatio*.¹ A magyar tehát a latinnál ősibb szerkezetet mutat. Megfontolandó László Gyula professzorunk felvetése, aki szerint a magyar nyelv közvetlenül rokonul azzal az etruszk nyelvvel, melynek kultúráján és ábécéjén épült meg a későbbi Róma a maga latinságával.

Ízlelgessük bölcsen a gyönyörű nyelvet

De ne csak ízlelgessük, tanuljunk tőle, eszméljünk általa! Mert ez a nyelv többet tud az EGY valóságáról, mint azt gondolnánk. Fraktálszerű gyöktoldások pazar EGY-szerűségével mesél az élet fontos dolgairól. Hallgassuk csak!

EGY-enget, aki közvetít, ellentéteket kibékít, vagyis nézőpontot EGY-enlít. EGY-edül van, ki magára zárul, és EGY-énileg jár el. EGY-ke, akinek nincs testvére; EGY-maga dolgozik, kinek nincs szolgája. EGY-enjogú a társadalom, ahol méltányosság van, és EGY-enlőség él az emberek közt. EGY-ensúlyra lel, aki ki tudja EGY-enlíteni a rá ható sokféle erőt. EGY-esíti az elképzeléseket a jó vezető. EGY-etemes értékeket képvisel, aki a partikuláris látásmód fölé tud emelkedni. EGY-etértés jön létre azok között, akik végre EGY-eznek, de EGY-eztető tanács kell, ha a nézőpontok makacsul szembefeszülnek. EGY-etlenem a szerelmem, és ha nagyon fűt a szerelem, ő számomra az EGY-etlen-EGY, akivel EGY-be-csendülök, EGY-beolvadok, végül EGY-bekelek. EGY-felé megy a hatékony család, és EGY-féle dolgot akar. EGY-folytában történnek a dolgok, és ha nincs megállás, EGY-huzamban vagy EGY-végtében dolgoznunk kell. EGY-idejűség jön létre, ha az idő tengelyei találkoznak, EGY-szerre lesznek a dolgok. EGY-könnyen megcsináljuk, ha minden körülmény EGY-másra talál. EGY-tálétel, ha minden bekerül a fazékba. EGY-úttal in-

1 Vö. Czákó Gábor: *Beavatás a magyar észjárásba*. Budapest: Cz. Simon Bt. 2009 (3. kiadás), 109.

tézi dolgait, aki jól tervez. EGY-ütt jár gyakran a baj, de ha EGY-ütt-működünk, talán a végén EGY-ütt nevetésben lesz részünk. Reménykedünk, hogy EGY-beforr mi eltörött, rég várjuk, hogy EGY-bevarrjon újra a történelem.

Az EGY jelöli a legfontosabb jellemvonásokat, alkotja a jellemes embert, aki: EGY-nemű, és nem kevert; EGY-öntetű, azaz nem félreérthető; EGY-szerű, mentes minden cifrától, mesterkélttől; EGY-enes, nem görbe és végső fokon EGY-éniség, azaz olyan ember, aki énjének sokféle világában megtalálja a rendezőelvet, és benne belső EGY-ség jön létre, azaz EGY+én lesz.

Alapmérték

Magyar nyelvünk EGY-ségbölcsessége azt is tudja, hogy a térbeli alapmérték is az EGY. Az EGY-ségnyi. A mesebeli hetedhét is EGY, akárcsak az EGY-szer-EGY.

Nyelvünk kapcsolata a számokkal ősi bölcsességet és világos életrendet sugall. Lehet, hogy minden modern kori filozófiával és ideológiával, legfőképpen pedig listába szedett tippel szemben az élet teljességének megértéséhez vezető legbiztosabb út nyelvünk szerkezetében rejlik?

Mert nézzük csak! Ha az EGY öleli magába a kettőt, az rendben van. Nagyon sok EGY-ség szavunk kettőt feltételez: EGY-enlet, EGY-etértés, EGY-ívású, EGY-enlő. Kart mondunk, de két kart értünk, mert az ember így egész: két szem, két láb, két fül, de EGY szív. Ahol a kettő EGY-séget alkot, ott a kettő rendben van, mert EGY-ségviszonyban marad EGY-mással. De jaj annak a kettőnek, amely megbontja az EGY-et! Mert így lesz az EGY-ségből kétség. Milyen szép: kétkedik. Mit csinál a bizonytalan, a hitetlen? Kétkedik vagy kételkedik. Így válik az EGY-enesből kétszínű, kétkulacos, lesz az EGY-öntetű kétsessé és kétellyé, míg végül az EGY-ensúlyból kétségbeesés marad.

Bölcs nyelvünk tudja, a kettő összeadása nem egészet hoz létre, hanem fordítva: megrabolja az EGY-et, félbe vágja. Így lesz az EGY-házból felekezet, és lesz az ember félkegyelmű, féleszű, félhitű, féltékeny, ki mindent csak félig-meddig csinál, míg végül egészen eltölti a félelem.

Szusszanásként ehhez idézzük Szilágyi Domokos gyönyörű strófáját:

„Mert egyre inkább bennem vagy:
mindjobban fáj, ha nem vagy itt.

Félszív, félszem, félszó – a fájás
egész csak, s a félsz, hogy a világ
nélkülem vidít-szomorít.”

Aki nem egész, aki megosztott, akiben a kettősség győzedelmeskedik – ezt is tudja a nyelvünk –, ott megjelenik a kettőnek a sorszáma, a második. A fontos dolgok másodlagosak lesznek, az ember saját életében másodhegedűs, képtelen eredetit létrehozni, élete is csak másodrangú másolat.

Az EGY-ségbőlcsesség a fentiekben nem merül ki. Mert nyelvünk azt is tudja, hogy a természetben nincs két teljesen egyforma, így az egészet sem alkothatják EGY-formák. Az EGY-séget a már önmagukban is egészek hozhatják létre. EGY-formaság csak az ember világában létezik, mint ahogy EGY-enruha nincs Isten teremtett világában. Ezért aztán ha összeadódásról van szó, csak a különbözőség összeadása ad érvényt az EGY-ségnek. Két hímből nem lesz pár, két jobbkezes kesztyűt nem lehet párként viselni, két balkéz legfeljebb kétbalkezessé tesz. Isten teremtett világában nem EGY-formává kell lenni, és nem az EGY-formák összeadódása adja az EGY-ség teljességének misztériumát, hanem épphogy a különbözőség, az EGY-ediség. Ezért nincs a világban semmiből két tökéletesen EGY-forma. EGY sivatag és EGY esőerdő ad EGY-séget, nem két sivatag. Az össze nem illők kényszerházassága legfeljebb EGY-veleget alkot.

EGY az Isten

Vegyünk egy mély levegőt, és kérdezzük meg: Melyik a legfőbb az összes parancsolat közül? A válasz a nyelvünkbe is kódolva van. Még egyszer kérdezem: lehet, hogy minden modern kori filozófiával és ideológiával, legfőképpen pedig listába szedett tippel szemben az élet teljességének megértéséhez vezető legbiztosabb út nyelvünk szerkezetében rejlik?

Mert ha megértjük, akkor talán létrejön az EGY-ség, mely mindig is létezett, és mindent éltetett; abban minden szín, hang és mozgás összhangra talál. Végre sok ember lesz újra EGY-istenhívó, aki büszke az ősi sértetlen EGY megőrzésére. És helyére kerül újra az EGY-ház – ahol az EGY Isten gyermekeiként közös otthonunkba magunkhoz is megérke-zünk, és büszkén valljuk: EGY az Isten!

1.	▼	Portugál autójelzés	▼	Pénztári elismervény	▼	Villamos-busz	Sajtó-kiadvány
4.		Szemetelő		Alumínium-darab!		Tonna (röv.)	munkatársa
▶	A	▼		▼		▼	▼
Majomfej!						Igeidő	▶
São ... (brazil nagyváros)	▶					Áru, termék értékének feltüntetése	
Szorongás, aggodás	▶						
Némileg sötlet!	▶			Valami irányába	▶		
Középtérték				Kézdizségi falu	▼		
▶					2.	▶	
					Sportolni kezd!		
Savóadag!	▶		... a méreg (dühöng)	▶	▼		
Éneklő hang			Szerelem (francia)				
▶		... hangon beszél vele (illetlen)	▶				
		Ide, felém	▼				
Kérdőív kérdése lehet	▶				Folyóvíz ... hordalék	▶	
					Dacos, de néma!		
Repülni nem tudó, gyors futómadár	Nagyon csúnya	▶					Pöltenberg ... (aradi vértanú)
	Televízió (röv.)	▼					~..., -ve
▶						Erődtítmény védői	▶
						A parkolás jele	
3.	▶					▼	

Mozdony farolása	▼	▼	Baljós előjel	Februári rejtvény 110 éve, 1915. február 23-án született ... (1.) ... (2.), mezőgazdasági szakíró. Itt született: ... (3.). A ... (4.) tagja.		
Ellenben			◀ Szótárban található!			
▼			Á			
			▼			
Kissé hanyag!	▶			A végére üss!	▼	Árpád-házi herceg, I. András és I. Béla királyok apja
A szélein nyír!	▼				▼	Zsákból kihulló (mag)
▼			O	▶		A
		R	Dühösen hibáztat Több részre repsz	▶		
Ismeret része!	▶	▼		Kupéban van!	▶	
Az innesső parton				Párosan lerak!		
▼	Eleség ... bukik (megbotlik és elesik)	▶		▼		
	▼				Nagyon sir Fizetés	▶
▶				Becézett Beáta	▶	
				Sör- cseppek!	▼	
						Tömeg jele (a fizikában)
		K	Jókedv, lelkesezés	▶		▼

PSALMUS 148.

*A „Már szintén az idő” nótájára
(részlet)*

[...]

Fényes Nap világa, ez világ fáklyája,
Szép Hold, éj lámpása, Égnek sok csillaga,
Az Úrnak szent nevét mindörökké áldja!

Tüzes hatalommal forgó ti nagy Egek,
Avagy tengerekkel együtt minden vizek,
Örök dicsérettel őtet tiszteljétek!

Mert csak ő egyedül minden teremője,
S mindent bír, valamint magában rendelte,
Megmarad mindenek ellen ő szerzése.

Földnek kereksege minden állatokkal,
Vízben úszó halak tengeri csudákkal,
Az Urat örökké áldjátok szátokkal!

[...]

Együgyű gyermekek, kegyesek, szép szüzek,
Felserdült ifjakkal böcsületes vének,
Dicséret tőletek légyen ő nevének!

[...]

ISTEN SEGEDELMÉVEL ÁLLITTATTAK
A SZENTIVANLABORFAI UNITÁRIUS
EGYHÁZKÖZSÉG HIVEL
1981

EGYAZISTEN

Máté Ernő

GONDOLATOK AZ EMBERRŐL

Mi is számomra az ember? Egyszerűen szólva egy hosszú fejlődés, evolúció eredménye, mely során az élet emberré lett. Ez azonban túlmutat önmagán. Számomra a világegyetemben megfigyelhető finomhangoltság egyáltalán nem magától értetődő. Hogy az ember azt képes fel fogni, megérteni és kikutatni, az főleg nem magától értetődő. Hogyan magyarázzam a bennem lévő kíváncsiságot, az önmagamnál is magasabb titok, az Isten utáni vágyakozást? A világ és az ember nem jöhetett létre csak úgy véletlenül, kellett hozzá a Teremtő gondolata, akarata.

Miközben megélem a mindennapi létezést, bennem van az anyag és szellem kettős kötöttsége, egyszerre tapasztalom magam végesnek és végtelennek. És minden nap a világmindenség virul ki bennem, ér el Istenhez.

Unitáriusként úgy szoktuk mondani, hogy az ember Isten képmása, és ez utal mindarra, ami az embert emberré teszi. A világban elfoglalt helyére, hivatására, Istennel, embertársaival, a teremtményekkel, a világgal való kapcsolataira és felelősségére.

Hiszem, hogy az ember annyiban érti meg önmagát, amennyire figyelme Istenre irányul. Célom az Istenben való kiteljesedés. „Ti tehát legyetek tökéletesek, mint ahogy a ti mennyei Atyátok tökéletes.” (Mt 5,48) Ez tehát nemcsak egy frázis, hanem egy olyan lehetőséget nyújt számomra, amelynek során kiteljesedhetek. Célom, hogy megtapasztaljak valamit, ami a dolgokon túlmutat, ami a létezés veleje, ami semmi másból össze nem rakható. Minden cselekedetemnek, minden imámnak ez kell legyen az iránya.

Bár a végtelen teljességet föl nem foghatom, Jézus tanításai nyomán Isten mégiscsak megtapasztalható valóság, és csak akkor vagyok ember, ha életem mindig túlmutat önmagán. Úton lenni Istenhez állandó része életemnek. Minden beteljesedés egy új kezdet, egy még teljesebb beteljesedés kezdete.

Örök istenkereső vagyok, az örök élet ígéretével járok-kelek. Amióta eszemet tudom, faggatom a létező világot értelmekkel, de azt is tudom, hogy elsősorban attól vagyok ember, hogy érzek, hiszek, szeretek, megélem a világot nemcsak értelmekkel, hanem imával, érzésekkel, félelemmel, örömmel, időnként kétségekkel, és erőfeszítéseket teszek, időnként elbukok, reménykedek, aztán meg hazatérek.

És ez az utam személyes, sehogyan, semmi mással nem pótolható. „Az élet olyan mérhetetlenül nagy és mély – figyelmeztet bennünket Franz Kafka – mint a csillagszakadék fejünk felett. Csak személyes létünk kis kémlelőnyílásán át tudunk belepillantani. És akkor is többet érzünk, mint látunk. Ezért kell mindenekelőtt a kémlelőnyíllást tisztán tartani.” Tisztán tartani, és a bennünk levő szikrát minden nap táplálni.

Nem utolsósorban Isten munkatársa vagyok, ő mutatkozik meg bennem, általam. Tudom, hogy életem ajándék, és minden egyes nap hálát adok azért, hogy megtapasztalom azt, hogy élek, hogy létezem. Hogy Isten mindegyre új lehetőségeket, új távlatokat és célokat ad, alakíthatom azokat, és újakat remélhetek a következőben. És lelkem nemcsak az elmúlt időre van méretezve, hanem sokkal többre, már itt e földön, valami örökre.

Andrási György

ELSŐ KÜLFÖLDI UTAZÁSUNK

Bevezetés

Gyermekkorom óta erőteljes vonzalmat éreztem a teremtet világ s benne a természet varázslatos szépségei iránt. Még elemi iskolás voltam, amikor a nyári szünidők idején tanulótársaimmal bejártuk a lakóvárosomhoz, Besztercéhez közeli erdőket, amelyeknek rejtett zugait is becserkészttük. Később, a marosvásárhelyi Bolyai Farkas-középiskola diákjaként a vakációk alatt már kerékpárral pedáloztuk végig a környékbeli falvakat. Az aszfaltozatlan, poros, gödrös utakon egyre hosszabb túrákat tettünk. A teológiai tanulmányok éveinek napfényes nyári időszakában kerékpártúráinkat kiterjesztettük Erdély Kárpátok koszorúzta szépséges tájaira, egészen Székelyföldre. Minden ilyen alkalommal gazdag és hasznos tapasztalatokkal és felejthetetlen élményekkel feltelve tértünk haza.

A természetjárás és utazás szeretete mélyen élt, sőt lángolt bennem, és végigkísért egész életemen, több mint fél évszázados lelkészi és egyetemes egyházi szolgálatom ideje alatt. A szűkebb vagy tágabb környezetben utazva vagy barangolva mindig átéreztem a szabadság, a szabad mozgás, szabad és korlátlan gondolkodás lehetőségét és hatalmát.

Röviddel a lelkészképesítő oklevelem kézbevétele után, egy közel két-éves kényszerkitérővel 1961-ben a Kis-Homoród menti Oklándon kezdtem meg Isten- és emberszolgálatra elkötelezett egyházi tevékenységemet. A lelkészi szolgálatok és teendők mellett azonban az utazás vágya, a természet iránti vonzalmam és szeretetem nem halványult, sőt az idő múlásával tovább fokozódott. Ha szabad időm adódott, végigjártam a vidéket övező erdő borította tájakat, amelyekből történelmi események, mondák és legendák világa elevenedett meg. (A Hagymás-tető legendája, Réka királyné sírja, Kustaly vára romjai, az egykori homoród-szentpáli római castrum az előretolt őrtoronnyal és az oda vezető római úttal, és még sorolhatnám.)

A petróleumlámpa világította csendes esti óráimban a jövőképem formálása, tervezgetése közepette kavargó gondolataim felszínre hozták dédelgetett álmaimat egy jármű beszerzéséről.

A megvalósítás szerény pénzügyi bevételeimet tekintve nem volt könnyű, de jelentős szülői támogatással sikerült 1962-ben egy kétkerekű járművet, egy Jawa 250-es motorkerékpárt vásárolnom. Örömmel töltött el, hogy az eltávozási lehetőségekhez igazodva, gyakrabban látogathattam meg több száz kilométerre lakó drága szüleimet is.

Később a kolozsvári látogatások gyakoribbakká váltak. Eredménye a családalapítás lett (1964), amelyet a Mindenható is megáldott közös életünk legfényesebben csillogó gyémántköveivel, két nemes lelkületű leányunkkal. Ezzel a kétkerekű járművünk már nem tölthette be a létszám-ban megnövekedett családunk közös utazási kíváncsalmait. Tovább kellett terveznünk és lépünk. Elgondolásunkban sikerült a második lépésünk

Két keréken Erdélyben

is. Egy Trabant személygépkocsit vásároltunk, másodkézből ugyan, de kevés lejáró kilométerrel. Ebben is jelen volt a szülői támogatás. Bár ez a kis (kartonborítású) négykerekű jármű az autós viccek főszereplője volt, nagyon örvendtünk neki, igényeinknek is megfelelt és nagyon megszerettük.

Ezután a kissé hosszú, de történetem érthetőségét szolgáló bevezetés után rátérnék a címben is megfogalmazott témára, az első külföldi utunk előkészítésére és sikeres megvalósulására.

Az útlevígénylési kérelem

Ide kívánczik, hogy a feleségem közeli rokonai többségben Magyarországon laktak, akik közvetlenül a második világháború utáni években telepedtek át Kolozsvárról Budapestre. Gyakran látogattak haza a szülőföldre, és ilyen alkalmakkor bennünket is felkerestek oklándi otthonunkban.

A bensőséges és bizalmas jellegű társalgások felszínre hozták a gondolatot, hogy próbálkozzunk meg egy magyarországi rokon látogatással, és hogy keressük fel azokat a magyarországi történelmi helyeket, amelyekről oly sokat hallottunk, olvastunk, s amelyeket látni magam is nagyon óhajtottam. Ha kevés szabadidőm adódott, leemeltem a könyvespolcra az összevásárolt útikalauzokat, térképeket, és azokat hosszasan böngészve képzeletbeli utazásokat tettem, Balázs Ferencet idézve „bejártam a kerek világot”.

Utazási terveink megvalósítását azzal kezdtem, hogy 1968 nyarán felkerestem székelyudvarhelyi barátaimat, ismerőseimet, akik már részt vettek külföldi turistautazáson vagy családi látogatáson, és kifaggattam arról, milyen eljárások szükségesek az útlevelek beszerzésére. Elbeszéléseikből megtudtam, hogy Székelyudvarhelyen van egy nyugállományú rendőr, aki felhatalmazással rendelkezik arra, hogy az útlevígénylőktől begyűjtve a szükséges iratokat, eljuttathassa Csíkszeredába, a megyei útlevíosztályhoz.

Hamarosan felkerestem az illetőt (névére már nem emlékszem), aki felvilágosított, hogy valóban lehetséges a turistaútleví megszerzése a szocialista országokba, de ehhez szükséges egy meghívólevél is az illető országból. Részletesen felsorolta, hogy milyen iratokra van még szükség. Mindenekelőtt egy négyoldalas típuskérelmet kell kitölteni nagyon

pontos és hiteles válaszokkal. A kéréshez kell csatolni a következő iratokat: meghívólevelet az illető országból, ahová utazol, a személyi igazolványt eredetiben, születési bizonyítványt (hitelesített másolatban), munkahelyi igazolást, melyben a felettes szervek (esperesi hivatal) engedélyezik az utazást a megjelölt időpontban, erkölcsi bizonyítványt és egy saját kézzel írott önéletrajzot. Mivel feleségemmel együtt terveztük az utazást, számára is felsorolt iratok szükségesek. Amikor ezek az iratok megvannak, előzetes egyeztetéssel felkereshetem, és segítségemre lesz, zárta mondandóját.

Ez a beszélgetés biztató volt, és megerősített elhatározásunkban. Nekiláttunk az iratok beszerzésének. Először is leszögeztük, hogy az utazást a következő év (1969) nyarára tehetjük, lehetőség szerint július vagy augusztus hónapra. A legnagyobb gondot a meghívólevél okozta. Szerencsénkre a László nagybácsi, aki matematikatanár volt egy csepeli középiskolában, jelezte látogatásukat még erre az esztendőre. Ez jó alkalmat jelentett arra, hogy vele is megtárgyaljuk tervezgetésünket és gondjainkat. Látogatásakor értesülve utazási szándékainkról, azonnal felajánlotta otthonát és a meghívólevél elküldését. De javaslatként hozzá is tette: „ha már turistaútlevelet akartok, ne csupán a szomszédos Magyarországra, hanem ugyanarra az útra más kelet-európai országba is kérjétek, így több mindent láthattok. Miután töletek hazamegyek – folytatta –, még az iskolakezdés előtt Lengyelországba utazom, és onnan postázhatom a meghívót nektek.” Hát ez nagyon jól hangzott, sokáig nem kellett töprengenünk rajta. Miért is ne, „ha lúd, legyen kövér” – ismételtgettük. Megbeszéltük azt is, hogy miket fontos tartalmaznia a levélnek: legyen benne a meghívó személy neve, lakhelye, honnan az ismeretségünk, és főleg az, hogy meghív otthonába egy néhány napra.

Még az esztendő kora őszen megérkezett a címünkre küldött boríték a lengyelországi pecséttel és a meghívólevéllel. Bemutattam a székelyudvarhelyi segítőnek, aki megfelelőnek találta, majd közlésére lefordíttattam román nyelvre az állami közjegyzői hivatalban. Megállapodtunk, hogy a többi irat beszerzése után, még az év folyamán (1968) beadjuk kérésünket. Ez meg is történt. Amikor az iratok mind együtt voltak, feleségemmel jelentkeztünk a közvetítőnél. A közel négyoldalas kérvény-úrlapokat figyelmesen kitöltöttük és aláírtuk. Az összeállított kérvénycsomagokat átvette, és biztosított, hogy hamarosan intézkedik. Ezért természetesen őt is megillette egy bizonyos kezelési munkadíj, amely-

ben az utazási költségei is elérték. Ezt még ki kellett egészítenem négy liter „folyékony valutának” értékelt oroszhegyi szilvapálinkával a hivatali kerekék olajozására. A két személyre szóló kérelmező ügycsomó beadása és elfogadása ezzel megtörtént, ha jól emlékszem november első hetében.

A várakozás hónapjai

Az idő kereke gyorsan forgott, eljött az 1969-dik esztendő, aztán elmúlt a tél, már a tavasz is vége felé járt. Április közepe körül lehetett, amikor megjelent a parókián egy középkorú, bőrkabátos férfi, a lelkész kereste. Bemutatkozott. Nevére még ma is jól emlékszem (G. A.). A lelkési irodába vezettem, hellyel és kávéval kínáltam. Bemutatkozását folytatva elmondta, hogy nagyon jól ismeri a Homoród menti falvakat mert ő is a vidék szülőtte, pontosabban városfalvi születésű, és beszélgetésünkkor a belügyminisztériumhoz tartozó államvédelmi osztály alkalmazottja. Rátérve a küldetése céljára közölte, hogy az útlevélkérsünkkel kapcsolatosan egy néhány kiegészítő adatra lenne szükség. Egyéb kisebb jelentőségű kérdések mellett hosszasan kérdezett ki a magyarországi rokonokról. Kik azok, mikor és miért telepedtek át Magyarországra, milyen gyakran utaznak haza és hozzánk.

G. A. látogatása után alig telt el két hét, megérkezett az értesítés, hogy a megadott napon jelentkezünk Csíkszeredában az útlevelekért. A meghatározott napon átvettük az útleveleket. Megtáltuk bennük az érvényes vízumokat a három országba, amelyekbe turistaként kiutazhatunk (Lengyelország, Csehszlovákia és Magyarország). Engedélyezték még mindhárom ország pénzneméből egy csekély összegű pénz beváltását a Román Nemzeti Banknál, amely összeg még a benzinszükségletet sem biztosította. A személyi igazolványainkat visszatartották mindaddig, amíg hazaérkezünk, és leadjuk az útleveleket.

Előkészületek az utazásra

A két hétre tervezett utazásunk első felét a csehszlovákiai és lengyelországi országjárásra, a másodikat pedig magyarországi, illetve budapesti és rokon látogatásokra terveztük. Előre átgondolt és kidolgozott terv szerint mindkét vonalon azokat a helyeket jelöltük ki, amelyekhez

valamilyen vonatkozásban magyar vagy unitárius emlékek, történelmi események is kapcsolódtak. Arról is gondoskodnunk kellett, hogy fedezetet találjunk a kiadási költségek megteremtésére. Ehhez tartoztak különösen az első heti programunkat illetően: a szállás, az étkezés és az üzemanyag költségei. Önellátásra kellett felkészülnünk. Szálláshely gyanánt az oklándi ezermesterek segítségével kiképeztük a „Trabant panziót”. Ez abból állt, hogy a kis autó belső terét, az első és hátsó ülések módosításával, fekvőhelyé alakíthattuk át két személy részére. Emellett magam barkácsoltam a napi táborozáshoz szükséges kis összecsukható asztalkát (a mai napig is ereklyeként őrzöm) és mellé két kis kecskelábú széket. A reggeli forró kávé vagy tea, meg az otthonról felpakolt nyersanyagokból (zöldségek, konzervek stb.) készíthető meleg ebéd, esetleg vacsora főzésére egy szeszfőző szolgált.

A szállás- és az étkezési terv mellett hátra volt még a harmadik, talán legnehezebb rész, a szükséges pénz előteremtése. Utazásunkat több ezer kilométerre terveztük, és a kis Trabantnak, bár nem tartozott a nagy fogyasztású járművek közé, a motor működtetéséhez természetesen üzemanyagra volt szüksége. Ebben is a magyarországi László nagybácsi

A Trabant

tanácsa segített, aki elmagyarázta, hogy a legegyszerűbb lehetőség ill. megoldás pénz előteremtésére az ún. csencselés. Minden kelet-európai országban léteznek „bolhapiacok” vagy a „nemzetközi feketepiacok”, amelyek felett a hatóságok is szemet hunynak. Az otthon megvásárolt, de külföldön is kelendő árucikkeket (kötöttárúk, szveterrek, pulóverek, piperecikkek, női ruhaneműk, gyógyszerek stb.) jól lehet értékesíteni. Itt jegyzem meg, hogy a román Gerovital termékek nagyon keresettek voltak.

Végül, de nem utolsósorban a kéthetes távollétünkre az esperes úrral megtárgyaltuk a helyettesítés lehetőségeit. Nem jelentett nehézséget, mert feleségem szülei örömmel vállalták a felvigyázást az unokákra, és apósom, Rázmány Mór maga is diplomás lelkész volt. Emellett a szomszédos Homoródújfaluban szolgált Jakab Dénes, akivel nemcsak szolgáltatási, de baráti kapcsolatot is ápoltunk, és akivel szükség esetén szívesen vállaltuk egymás kisegítését a szolgálatokban.

Elindulás a hosszú útra

Ilyen izgalmakkal telített előkészületek után elérkezett az indulás napja. Vasárnap még elvégeztem az istentiszteleti szolgálatot, és kora délután elbúcsúzva szeretteinktől, hamarosan a hátunk mögött hagytuk Oklándot. A Kolozsváron eltöltött éjszaka után hétfőn reggel indultunk a Nagyváradon át vezető nyugati határ felé. Akkortájt csak két szárazföldi határátkelő volt Magyarországra: az egyik, amely felé mi is tartottunk, Nagyváradon keresztül Bors-Ártánd, a másik pedig délebbre, Arad felé, Nagylaknál vezetett át.

Úgy vélem, hogy kissé részleteznem kell utazásunknak ezt részét, mivel a fiatal generáció előtt elképzelhetetlen lehet ez a több mint félévszázaddal ezelőtti romániai határátkelési történet. A déli órákban értünk a határárchoz. Idáig tartó utazásunk és érkezésünk zavartalan volt. Az országutakon még nagyon kevés személygépkocsi közlekedett, és a teherforgalom is nagyon szórványos volt. Csupán néhány személyautó állt előttünk, de mégis nagyon hosszas volt a várakozásunk, amíg az ellenőrző zónába kerültünk. Előbb az útleveleket kérték, regisztrálták, kikérdeztek utazásunkról (hová megyünk, hol szállunk meg, stb.), aztán átadtak a vámvizsgáló szerveknek. Az átvezető út mellett hosszan, kb. 50-60 cm magas cementasztalok sorakoztak, amelyre az utazóknak ki

kellett pakolniuk valamennyi csomagjukat, azokat kinyitni vagy kibontani, és láthatóvá tenni tartalmukat, ha a vámósok azt kérték. Aztán az autó belső terét is tüzetesen átvizsgálták, még az ülések alatti részeket is, megkopogtatták az ajtókat, majd beleturkáltak a csomagokba, vagy éppen kiszedették, és az asztalokra helyezték azoknak tartalmát. Velünk is ez történt. Mivel nem találtak nálunk semmilyen meg nem engedett tárgyat vagy tiltott árut, végeztek a kutatómunkával, és újra visszapakoltuk a táskákba, bőröndökbe, a csomagtartóba a kiturkált holmikat, s kivártuk míg az előttünk levőkkel is végeztek – bizony mindez hosszú időt vett igénybe.

Miután visszaadták útleveleinket és elindulhattunk, alig haladtunk végig az ún. semleges zónán, következett a magyar határoldalon az irat- és vámvizsgálat. Ez már lényegesen egyszerűbb volt. Átnézték az utazási okmányokat, beleütötték a belépési pecsétet, benéztek a csomagtartóba, a belső térbe, és mehettünk. (Itt hallottam két vámvizsgáló beszélgetését: „Barátom, ennek az ipsének át sem néztük a csomagjait!” Mire a másik: „Mit aggodalmaskodsz, ha a románok átengedték, akkor nekünk nincs, mit keresnünk.”)

Fellélegeztünk, szívünkben-lelkünkben áhítatos érzések kavargtak. Íme, magyar földön vagyunk újra, mint negyed évszázaddal azelőtt. Alig haladtunk 40-50 métert, az út jobb oldalán egy hatalmas tábla a piros-fehér-zöld színekkel, rajta nagybetűs felirattal: Magyar Népköztársaság. Megálltunk a tábla előtt, kiszálltam. Valami különös bizsergést éreztem végigfutni egész testemen. Csak álltam némán, és éreztem, hogy szemeim átnedvesedtek a meghatódottságtól. Hirtelen felvillant előttem az kétméteres nemzeti színű szalag, amelyet édesanyám vásárolt 1943-ban, amikor a Magyarországhoz visszacsatolt Besztercére telepedtünk át Segesvárról. Ennek felét nekem adta 1961-ben, amikor Oklándra kerültem. Ezt a 82 éves selyemszalagot ma is ereklyeként őrzöm ruhászekrényem egyik ajtajának belső oldalára szerelt nyakkendőtartóján. Már csak 50 cm a hossza, mert leányaimnak is osztottam belőle.

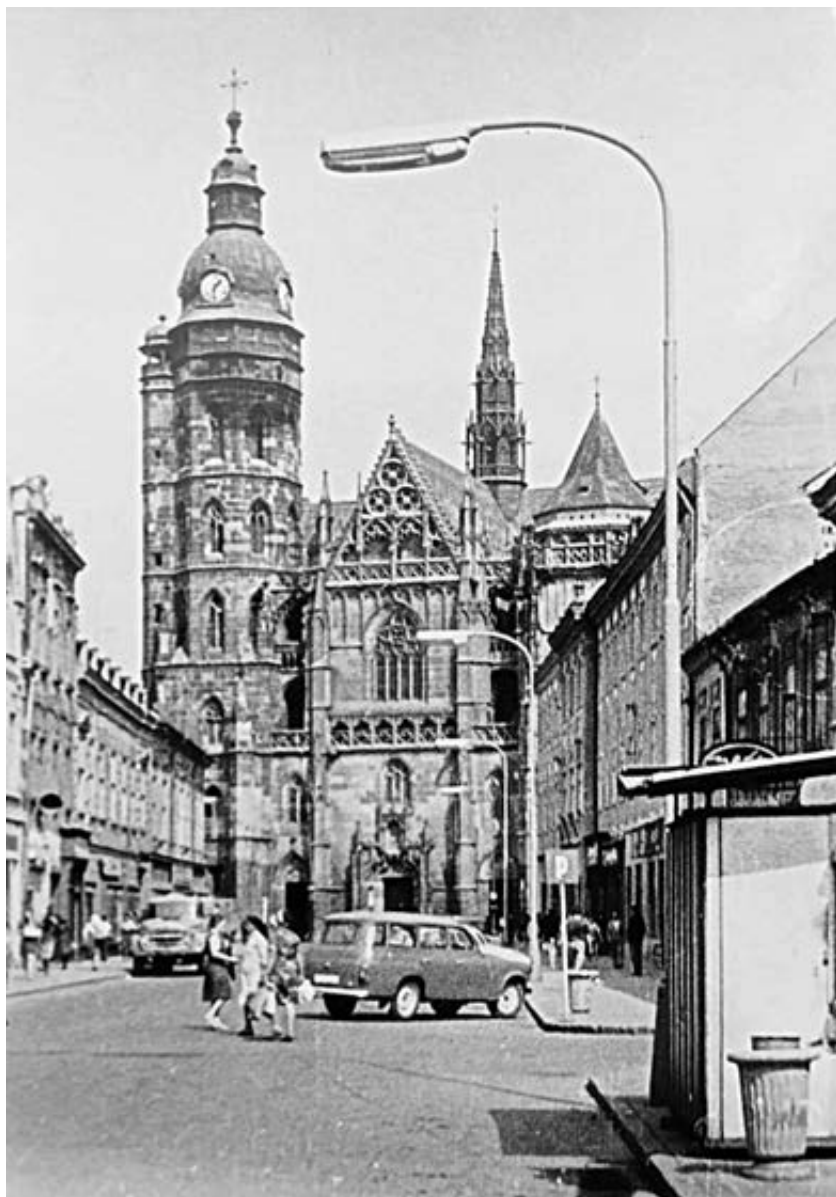
E rövid intermezzo után zavartalanul folytattuk utazásunkat a gyér forgalmú úton, s még besötétedés előtt megérkeztünk Budapestre, a László rokonunk otthonába. Itt még átrendeztük csomagjainkat, megbeszéltük programunkat, meghallgattuk a hasznos tanácsait, és azután kipihentük a ránk rakódott utazási fáradalmakat.

Másnap, kedden reggel indultunk a nagy ismeretlenbe. Útiterünkbe azokat a helyeket, városokat jelöltük ki, amelyekhez magyar vagy unitárius történelmi események kapcsolódtak. Az útvonal kijelölésében és a tájékozódásban az autóstérképek voltak segítségemre.

Budapestről indulva, Miskolcon keresztül érkezünk a tornyosnémeti határátkelőhöz, és azon át kelet-csehszlovákiai (Felvidék) területre. A határátlépés, az úti okmányok ellenőrzése zavartalanul történt meg. Az első látnivaló, amelyet nem lehetett kihagyni, az az osztrák abszolutizmus ellen (1703–1711 között) II. Rákóczi Ferenc, a nagyságos fejedelem vezette szabadságharcnak emléket állító emlék- és zarándokhely, a kassai Szent Erzsébet-dóm volt. A fejedelem rodostói száműzetésében halt meg 1735. április 8-án. Konstantinápolyban, a galatai jezsuita templomba temették, s onnan 1906. október 29-én szállították haza, Kassára. Kegyelmi ajándéknak tekintettük, hogy a templomban elhelyezett szarkofágban pihenő fejedelem előtt lehajtott fejjel tiszteleghattunk.

Délután lett, amikor tovább indulhattunk a lengyel határ felé, a Magas-Tátra lábainál vezető úton. Poprád városát elhagyva, még a határátkelő előtt a nap leáldozni készült, és sietősen táborhelyet kellett keresnünk. Figyelve az út melletti részeket, hamarosan találtunk egy erdős területre bevezető földutat. Letértünk, és egy kisebb tisztáson, ahova nem lehetett belátni az országútról, letáboroztunk. Elővettük az asztalkát a székekkel, előkészítettük és elfogyasztottuk szerény vacsoránkat, berendeztük szálláshelyünket a „Trabant-panzióban”, majd pihenőre tértünk. Ez volt az első külföldi táborozásunk éjszakája. Nem állíthatnám, hogy oly kényelmes volt a hely, mint egy baldachinos szállodai ágyban vagy otthonunkban a megszokott fekvőhelyeinken, de reggel, amikor a nappal megérkezett, eléggé kipihenten ébredtünk. A frissen főzött forró feketekávé és a reggeli után pakoltunk, és folytattuk utazásunkat a kitűzött céljaink felé. Az elkövetkező napokban is ezt a táborozási módszert alkalmaztuk minden ránk köszöntött estén. Vadkempingezésnek neveztük a táborozásnak ezt a formáját.

Utazásunk második napján, mint már említettem, a Magas-Tátra hegyvonulatán a Tátralomnicon (a Lomnici-csúcs alatt meghúzódó Tatranská Lomnica) is áthaladó országúton érkezünk a lengyel határhoz. A határátkelés itt is zavartalanul történt. Első megállónk, ahová még kora délelőtt megérkezünk, Zakopane volt, a lengyel síparadicsom városa. Ott is csak azért időztünk, hogy felkeressük a nemzetközi bolhapi-

A kassai dóm előtt

acot, hogy a magunkkal hozott cuccokat eladásra kínáljuk. Mondhatom, hogy az érdeklődés, a kereslet cikkeink iránt nagyon élénk volt, és rövid idő alatt minden felkínált darab elkelt. A sikeres eladói tevékenységünk örömeivel elhagytuk Zakopanét, és tovább siettünk a második kijelölt városba, Auschwitzba (Oświęcim), ahová jókora, hozzávetőleg 100 km kitérővel érkeztünk meg kora délután. Szerencsénk volt, mert a látogatási idő még nem ért véget. Megjegyzem, hogy lengyelországi utunknak ez volt az egyik kiemelkedő célja. Oly sokat olvastam az auschwitz haláltábor borzalmairól, és olyan nagy hatással voltak rám, hogy minden, magyar nyelven megjelent leírást, kiadványt, amelyhez hozzájutottam, megvásároltam. Elolvasásuk mindig felkavart, szinte el sem tudtam hinni, hogy ilyen borzalmas népirtásra képes lehet valamely keresztény kultúrában felnőtt nemzet. Amikor átléptünk az egykori haláltábor kapuján, és a magyar pavilonban bámultuk a kiállított tárgyakat, éreztem, hogy a borzongástól libabőrös lett egész testem. Más élmény volt olvasni erről a tragédiáról, és más érzés volt megállni a kegyetlen valóság színhelyén.

Csupán rövid távolság választott el a szomszédos birkenau haláltáborától. Oda is átlátogattunk, és ott is hasonló kép tárult elénk, ugyanaz a hangulat áradt körülöttünk. Késő délután lett, mire elhagytuk a borzalmak színtereit. Kb. 50-60 km megtétele után szálláshelyet kellett keresnünk. Nem okozott nehézséget, hamar találtunk, le is táboroztunk az első éjszakázás tapasztalatait felhasználva.

Reggel továbbindultunk, a következő megállás Krakkó volt, Lengyelország egykori, 1596-ig volt fővárosa, ahol a világ egyik legrégebbi tanintézete működött: a Jagelló-egyetem. Itt lehetett megcsodálni Európa egykori legnagyobb, sokak szerint a legszebb középkori piacterét is. Krakkó a lengyel királyság székhelye is volt, ahol 1576–1586 között az Erdélyből meghívott Báthory István uralkodott. Szarkofágját Krakkóban a waweli székesegyházban tekintettük meg. Krakkó városa és környéke volt a reformáció antitrinitárius ágának egyik elterjedési régiója, ahol 1563-ban egyházzá szerveződtek a lengyel unitáriusok, de a rekatalizáció üldözése folytán az 1660-as években az egyház teljesen megszűnt.

Szívesen időztünk volna még a múltat idéző emlékek között, de várt ránk az országút az újabb eseményekkel. Észak felé tartottunk. Varsót, a fővárost kikerülve, a Mazuri-tavak vidékén egy kisebb városka főterén

megállva, azon a vidéken, ahol a már népszerűnek számító sarkiróka-prémet elérhető áron kínálták. Sikerült is az erre félretett összegből megvásárolni egyet feleségem örömére. Sietve indultunk tovább, hogy lengyelországi bolyongásunk legészakibb részét, a Keleti- vagy Balti-tenger partját elérjük. Kíváncsian vártam, hogy láthassam kontinensünk északi szárazföldi határát. Besötétedés előtt ez nem jött össze, ezért a végcél előtt kb. 50 km-rel letáboroztunk.

Másnap, pénteken reggel korán indultunk tovább észak felé. Hamar megtaláltuk Sopotban, a dalfesztiválok városában a tengerpartra vezető utat. A reggeli hűvös, szeles időjárás miatt a homokos strandon egyetlen fürdőző sem volt. Levettem cipőmet, és begyalogoltam a sekély partmenti vízbe. A jéghideg tengervíz nyilalló fájdalmat okozott. Nem is időztünk túl sokat a lengyel parton, hiszen elértük látogatásunk végpontját.

E rohamlátogatás után déli irányba vezető útra hajtottunk. Azon a napon utazásunk leghosszabb távolságát autóztuk. Pihenés nélkül, csak az elkerülhetetlen megállásokkal, Poznań és Wrocław városokon át 700 kilométerrel a hátunk mögött, késő éjszakába nyúló, szitáló esőben értük el a lengyel–cseh határt. Érkezésünkre két álmos szemű ellenőrző tiszt lépett elő az őrszobából. Elkérték és regisztrálták az útleveleket, majd a gyengén megvilágított fényben az utastérbe is bepillantottak, ahol azt vélték felfedezni a félhomályban, hogy két kisgyermek ül a hátsó ülésen. Izgalomba jöttek, előbb egymásra, majd az útlevélbe, aztán kérdő tekintettel ránk néztek a hátsó ülésekre mutogatva. Amikor kezünket széttárva jelezni próbáltuk, hogy nem értjük, mi a probléma, elővették az erős fényű elemlámpájukat és bevilágítottak a hátsó ülésekre. Akkor fedezték fel, hogy ott a kisebb csomagokon, pokrócokon két elég nagy méretű plüssmackó tekint vissza rájuk, amelyekről azt feltételezték, hogy gyermekek. Mikor kevés némettudásommal próbáltam megértetni velük, hogy otthon hagyott leányainknak visszük ajándékba a macikat, összenéztek, és kacagás lett a vége, amibe magunk bekapcsolódunk. Visszaadták útleveleinket, és anélkül, hogy tovább vizsgáloztak volna, mosolyogva intettek, hogy mehetünk. Ezzel a kedves epizóddal ért véget lengyelországi utazásunk.

A határon átlépve a csehszlovák területen a késő éjszakában még egy félórányit sem haladva találtunk egy bokros területet, ahol megállhatunk. Mi tagadás, már csak az alvó-, illetve pihenőhely elrendezésére

maradt a kedvünkből, erőnkből. Hamar pihenőre tértünk, mély álomba merülve „kivilágos kivirradtig”. A reggeli nap fénye már bearanyozta a tájat, amire felkeltünk. A forró feketekávé és a szendvicseket elfogyasztottuk, aztán Prága felé vettük az irányt, ahová a déli órákban érkezünk meg, egyenesen a Vencel térre, amely tele volt az óratorony körül kíváncsian várakozó tömeggel. Ez az óvárosi városháza tornyán megcsodálható hatalmas asztronómiai időszerkezet 1410 óta mindmáig működik.

Mi is csatlakoztunk a bámészkodó sokasághoz, amikor a déli 12 órát jelző harangütésekkel együtt a torony ablakában megjelentek a körbe forgó apostolok bábfigurái. Az óratorony évszázadok óta felejthetetlen élményt nyújt a látogatóknak. Kissé még elidőzve a téren felidézünk a prágai tavasz néven ismert, Dubček által vezetett, emberarcú szocializmus megteremtése néven emlegetett forradalmi megmozdulást, amely 1968. január 5. és augusztus 21. között tartott, és a szovjet és kelet-európai szocialista országok katonai beavatkozásával ért véget.

Amikor a térről kivezető utca felé tértünk, az egyik épület tövében egy halom virágsokrot és égő mécsesek sokaságát láttuk. Egy táblára kézzel felírt név jelezte, hogy a forradalom kezdetének első évfordulóján, a mi látogatásunk évében, 1969. január 5-én itt gyújtotta fel magát Jan Palach 21 éves diák, a forradalom elfojtása elleni tiltakozását kifejezve. Kórházba szállították, de három nap múlva belehalt súlyos égési sebeibe. „Halála a kommunista diktatúrával szembeni ellenállás szimbóluma lett.”

Folytatva városnézésünket, Prága egy másik világhírű látványosságán, az 1300-as évek végén épült, 30 barokk szoborral díszített Károly-hídon sétáltunk át. Utána leparkoltunk a várnegyed alatti téren, a Husz János-szoborcsoport mellett. Innen a várba, a Hradzsínba sétáltunk, megcsodáltuk a vármúzeumot, majd a Kolozsvári testvérek világhírű Szent György-szobrát, s hangosan idéztük Arany János *Mátyás anyja* c. versének kezdő sorait: „Szilágyi Erzsébet levelét megírta...”

Hosszúra nyúlt prágai látogatásunk után kiráztuk a fáradságot lábainkból, és indultunk. Erre a napra nem terveztünk több látogatást. Pihenő nélkül haladtunk, Brno (Brünn) városát is jócskán elhagytuk, amikor utolért a naplemente. Alkalmas helyet találva, mintegy 110 km-rel a határátkelő előtt letáboroztunk.

Reggel kényelmes, lassított tempóban tábort bontottunk, és még a délelőtti folyamán beérkeztünk Pozsonyba, amelyhez magyar történel-

münk oly sok nevezetes és sorsdöntő eseménye kapcsolódik, a 907. évi pozsonyi csatától az 1920-as trianoni diktátumig. Csupán a várat kerestük fel egy rövid látogatásra és történelmünk felidézésére. Aztán indulás tovább álmaink városáig, Budapestig. Még sötétedés előtt megérkeztünk, a László által felkinált Fejérvári úti „otthonunkba”, hatnapos és öt-éjszakás, kalandosnak is nevezhető utazásunk után. Jólesett az éjszakai pihenés.

Már másnap vártak az újabb kalandok, az áhított városnézések és rokon látogatások. Nem részletezem a további öt nap zsúfolt eseményeit, hiszen mindent látni akartunk. Annyit azonban le kell írnom, hogyan kezdődött az ismerkedés a számomra nagybetűs Fővárossal. Hétfőn reggel korán ébredtem, és keltem ki az ágyból. Beültem a Trabantba, és a főváros budai oldalán a Dunához közel parkoltam. A „rakodópart alsó kövére” ültem, szemben a Parlament csodálatos épületével. Úgy éreztem magam, mint egykor József Attila is, aki épp így bámulhatta és hallgathatta a Duna vallomását, melyből egyik csodálatosan szép verse született. Mi is így látogattuk és áhítattal csodáltuk a rendelkezésünkre álló napokon reggeltől estig a város legszebb részeit, a budai várnegyedről kezdve a Hősök terét, a Margit-szigetet, a bazilikát, a Városligetet, a vídámparkot, és mindent, aminek hosszú oldalakra terjedne felsorolása. Nem lehetett visszautasítani a rokonság meghívásait sem.

Ezzel be is fejezném beszámolómat életünk első külföldi útjáról – hogy az erről megírt eredeti beszámolómat terjedelemben felére csökkenttem. Úgy érzem, hogy az a néhány nap, amely megadatott, gyorsan eltelt, valósággal elrepült. Pénteken reggel már „felszedtük a sátorfánkat”, mert aznap estére Kolozsvárra kellett érniünk, hogy szombaton továbbutazhassunk oklándi otthonunkba. Várt ránk a vasárnap délelőtti templomi szolgálat, mivel elindulásunkkor a gyülekezetnek és otthon maradt családtagjainknak erre a napra jelentettük be hazatérésünket.

Összefoglalva a leírtakat, utazásunkról a magunkkal hozott emlékek, az új tájak, új országok, új tapasztalatok, új események és kedves találkozások olyan mélyen beleivódtak tudatunkba, olyan szellemi és lelki táplálékkal gazdagítottak, hogy még ma is boldogan emlékszünk és beszélünk azokról. Ezek nélkül az értékek nélkül csak pusztá időtöltés és szórakozás maradt volna a kéthetes „országlásunk” is.

Márciusi rejtvény

Helyezze el a megadott szavakat a hálóban! A római számokkal jelzett kiemelt sorokban, illetve az arab számokkal jelölt négyzetek összeolvasásával a következő rejtvény megoldása alakul ki:

150 éve, 1875. március 26-án hunyt el ... (I.) püspök. Ebben a városban is tanult: ... (II.). A ... (III.) tagja. Műve a ... **(számozott négyzetek)** szé-kely népköltési gyűjtemény.

Kétbetűsek: AB, ÁD, ÁR, ÁZ, DG, KI, LV, NS, OB, RE, UA, VU.

Hárombetűsek: APL, ÉCA, GON, IOL, JÓS, LOR, MLG, REÁ, SEN, TIA, ÜTT, YRÁ.

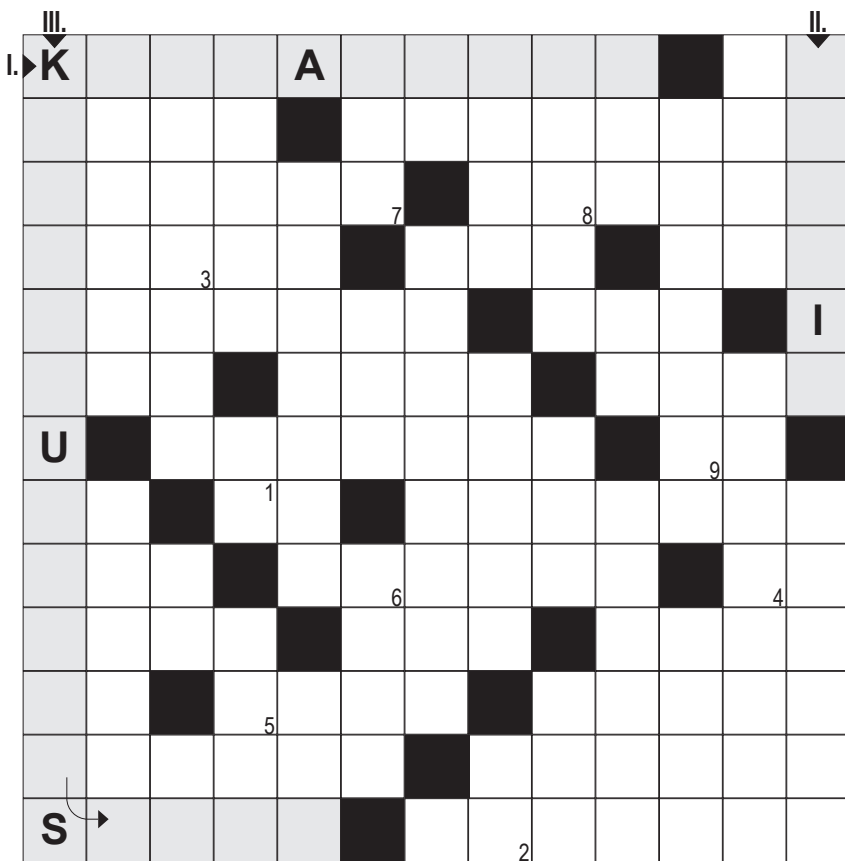
Négybetűsek: A NÉP, ÁPOL, BONN, FOGÁ, IÁZÓ, NATO, OMRI, PICI, SIMA, TURF, ZÉRÓ.

Ötbetűsek: AORTA, FODOR, OMÁNI, ÜNIGE, ZOKOG.

Hatbetűsek: GRÁNIT, GRÚZIA, RÁZÓDÓ, RINGLÓ, SZIKES, SZÓTÁR, TÁNYÉR, TELELT, ÚTI CÉL.

Hétbetűsek: ADOGATÓ, ALMABOR, ERASMUS, FREGATT, IZIDÓRA, NYALÓKA, PATTINT.

Nyolcbetűsek: GOMBFOCI, NITROGÉN, ODAMENNE.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
---	---	---	---	---	---	---	---	---

AZ ELHAGYOTT GYERMEK

Ment, kóborolt a kolozsvári utcán.
Két keze a ronggyá szakadt zsebben,
A kabát a vállán már szétszakadt,
Szomorúan ment a sötét ég alatt.
Nem álmodott jobb sorsot senki szebbet –
Rongyos nadrágján sok lyuk ékeskedett,
Mint Hüvelyk Matyi, lassan lépegetett.
Szállásra csak a Sarkcsillag várta az égen,
Csillaghad világított fenn a messzeségben.
Hallgatta, van-e zaj, s egy bokor alja
Volt végtére a vetett ágya éjszakára,
S mint altatódal, estharmat cseppje
Hulldogált rá egész áldott éjjel.
Hulldogált rá lágyan, míg a csupasz fák közt,
Késő őszi este, halványan a hold rásütött.
Végül elaludt, de nagyon megfázott,
S mikor a nap felkelt, a sugarai felé
Reszkette melegedni indult.
Végül egy jó asszony gondozásba vette,
Akinek nem volt saját gyermeke,
Nagy szeretettel fel is nevelte.
A sok kín, szenvedés a gyermeket megedzette,
Felnőttkorában dolgozó ember lett belőle,
A szorgos munkáját a hatóság
Többször elismerte, ami még több, jobb
Munkára serkentette, a rábízott feladatokat
Pontosan végezte, nem kaptak hibát soha benne.
A jobbra fordult sorsát az Úristennek
És annak a jószívű asszonynak
Szívből köszönhette, imát mondott ezért
A meleg, vetett ágyban minden áldott este.

Csécs Márton Lőrinc**FELTÁMADÁS**

A Márk szerinti evangélium 16. fejezete, amely a nagypénteki események utáni történések ismertetésével foglalkozik, így indít: *Amikor elmúlt a szombat, a magdalai Mária és Mária, Jakab anyja, valamint Salomé illatos keneteket vásároltak, hogy elmenjenek, és megkenjék Jézus holttestét. A hét első napján, korán reggel, napkeltekor elmentek a sírbolt-hoz, és így beszélgettek egymás között: Ki hengeríti el nekünk a követ a sírbolt bejáratáról? Amint felnéztek, látták, hogy a kő el van hengerítve, pedig igen nagy volt. És amikor bementek a sírboltba, látták, hogy egy fehér ruhába öltözött ifjú ül jobb felől, és megrettentek. De az így szólt hozzájuk: Ne féljete! A názáreti Jézust keresitek, akit megfeszítettek? Nincsen itt. Feltámadt. Íme, ez az a hely, ahova őt tették. De menjete el, mondjátok meg a tanítványainak és Péternek, hogy elöttetek megy Galileába: ott megtalátok őt, amint megmondta nektek. Kijöttek, és elfutottak a sírbolttól, mert remegés és rémület fogta el őket; és senkinek sem mondtak el semmit, mert féltek.* (Mk 16,1–8)

Ahhoz képest, hogy milyen nagy dologról van szó, igencsak szűkszavú az evangéliumi tudósítás. És nincs benne semmi ünnepi, semmi magasztos. Olvasunk asszonyok kimagasló lelki erejéről, akik vesznek egy mély levegőt, s azt mondják: elmulasztottunk valamit megtenni. Ki kell menni a sírhoz, meg kell azt nyitni, be kell menni a sírba, a golycsot le kell bontani, s a holttestet elő kell készíteni a végső elmúlásra.

Szűkszavú, de mégis tele izgalommal. Nem gondolnak arra, hogy ezáltal a törvény szerint tisztátalanná válnak. Nem félnek attól, hogy a szeretett Mester holttestének látványától össze fognak roskadni. Egy jár a fejükben: megtisztelni a halottat. Tanakodnak, hogy vajon miként fog-

nak bejutni a sírboltba, de ez nem tartja őket vissza. Hogy senki férfiember nem megy velük? – nem tartja őket vissza. Csak lesz valahogy. A tisztelet megadásának vágya nagyobb bennük minden szervezési kérdésnél, apró részletnél. Tudják, hogy mit akarnak, és mennek. Akit szerettek, annak a végtisztesség jár, s ha eddig nem tudták megadni, hát akkor most. Ami a halottnak kijár, függetlenül a körülménytől és a lehetőségektől. A halottnak meg kell adni, ami a halotté. Ha nem volt idő megkenni a holttestet temetés előtt, hát akkor meg kell tenni, amint lehet.

Micsoda iskolapéldája ez a kötelességteljesítésnek, saját gyengeségek és félelmek fölébe kerekedésnek!

Ám olvasunk itt váratlan fordulatról is. Pont ez hiányzott még a gyász sokkja alatt álló asszonyoknak, hogy a holttest ne legyen meg. Hova lett? Valaki az asszonyokat megelőzve ott van bent a sírban, és nagy nyugalommal arra inti a megrémült, kétségbeesett, teljesen összezavarodott asszonyokat, hogy ne féljenek. Akit keresnek, nincs itt. És nincs erejük kérdőre vonni a fiatalembert, nincs erejük vele szembeszállni. Hiába a meghagyás, hogy mit tegyenek, elrohannak a helyszínről, és rémülettel a lelkükben annyit tesznek, hogy hallgatnak.

Hány fordulatot fog még venni ez a történet? Hány ismeretlen fogja még felütni a fejét? Egy dolgot biztosan megtanultak az asszonyok: hogy bizony sok dolog van az ember életében, amit nem tud uralni, sem befolyásolni. Kihez menjenek? Kinek mondják el mindazt, amit láttak és hallottak? Ki fogja őket komolyan venni? A szétszéledt tanítványok? Ki a felelős mindeztért? Nem volt elég, hogy a Mestert halálba küldték, még halálában sem hagyják nyugodni? Hogy legyen? Mitévők legyenek? Mi, az utókor ünnepeljük az eseményt, de minden ez, csak nem ünnepi és nem ok az ünnepre. Ha a nagypénteket követő eseményeket nem az utólag okosok szemszögéből olvassuk, hanem azokéból, kik ezt közvetlenül átélték, inkább bizonytalanság van benne, és megalázás. Félelem és tehetetlenség. Kiszolgáltatottság és fájdalom.

Senki nem akarna ilyet átélni. Ha valakit el kell veszíteni, valakit el kell engedni, akkor legalább annyi adassék meg az embernek, hogy méltósággal tehesse meg. Ha valakinek ki kell szakadni az életből, legalább annyi adassék meg neki, hogy senki ne háborgassa végső és örök álmának helyén. A legkevesebb, amit tehetünk a gyászt viselőkkel szemben, hogy nem háborgatjuk, nem játszunk velük.

Szegény asszonyok elszaladnak, és hallgatnak a történekről. A Mester nincs. Kiben bízhatnának? Kihez meneküljenek tanácsért? Kihez folyamodjanak segítségért? Senki nincs, aki támaszuk lehetne.

Így lehet az, hogy az első keresztény húsvét megtörtséggel, fájdalommal, tehetetlenséggel kezdődik. És a folytatás sem valami fényes. Mondja a magdalai Mária, hogy látta a Mestert. De ki hisz neki? Hát senki. Sőt megszidják, hogy miket fecseg összevissza. Veszteség, váratlan fordulat és elzárkózás. Húsvéti ünnepük egyik legnagyobb csodája, hogy az, aki hisz és lát, az, aki tapasztal és akar, nem adja fel, hanem kitart, hanem merít valahonnan erőt, hogy jó irányba terelje az emberek figyelmét.

Szegény magdalai Mária mondja, hogy látta a Mestert. S mi a reakció? Ez: hogy mondatsz ilyet? Megértjük a fájdalmadat, de félrebeszélsz. Tegyük fel, hogy igazad van... de pont neked jelenne meg? Pont neked? Szállj magadba, s téj észhez.

Van, aki sajnálja az asszonyt: a gyász fájdalma elvette az eszét. Képződik. S el kell telnie néhány kínkeserves, tépelődésekkel teljes napnak, hogy a Mester mindenkinek megjelenjen. De az a gyanúm, hogy akkor sem színről színre, ugyanis az olvasható, hogy más és más alakban.

S ez a találkozás sem kezdődik ünnepélyesen, hiszen a Názáreti első dolga, hogy megfeddje a tanítványokat hitetlenségükért és keménysívvőségükért, majd elmondja a teendőket a jövőre nézve. Az evangélium azzal zárul, hogy Jézus felemeltetett a mennybe, az Isten jobbára ült, a tanítványok pedig elindultak a nagyvilágba hirdetni az evangéliumot.

Ha feltámadt, ha teste megelevenedett, újból fiatalos erőt nyert, ha meggyógyult, miért nem maradt az élők között? Bizonyára nagyobb sikere lett volna a tanítványoknak, és eredményesebbek lettek volna. Mert egy dolog valakinek a tanításait hirdetni, egy új világszemléletet honosítani meg, s megint másik, ha valaki azzal a tekintéllyel és múlttal áll ki az emberek elé, hogy látták saját szemükkel kimúlni. Ha a Krisztus feltámadott testben, akkor miért nem járt a tanítványokkal együtt, rápirítva minden egyes főpapra és farizeusra, hitetlenre és rómaire? Ha az a cél, hogy minél hamarabb és minél nagyobb tömegekhez eljusson az evangélium, akkor miért nem folytatta a tevékenységet a feltámadt Krisztus? Uralma alá hajtotta volna az összes lelket. De nem. Ő kiadja a feladatot, s azzal kész. A tanítványokon áll a többi.

S nagyon fontos részlet, ami mellett a legtöbben elmennek: Jézus nem azt hagyja meg a tanítványoknak, hogy a testnek feltámadását hirdessék

a népeknek. Nem az a feladat, hogy mindenkinek elmondják, hogy a haláltól nem kell félni, ugyanis majd egyszer eljön a trombitaszó ideje, s mindenki felkel a sírjából, s ki jó volt, üdvözülni, s ki nem ütötte meg a mércét, annak jussa az örök kárhozat lesz. Nem. Hanem pontosan idézve: „Menjetek el szerte az egész világba, hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek!” S mi az evangélium? Hát örömhír. Mi az örömhír? Hogy az ember Istennek gyermeke. Hogy mindannyian élvezzük gondviselő figyelmét. Az az örömhír, hogy a hit megtartóereje tud lenni az embernek. Az az örömhír, hogy az élet örök, és a lélek halhatatlan, hogy Isten országa közöttünk van.

Unitárius ember nem hisz a testi feltámadásban. Ezen írás nem hivatott arra, hogy felfedje a magyarázatot, a bonyolult teológiát, ami arra kényszerít, hogy fejet hajtsunk eme hitigazságunk előtt, s más kereszténnyel szemben nem a feltámadás költészetében látni a lényegét, hanem a tanításban, de egy annyi belefér, hogy elmondjam, közérthetően, hogy mégis miért énekeljük azt, hogy feltámadunk, ha egyszer nem hisszük? Hiszünk, kedves Testvéreim, de nem úgy. Jézus feltámadt, és sokan közülünk fel fogunk támadni. És sokan feltámadtak az évezredek során. S még mielőtt bárki is azt gondolná, hogy összezavarodtam, és következetlen vagyok, kérem, jól figyeljenek, s akkor érteni fogják.

A szavaknak az a sajátosságuk, hogy jelentéssel bírnak. Valóságunkat fejezünk ki velük. Egy tény, egy érzést, egy – példának okáért – tárgyat nevezünk meg vele. De egy szónak több jelentése is lehet, és van is. Amilyen mögöttes tartalmat tulajdonítunk egy szónak, az lesz az a valóság, ami mindenki képzetében megjelenik.

Ha azt mondom, zebra, akkor a sofőrnek átkelő helyet jelent, a szafarin lévő turistának patás állatot. Ha azt mondom, stoppol, akkor a macának a zokni jut eszébe, a világjárónak ingyen utat. Ha azt mondom, téglá, akkor a kőművesnek lerakatból beszerezhető tárgyat, a biztonsági ügynöknek beépített embert. Melyik jelentés az igazi? Ha azt mondom, hogy anasztaszisz, akkor a legtöbb keresztény ember fejében mára, az erőteljesebben hangsúlyozott értelmezésnek köszönhetően azt jelenti, hogy feltámadt, hogy halott állapotból ismét életre kelt, de másik jelentése a szónak, amihez mi, unitáriusok ragaszkodunk, az nem egyéb, mint újra hatni kezd. Feltámadt, azaz újra hatni kezdett.

Igen, Jézus feltámadt. És nekünk is esélyünk van feltámadni. Azaz újra hatni. Az élet örök. Azt sem a halál, sem a sír nem tudja legyőzni.

És mindannyiunknak van esélye feltámadni. Mindannyiunknak van esélye újra hatni. Ennek előfeltétele, hogy hassunk a jelenben is.

A magdalai Mária mondja, hogy Jézus ismét hat, erejét a halál nem tudta elvenni, de a tanítványok kezdetben nem hiszik el, aztán ők maguk is, amint kimozdulnak, látják, hogy bizony öröksége élő az emberek között. Máriának jelenik meg először. Hát persze, hogy neki. Akit elvesztettünk, mindig az fedezi fel először, aki leginkább szerette.

Húsvét azért nagy ünnep, mert az, ami úgy tűnt, hogy megszűnt, ismét hatni kezdett. Hány meg hány ilyen esetet tudunk az emberiség történelméből, de saját életünkől, közösségi életünkől is! Hány ember tanítását, magatartását, példáját fedeztük fel évek, évtizedek távlatából, és hatott és hat ránk ma is. Hány szerettünk, bár nincs már közöttünk évek vagy örökkévalóságnak tűnő idő óta, hat ránk, meghatároz. Nincs és nem is lesz többé soha közöttünk testi valóságában, de Isten kegyelméből feltámadt, és hat ránk, és míg élünk, vezetni fogja életünket, mert amit tőle kaptunk, amit tőle tanultunk, amit együtt átéltünk, feledni sosem fogjuk.

A Márk beszámolójában sok ünnepi pillanat nincs, de öröme ad okot, hogy a Mestert, bár nagypénteken keresztre feszítették, próbálták megölni, feledtetni őt s mindazt, amit ő képviselt, közel kétezer év távlatából sem felejtjük el, van ereje szavainak és van ereje példájának.

Kedves Olvasó! Te félelem helyett örvendezz, semmiképpen ne maradj csendben, hanem hirdesd mindenkinek az örömhírt. Fedjed fel a szavaknak jelentését és erejét. Jézus él. És míg szavai halló fülekre talál, élni fog, és mi is.

MINDHALÁLIG

Te vagy az égő csipkebokor – én a benned fészkelő bimbó,
Illatom álom volt s bódulat
Mézem, de fölserkentett szavad,
S tüzes rózsává gyújtott, hogy égjek a pusztában mindhalálíg.

Te vagy az ezüsthullámu tó – én partodon remegő nádszál,
Száraz testem a fekete szél
Már-már eltörte, de te megöntözel,
Hogy zöldelve titkaidat susogjam az ég alatt mindhalálíg.

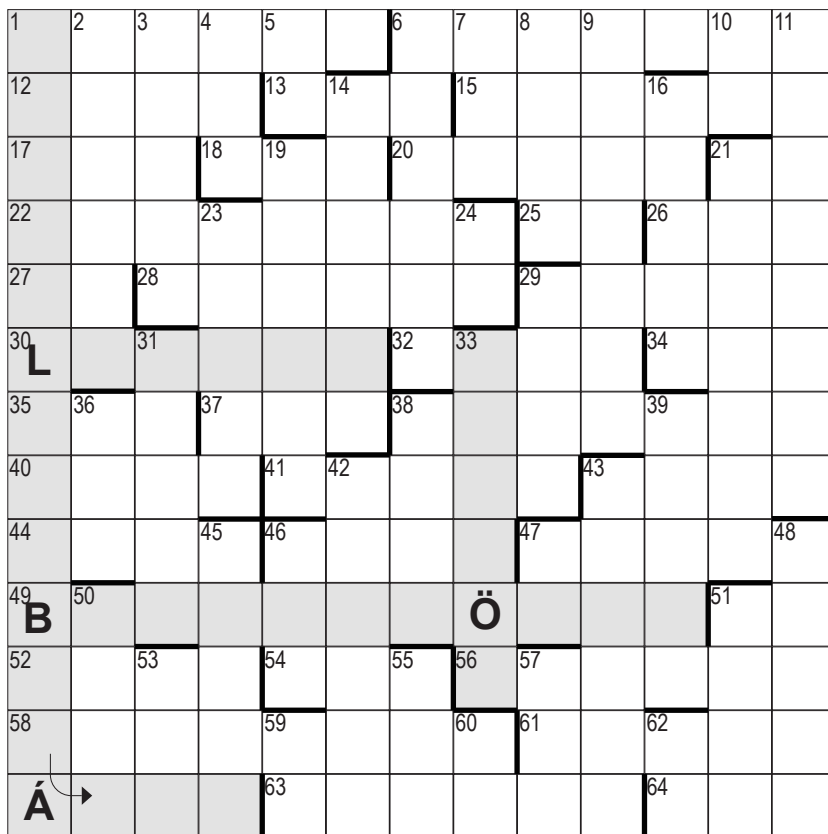
Te vagy a végtelen éjszaka – én pásztortűz az éjszakában,
Mely kebleden örvendezve kigyúl,
S hamvadván kebledre visszahull,
De pásztoroknak és farkasoknak téged hirdet mindhalálíg.

Áprilisi rejtvény

170 éve, 1855. április 19-én született ... (vízsz. 49.) ... (függ. 33.). Itt is tanult: ... (vízsz. 30.). A ... (függ. 1.) című lap szerkesztője volt.

Vízszintes: 1. Vízszintes helyzetűek. 6. Válaszos imaforma. 12. Üzen (falun). 13. Színművész (Lajos). 15. Bűnt, kihágást kövessen el. 17. Részben odaenged! 18. ... *Baba és a negyven rabló* (mese) 20. Jellel jelentést módosít melléknéven. 21. A szélein csüng! 22. Középkori lovagi költő. 25. Ókori római rézpénz. 26. Izlandi, spanyol autójelzés. 27. Hajszálak! 28. Megkönnyebbülten felszusszan. 29. Tojásokon ül a tyúk. 32. US ... (tenisztorna). 34. Amely személy. 35. Összetört ásó! 37. Érettségi kezdete! 38. Egyféle szorító szerszámok. 40. „Isten, ... meg a magyart” (*Himnusz*). 41. Női név (júl. 5.). 43. ... fide (egyedül a hit által, latin). 44. Forró vizezett rum. 46. Segítség (angol). 47. Igazságnak megfelelőt. 51. Körút hangzói. 52. Istállószerű építmény. 54. Japán buddhizmus. 56. Fazekas-termékeiről híres székely község. 58. Dohányozni kezdő. 61. Hozzáerősít, rögzít. 63. Nedvszívó papír. 64. Amerikai Egyesült Államok (röv.).

Függőleges: 2. Ez a fű védett gyógynövény. 3. Evezős sportoló. 4. Vánádium, nátrium vegyjele. 5. Azonos betűk 6. Mérkőzés végét sípszóval jelző. 7. Kocsmá része. 8. Könyvtár. 9. Halkan keresztüllopakodó. 10. Időszámításunk előtt (röv.). 11. Női név (jan. 27.). 14. Francia futballszár volt (Zinedine). 16. Lyukacsos szűrőszerkezet. 19. Pakisztáni nagyváros. 21. Ajkával szenvedélyesen érintő. 23. A te alkalmi áruáruhályság. 24. Részvénytársaság (röv.). 29. Szálas tisztítóeszköz. 31. Középkori-újkori magyar főméltóság. 36. Páros bojler! 38. Kérdő névmás. 39. Biliárdkellék. 42. Tennivalót, tevékenységet elvégez. 43. Település Portugália délnyugati csücskén, a nagy földrajzi felfedezések indulási kikötője volt. 45. Hosszú lábú gázlómadár. 46. Hozzászólás (röv.). 47. Némán váró! 48. Volt ismerete róla. 50. Indítékát, ... keresi. 51. Csak magára gondoló (személy). 53. Forogj a végén! 55. Mintadarab! 57. A dolog lényege! 59. Utóirat (röv.). 60. Motoralkatrész! 62. Q!

PRÓFÉTAFA

Vörös fenyő a zöld fenyők között,
kinek már odasúgta a Halál:
„velem gyere!”
de azért mégis áll.
Fennszóval hirdeti, hogy nincs halál,
csupán az élet színe-változása.
Vörösen áll, de azért mégis áll.
Ágai közt, éjfél felé,
az örökélet szele muzsikál.

Biró Lajos**A MAGVETŐ**

Jézus harmincéves volt, amikor felkereste a pusztai prédikátort, Keresztelő Jánost, aki őt a Jordán folyó vizében megkeresztelte. Megkeresztelkedése után negyven napig a pusztába vonult, ahol felkészült prófétai hivatására. A pusztából való visszatérése után hirdetni kezdte Isten evangéliumát: „Betelt az idő, és egészen közel van már az Isten országa: térjetek meg, és higgyetek az evangéliumban.” (Mk 1,15) Ezután tanítványokat választott: tizenkettőt, akikkel három éven át együtt járt, oktatott, nevelt, tanított, kiknek példát mutatott életével és cselekedeteivel. Jézus tanításának kiindulópontja és központi gondolata: Isten országa. Ez azt az életet jelenti, amelyben Isten akarata valósul meg, és beletartozik minden ember, aki Isten akaratát élni és cselekedni tudja. Hogy mondanivalójának lényegét, a valláserkölcsi igazságokat minden hallgatója megértse, hasonlatokat, példázatokat használt. A mindennapi életből vett példázataival világított rá az örök értékekre. Egyszerű, könnyen érthető, keresetlen szavakkal fejezte ki mondanivalóját. Amikor tanítani kezdett, nemcsak a tizenkét tanítványnak beszélt, de a köréje gyűlt nagy sokaságnak is. Lesték ajkáról a szót, csüngtek minden szaván; úgy tanított, mint akinek hatalma van. A magvető példázata megtalálható mindhárom szinoptikus evangéliumban.

Az idők folyamán nem egyszer képezte szószéki beszédem tárgyát, de annál sokkal többször elolvastam, és mindig felfedeztem benne új gondolatot. Ennek a példázatnak is – akárcsak a többieknek – kettős értelme van: egy szó szerinti és egy belső lelki értelme. Próbáljuk meg a példázatot elemeire bontani, hogy mondanivalójához, lényegéhez közelebb juthassunk. Négy dologról kell szólnunk: a magvetőről, a magról, a talajról

és a termésről. Aki a munkát végzi, az a magvető. Régebben a szántóvető, kenyeret termelő ember a búzas zsákot a vállára tette, és a frissen szántott földbe szórta a kenyér magvait. A magvetés műveletének formája manapság megváltozott, de a lényege nem. Ma gépek végzik el a magvetés munkáját, csöveken át hullatják a rögök közé a búzaszemeket. Belső lelki értelemben magvetők voltak a próféták, az írók, költők, tanítók, nevelők, tudósok. De magvető minden ember, aki szavaival és cselekedeteivel a lelki élet szántóföldjébe magot hint, az eszmék magvait. Számunkra a legnagyobb magvető a názáreti Jézus. Édesapám szántóvető ember volt, aki már aratáskor kiválasztotta a vetésre szánt magvakat. Külön arattuk le, külön csépeeltette ki, gondosan és nagy hozzáértéssel választotta meg a legjobbakat. Az éretlen, léhás [belül beteg, üres], csíráképtelen szemekből nem várhat a földműves gazdag termést. Ezért van nagy szükség arra, hogy gondosan legyen megválasztva a vetni való mag. Belső lelki értelemben mag minden kiejtett szó, minden leírt betű, minden cselekedet. Mennyi léhás, éretlen, csíráképtelen beszédről és cselekedetről hallunk, szerzünk tudomást! Jó mag, csíráképes az átélő szó, a lélekből fakadó tiszta emberi érzés és gondolat. Jó mag az Isten beszéde, mely örök igazságokat tartalmaz. A mag csak akkor tud gyökeret verni és termést hozni, ha van föld, talaj. A példázat szerint Jézus négyféle talajról beszél: Elsőnek említi az útszéli talajt, ahová a magvető kezéből mag hull. Ez nem termőtalaj, és így természetes, hogy a mag nem tud gyökeret verni, és megsemmisül. Az olyan emberi lelkek hasonlítanak ehhez a talajhoz, akikben az Isten országáról szóló tanítás meg sem tud tapadni, mert közömbös, kopár, kemény a lelkük. A példázat szerint a talaj minősége nem egyforma. Van köves talaj is. Az elhintett magvakat befogadja, ki is csíráztatja, de a kicsírázott mag nem tudja mélyre eresztetni a gyökereit, és a nap hamar kiszárítja. Olyan emberek ezek, akik a tanítást meghallgatják, annak helyet adnak, de a lelkük kemény, hiányzik belőle a lelki mélység, mihelyt dolgozni, nehézséget, megpróbáltatást kell vállalni érte, hamar elfelejtik; felszínes a lelkük, és lelkesezésük csak szalmaláng. A példázatban említett tövises talaj jó minőségű, termékeny, de műveletlen. A magot befogadja, amely a gyomnövények magvával együtt kihajt és növekedik, de termést nem tud hozni, mert a gyom megfojtja. Ezek olyan lelkek, akik meghallgatják a tanítást, befogadják, el is határozzák, hogy megtartják, de gyenge az akaratuk, a gyarlóságoknak tövisai megfojtják azt. A csábítás nagyobb, mint akaratere-

jük. Rosszindulatú szenvedélyeik tövisei, a bűnök miatt termést nem hoz lelkük. A példázat szerint a magnak bizonyos hányada a jó földbe hullott, mely befogadta a magot, benne mély gyökeret tudott verni, és termést hozott, harminc-, hatvan-, némely pedig százannyit. Ezek azok az emberek, akik törekednek arra, hogy Isten akaratát cselekedjék. Meghallgatják a tanítást, meg is értik és cselekszik is azt, ami Isten akarata. Az ilyen emberek lelkében épül az Isten országa. Azokat lehet idesorolni, akik eszük és szívük talaját odatartják, hogy hulljon bele a jó mag. Befogadják, fölnevelik és meghozzák a várt gyümölcsöt. Egy lényeges tanulság kívánczik ide: érdemes vetni. Ha minden elhintett mag nem is hoz termést, de azok, amelyek a jó földbe hulltak, adnak harminc-, hatvan-, némely pedig százannyit. Kétféle vetés folyik: kinn az életben a mindennapi kenyérért, de ez időhöz és évszakokhoz van kötve, és benn, a szűkebb emberi közösségekben, a lelki kenyér, az emberség, a békeség, a tökéletesedés, egyszerűen Isten országa magvainak lelki magvetése. Ez a magvetés állandó. Mi erre a magvetésre készülünk, ennek a munkásai vagyunk és akarunk lenni. A magvetés annyi, mint emberformálás, s az élet milyensége a szellemi magvaktól függött és függ. A természet világában a magvető kötelessége vetni, a lelki magvetők kötelessége formálni, jobbá, igazabbá tökéletesebbé tenni az embert. A magvető előttünk jár, példát mutat. Azt várjuk tőle, hogy jó magokat hintsen, mert utána áldást csak úgy várhat. Jó földbe vesse a magot, hogy jó termést hozzon. Alkalmas és alkalmatlan időben hivatása a lelki vetés legyen, még akkor is, ha a termést nem ő aratja le. Legyünk mind a lelkek talajának művelői, Isten országa magvainak vetői! Ne torpanjunk meg, ne álljunk félre. Egész szívünkkel, egész tudásunkkal, egész emberségünkkel végezzük ezt a munkát Isten és ember szolgálatára.

(Megjelent a *Keresztény Magvető* 1988/1. számában.)

Tordai Máté

AZ IZRAELNEK EGY ISTENERÖL,
ÉS ANNAK SZENT FIÁRÓL,
AZ IESUS CHRISTUSROL, ÉS AZ SZENT LÉLEKRÖL
VALÓ ÉNEK. PARS SECUNDA. DE IESU CHRISTO

(részlet)

[...]

Eszszel fel nevedek minden bölcsességben,
Isten és ember előtt lön nagy kedvességben,
Mint szent Lukáts meg irta második részében,
Disputála Papokkal az Ierusalembe.

Közelgetni hogy kezde az ő tanítása,
Felőle hogy hallatnék Istennek mondása,
Iános meg keresztelé lön égnek nyílása,
Istennek szent Lelkének lön reá szállása.

Ez én szerető Fiam, ötet halgassátok,
Kedvem ő benne bé tölt bizonynal tudgyátok,
Ez által vagyok néktek kegyelmes Atyátok,
Azért már nem haragszom bizonynal tudgyátok.
[...]

Májusi rejtvény 115 éve, 1910. május 19-én hunyt el ... (1.) ... (2.), teológiai tanár, a ... (3.) lap egyik alapítója. A szabadságharc alatt a ... (4.) elnevezésű hadtestben szolgált.				A legújabb tényeket tartalmazó	▼	Nyugat-afrikai állam	▼
1.				► N		▼	
Ópiumos páros!				►			
Fokhagymacikk!				▼			
4.	▼	Római 1000	Detektív-történet szerzője	►			
Lendülettel rátámadok		Felhangsor eleme	Eblak				
►		▼	▼				
Hideg évszak	►			3.	►		
				Pépszerű gabonaétel			
Ittrium, szén vegyjele	►		Páratlan kréta!	►			Fába vés
			Hangutánzó szó	▼			Malomban morzsolja
►			▼			Igavonó állata	►
						Ellenértéket megállapít	▼
Száz kilogrammos	S	►					
Mondatzáró írásjel	Patak-meder!	►			Röhögni kezd!	►	
	Hotel hangzói	▼			Fiatalos elköszönés		
►				Becézett Pál	►		
				A kórház jele	▼		
2.	►						

Nagy szegénység Lajhárfej!	Az a tárgy, ...	Növelte Pórol ... (felsűlsz)	▼	▼	 kapa, nagyharang Áfonya- szemek!	▼	Egyik napszakra jellemző Hím nyúl
▼	▼	▼			Libériai autójelzés Havon csú- szó járműre	▶	▼
Sütemény- féle Ükörkelonc népies neve	▶				▼		
▼				Zokniban található! Szemé- lyedet	▶		
	Ország (per- zsa utótag) Nyomdai eszköz	▶		▼			
	▼						M
▶		Eger latin neve ... innen (menj el)	▶				▼
			Európa határai! Ebbe az irányba	▶		Gravitációs állandó Durvára őrölt búza	▶
			▼		Megvág a közepén! ... az Isten (Jókai Mór)	▶	
Hatóerő része! Kiflidarab!	▶			Lényegé- ben merev! Gally	▶		
▼	Árat növel Személyes névmás	▶		▼			
	▼						Ő

Mihail Codreanu

A GOLGOTA KÖVETE

(fordította: József Attila)

S egy este Jézus a szobámba lépett,
a nap leszállt titokban, kedvesen...
Nem volt velünk a házban senki sem...
Künn szőke tavasz ülte a vidéket.

Ő csengő hangon kezdte a beszédet –
Az emberek jók, sebbel ékesen
bár Golgotára vitték éhesen,
hogyan jelét adja nagy szeretetének.

S azt mondta, békén gondoljunk Júdásra,
bár azért adta csókját árulásra,
hogyan pénzét harminc ezüsstel növelje.

S a küszöbről, már távozóban, úgy
mondta: A kincs, mit rejt a szív s az elme,
ennyi – szeress, hogy megbocsátni tudj.

CSINÁLTATA

1799ben

ISÁNDOR
BÁLINT

Jakabházi Béla-Botond

ÉLETSZERŰ UNITARIZMUS

„Isten az ember ellen. Az ember Isten ellen. Az ember a természet ellen. A természet az ember ellen. A természet Isten ellen, Isten a természet ellen – nagyon bizarr vallás!” Így foglalta össze a híres zen tanító, D. T. Suzuki az általa ismert kereszténységet. A bibliai hagyományból valóban egy ilyen álláspont is kiolvasható – bizarr, esetenként viccesen elmentmondásos, túl sokszor pedig tragikus következményekkel járó teológiát örököltünk, amelynek romboló következményeit nem tudtuk a mai napig sem jóvá tenni. Divatossá vált mostanában az ún. keresztény értékeknek a védelméről beszélni – akár politikában, akár egyházi körökben –, és sokan a 21. századi szekularizált, liberális értékrend széles körben elterjedt voltában vélik megtalálni a kisebb és nagyobb társadalmi, erkölcsi, politikai válságok forrását, a kulturális kereszténységnek tulajdonítva mindazokat az egyetemesnek tekintett emberi jogokat, az erkölcsi és humanitárius érzékenységet, amely a mai társadalmunkra jellemző. Holott éppen a reneszánsz és a felvilágosodás nemritkán egyház- vagy éppen kereszténységkritikus gondolkodói (pl. Voltaire) fektették le egy olyan erkölcsi rend alapjait, amelyet ma a magunkénak vallunk, Erdélyben is. A héber vallási hagyomány nélkül is tudnánk, hogy nem jó ötlet a lopás, a hazugság és egymás legyilkolása, és a jézusi tanítás ismeretének hiányában is ráéreznénk arra, hogy a megbocsátó szeretet, a nagylelkűség és jóság, az élet és különösképpen az emberi élet feltétel nélküli méltóságának hirdetése olyan értékek, amelyek az életet barátságosabbá, szelídebbé és örömtelibbé teszik.

Szerencsénkre vagy nem, az ókori keletmediterrán térség emberének lelkiületét tükröző bibliai hagyomány jelentős mértékben befolyásolja

gondolkodás- és viselkedésmódunkat. Ezzel a hagyománnyal általában szívesen azonosulunk, hitbeli elődeinknek élet-halál kérdése volt meggyőzően bizonyítani, hogy a szervéti gondolatok a kereszténység részét képezik, sőt jobb híján egy mára már nagyon is átlátszó technikát alkalmazva, magukat tartották a „tisztá jézusi kereszténység” követőinek. Elvileg ez jól hangzik, de egy kicsit is alaposabb vizsgálat rögtön nyilvánvalóvá teszi, hogy ez az álláspont nagyon is problematikus: e hagyomány tisztelőiként mi is jézusi tanítványoknak és követőknek nevezzük magunkat, holott az evangéliumi tanítás csupán azon részeit vállaljuk fel, amelyek megfelelnek ízlésünknek és értékrendünknek. Például a család fontossága, annak védelme elsőrangú feladatként szerepel egyházi életünkben, holott Jézus evangéliumi tanítása nyíltan családellenes (pl. Mk 10,21; Mt 8,22; Lk 9,59–62; Mt 10,37), és Pál apostol is például a házasságot kizárólag azoknak ajánlja, akiknek gyenge az akaratereje (1Kor 7,8). S bár az unitarizmus történetében sokszor működött a jézusi tanítások központba helyezése a keresztény egyházi hagyomány és dogmák ellenében, mára ez már nem, és sejtem, hogy korábban sem volt egy teljes lélekkel felvállalt álláspont. Mert a jézusi tanítások azon részét, amelyek értékrendünknek nem felelnek meg, nem vettük komolyan (pl. Mt 19,21–24), vagy amellet érveltünk, hogy azok végső soron nem is biztos, hogy jézusiak, mint ahogy figyelmen kívül próbáltuk hagyni azt a tényt, hogy a názáreti Jézus apokaliptikus tanító volt, aki várta a gyorsan bekövetkező világvéget és isteni ítéletet. Ezzel az ellentmondással, feszültséggel érdemes szembenézni, végső soron pedig felvállalni.

Vallásosságunk és unitárius lelkiségünk logikailag és teológiailag nem tökéletes rendszer, hanem olyan dinamikus folyamat, amelyben az élő lelkiség zsákcákát, kudarcokat, elbizonytalanodást, kiábrándultságot is megbír a derűs lelkület és bizalom érzése mellett. Jól tudjuk, hogy ha egy eszme, ideológiai, vallásos meggyőződés következménye gyűlölet, háború és a másik ember megalázása vagy a természet kizsákmányolása, akkor azzal az elméletileg jól hangzó eszmével, ideológiával, vallásos meggyőződéssel baj van. A rousseau-i vagy éppen marxi gondolatok jobbára tetszetősek, de következményeikben katasztrofálisak (kommunizmus). Az olasz fasiszták az olasz nép méltóságának visszaszerzését tűzték ki célul, ahogy a német nemzeti szocialista ideológia megteremtői is a saját népük javát akarták szolgálni – az ideológiájuk nemzetmentő idegengyűlölő volt, s a gyakorlatban a legbrutálisabb kegyetlen-

kedést és vérontást jelentette, hiszen minden vélt és valós ellenséget, sőt ellenfelet is el akartak tüntetni a föld színéről. De ha a 20. századtól kicsit a múlt felé távolodunk, láthatjuk, hogy bár a reformáció a római katolikus egyház valóban perverzzé vált vagy onhalmozása és embertelensége ellenében fényes üstökösként jelent meg Európa egén, mégis Szervét Mihályt a megreformált genfiak gyilkolják meg, később pedig Erdélyben is nagy buzgalommal próbálták derékba törni az unitárius egyházat. Mi pedig az üldöztetések, szenvedések következtében megtanultuk a fogós teológiai kérdéseket hárítani, és „rém rendes” keresztényeknek tűnni, s a 21. század első negyedére gyakorlatilag szinte teljes mértékben azonosulni a társfelekezetek értékrendjével. Ezt az identitásvesztést tarthatjuk történelmi szükségszerűségnek, de ettől még nem kevésbé fájdalmas. Viszont nagyon sok területen jóvátehető a gyávaság, kényelem, politikai-társadalmi szükségszerűség, megfélemlítés, túlzott megfelelési vágy vagy éppen a letargikus beletörődés számlájára írható „bűn”. Nincs eredeti vagy átöröklött bűn – az a felfogás, hogy a gonoszság és romboló lázadás gyakorlatilag genetikailag kódolt az emberiségben (a korai egyházatyák számára ezért volt fontos érvelni azon álláspont mellett, hogy Jézus nem lehetett férfi gyermeke, és szűzfogantatás eredményeként jött a világra, mert a bűn a férfi magja által öröklődik), még a legelspiritualizáltabb változatban sem tartható. Viszont az ellentéte, az eredendő jóság fogalma is erőltetett. Az ember (is) a természet része úgy, mint bármi más. Nem állunk sem felette, sem alatta, mert mi magunk vagyunk a természet. Érzékenységünk, lelkiismeretünk, empátiánk, agresszióink, erkölcsi értékrendünk, csoporthűségünk és a végtelen kozmoszt szemlélő elménk a természet része. Indíttatásaink és ösztöneink nem az isteni terv egyenletébe becsúszott számítási hibák, nem legyőzendő „bűn”, hanem az élet védelmének és kiteljesedésének biológiai biztosítékai, amelyekkel – technológiai tudásunknak tulajdoníthatóan – iszonyú pusztító és élettágadó tettekre is képesek vagyunk.

Az általunk örökölt bibliai hagyomány édenkerti teremtetéstörténete mítoszának keresztény értelmezése szerint a tökéletesen harmónia állapotában élő világ (beleértve az embert is) teljességében romlottá válik Éva és Ádám engedetlensége miatt (holott a szöveg szerint csupán csak az ember kerül a kerten kívülre). Ebből a nézetből következett az, hogy a középkori egyház minden természetes készletet, ösztönt bűnnek tekintett – hacsak az embert meg nem keresztelték. De volt más következ-

ménye is a mítosz történelemként való értelmezésének: egy állatot gonosznak tartottak (kígyó), a nőket veszélyeseknek, akiket szabályozni, uralni, irányítani kell. Más ókori mitológiákban azzal a motívummal, hogy a nő bűnös, veszélyes volna, nem találkozunk. Talán a görögöknél a Pandóra szelencéjéről szóló történet idézi halványan ezt a motívumot, azonban ott, amit Pandóra tesz, nem bűn, hanem „csak” baj, probléma. A mi bibliai hagyományunkban hosszú évszázadokig, s még ma is sok helyen ezt komolyan gondolják: az ember, a természet, a teremett világ romlott, ezért a cél nem az, hogy harmóniában éljünk a teremtet világban, hanem azt le kell igázni és szabályozni kell – bármi áron. Továbbmenően a szexualitás szégyellnivaló, a nő mint a termékenység jelképe bűnös, tehát büntetést érdemlő. Ezek és a hasonló elképzelések és meggyőződések arra hivatottak, hogy az ember idegennek érezze magát még saját életében és életkörülményei között is. Mert hát miért volna bűn, és nem áldás a jó és rossz tudásának képessége??

Fontos kérdés az, hogy a késő bronzkori héber gondolkodásban miért pont ez a teremtmismítosz. Honnan ered, és mi a célja? Az eredetet a suméroknál találjuk meg, de náluk a történet teljesen másról szól. Az i. e. 3500 körülről fennmaradt pecséteken már megtaláljuk a kígyó, a fa és az istennő együttes ábrázolását. A sumér elképzelésben a paradicsomi kertben a szent fa őrizője a kígyó, aki egy meghaló és feltámadó istenség, mivel bőrét rendszeresen leveti, megújul, jelképesen pedig meghal és feltámad. A nő nemcsak egy nő, hanem az élet forrása, a nagy anyais-tennő (ezt megőrzi a bibliai szöveg azáltal, hogy a nőt Évának nevezi, azaz minden élő anyjának, teremőjének). És az élet ajándékát az istennő adja kegyesen a férfinak, aki nem állandó lakója ennek a helynek, csak alkalmi látogatója. Valójában az istennő az elsődleges istene ennek a kertnek – ezt a motívumot is megőrzi a bibliai változat, hiszen Jáhvé nincs állandóan jelen, hanem egyszer csak megjelenik, az est hűvösében arra sétálva. Ő csak látogató. Történelmi és teológiai okai vannak a sumér mítosz átszerkesztésének: a héber honfoglalók vihar- és háborúis-tene, Jáhvé férfisten, de az őshonos, meghódított kánaániták az anyais-tennt imádták. Az istennő állandó kísérője, segítője pedig a meghaló és feltámadó természetet jelképező kígyó. A két alak együtt az élet misztériumának a szimbóluma. Ezt a vallásosságot a férfisten-orientált népcsoportok elutasították, és a bibliai, héber édenkerti történet részben az anyais-tennő elutasítására utal. Egy egyértelműen pozitív sumer szereplő

a bibliai hagyományban, ha nem is gonosszá, de legalábbis problematikusává válik. A bibliai történet szembeállítja a férfit a nővel, az embert az istennel, Istent a természettel, a jót a gonosszal – ahogy Suzuki is rámutatott, tragikus következményekkel. Ádám és Éva e kettősségeknek a felismerésével elveszíti az időtlen egység érzését. Az édenkerti történetnek lehetnek pozitívabb értelmezései is, de a történelmet nem ezek az értelmezések irányították. Két évezreden keresztül a hagyományos kereszténységben felnövekvő gyermekek az hallották, hogy a kígyó gonosz, a nő kísértésbe visz, hogy a halandóság az első emberpár számlájára írható. És azt, hogy ők bűnösök. Ha az ember bukásának bibliai története pontosan az maradt volna, ami – egy történet, egy mítosz, amely archetipusokat és modelleket közvetít, akkor őszinte kíváncsisággal közelíthettünk volna sokrétű mondanivalói felé – ahogy az unitárius lelkülettünkben természetsszerűleg fakadna. Csakhogy a társadalmunkat nem az unitárius lelkület vezérli, és az ősi történet egyes elemeit szó szerint értelmezve szörnyű erőszak és szenvedés lett az eredménye. Idézzük csak fel, hogy a hagyományos keresztény dogmatikák szerint a nem (eléggő) keresztények számára nem lehetséges a megváltás. Mondanunk sem kell, hogy az ebből fakadó boszorkányüldözések, kereszties hadjáratok, az elnyomás és erőszak különböző formái nehéz örökséget jelentenek még számunkra is, akik nagyon is ragaszkodunk a keresztény identitáshoz. Mára már nagyon is nyilvánvaló, hogy az eredendő bűn és megváltás keresztény teológiája csődbe juttatott: a világ szentre (istenire) és profánra (világira) való osztása, az ember és a természet szembeállítása, az emberi természet és isten szembeállításának következményei az elidegenedés, a teremtet világ iránt tanúsított, kegyetlenséget és kizsákmányolást szülő attitűd lett az eredmény; az eredendő bűnt csak Isten tudja jóvátenni, saját magának emberi formában való feláldozása által a kereszten. Ezt a nézetet az unitárius teológia nem osztja, ugyanis felelősséget csak a saját bűneinkért vállalhatunk, és a bűnbánó templomi vallomások helyett a jóvátételre fektetjük a hangsúlyt. Ez Jézus egyik legfontosabb tanítása is: jóvátétel nélkül nincs bűnbocsánat, vagy pozitívan fogalmazva: ha van jóvátétel, van bűnbocsánat is. Hitvallásunk egyik általános megfogalmazása szerint van bűnbocsánat („Hiszem a bűnbocsánatot [...]”). A jézusi tanítás szerint azonban ennek ára van. Jézus azt tanítja, hogy Isten megbocsát, de nem feltétel nélkül. Az elkövetett bűnt, hibát, tévedést jóvá kell tenni. A Miatyánkban is az isteni megbocsátás

feltételhez van kötve. Amikor Isten feltétel nélküli szeretetéről beszélünk, könnyen összemoshatjuk azzal, hogy a megbocsátás is feltétel nélküli. A hagyományos keresztény megváltásmítoszban Jézus halála által Isten elégtételt nyer az emberiség eredendő bűnéért, így kiegyenlítődik a számla. Elég ebben hinni, ezt a felfogást elmondani, és biztosított az üdvösség. Az unitárius út ennél sokkal rögzesebb: mindenkinek saját életében kell rendet raknia azáltal, hogy a hibákat jóváteszi. Nem csupán bűnbánat és büntudat, hanem jóvátétel szükséges ahhoz, hogy harmóniában éljünk Istennel, a teremtet világ emberi és nem emberi részével. Ebben az őszinte erőfeszítésünkben az ösztöneinket, gondolkodásunkat és főleg tetteinket az élet szolgálatába állítjuk. A módszer elméletét és „technikáját” pedig úgy nevezzük: unitarizmus.

Minden alkalommal, amikor elbizonytalanodunk, a gyökerekhez való visszatérés ad új lendületet számunkra. Ezeket a gyökereket, az erdélyi unitarizmus alapjait Miguel Serveto (Szervét Mihály) munkássága fektette le, az unitárius értékrendet pedig – szabadelvűség (liberalizmus), a másság elfogadása (tolerancia), a józan ész előnyben részesítése a hagyomány rovására (racionalizmus) – a Serveto kivégzéséhez vezető vakbuzgóság, a másként gondolkodók gyűlölete, az istentagadóknak bélyegzett szabadgondolkodók legyilkolása okozta megdöbbenés és felháborodás kristályosította ki. Az európai vallásüldözések miatt az erdélyiek nemhogy nem kaptak vérszemet, hanem pont ellenkező irányba indultak el. Míg az eretneknek bélyegzett gondolkodók és reformerek ezreit a római egyház a hagyomány, az egyházatyák tanításai, a zsinati döntések során szentesített hitvallások megsértése ürügyén gyilkoltatta le, később a Szentírás tévedhetetlenségét megkérdőjelezőket a korai protestáns egyházak éppen a Biblia és Isten tekintélyének védelmében üldözték. Luther és követői kíméletlenül elítélték Kopernikusz heliocentrikus világképét, az európai keményvonalas és már hatalommal bíró katolikus és protestáns teológusok ünneplik Szervét szörnyű halálát, az erdélyi vallásszabadság törvényének kihirdetése után alig egy emberöltőnyi idő után a zseniális misztikus, a határtalan világot teremtő végtelen Istent hirdető Giordano Brunót máglyán elégeti a római egyház, miután a lutheránus és a kálvini egyházak is kiátkozzák. Egyházunk, híveink a történelem során sokszor váltak áldozattá, ezt sokszor és szívesen emlegetjük. De van egy ennél kevésbé felvállalt, sötét történelmünk is. Ha csak a 20. század pár példáját nézzük, összeszorulhat a szí-

vünk: az 1. világháború alatt a mi egyházunk is nagy lelkesedéssel vásárolta a háborús kötvényeket, az ellenálló, pacifista álláspont helyett támogatva a háborús erőfeszítéseket. Később, a véres zsidóüldözések idejében voltak előkelő unitárius hangok, amelyek beálltak a hivatalos attitűd mögé, együttérzés és emberséges testvéri szeretet helyett dehumanizáló, népiertást elősegítő vélemények hangoztatásával. És a kommunista zsarnokság idejéből is maradtak szégyenfoltok. És a közlebbi múltunkban is akadnak, sorolhatnánk... És még sok jóvátételre váró rossz döntésünk maradt. De a D. T. Suzuki kritikáját a mi esetünkben átírjuk, mert vallásosságunk nem egy, az emberi bűnösség (édenkerti történet) miatt elbukott isteni terv vérontással (Jézus keresztre feszítése) való jóvátétele, melynek bizonyos fokig van értelme, de a gyakorlatban a teremtett világ leuralását, kizsákmányolását jelenti ma is, hanem a valódi helyünk tudatosítása e világban. Ha egy az Isten, akkor a valóság is egyetlenegy, s akkor az emberi, természeti, isteni világ is egy és ugyanaz. „Isten az emberért. Az ember Istenért. Az ember a természetért. A természet az emberért. A természet Istenért, Isten a természetért!” S nem kell teljesen értsük, hogy feltétel nélkül tiszteljük az életet, az általunk és minden másban megtestesült formájában. Szégyen és büntudat nélkül. Életszerűen. Unitáriusul.

Ady Endre

HOZSÁNNA BÍZÓ SÍRÓKNAK

Mindig volt titkos, valamis
Názáretje az emberi Jónak,
Honnan elindult könnyesen,
Dagadón, szánva bús milliókat
És soha nem ölt meg iszap
Bátor, nagy vizü s tiszta folyókat.

Folyók, szivek, ne féljeteK
S bénult szívem se, te, ki eddig
Nem merted elég könnyesen
Mélyíteni szent folyóknak a medrit.
Az emberek a siratást
A Jó álmaért is megérdemlik.

Dagadjatok meg, szent folyók,
Szivek, kik még hajléki a Jónak,
Sírjátok ki könnyeitek,
Hozsánna ma a bízó síróknak,
Hozsánna, bízó Tegnapunk
S hozsánna neked, szent árú Holnap.

Júniusi rejtvény

Helyezze el a megadott szavakat a hálóban! A római számokkal jelzett kiemelt sorokban, illetve az arab számokkal jelölt négyzetek összeolvasásával a következő rejtvény megoldása alakul ki:

135 éve, 1890. június 24-én hunyt el ... (I.) ... (számozott négyzetek), alapítványtevő. Itt született: ... (II.). Felesége ... (III.) volt.

Kétbetűsek: ÁE, AI, CO, ÉK, EN, MA, PO, RU, TÓ, ÚT.

Hárombetűsek: ALJ, DAS, DOL, EAM, EPÜ, ÉRT, ÉTN, KJC, LSA, SÁL, SAV, STA, VÖK, ZÁR.

Négybetűsek: BIOT, EBK, ETNO, LÓG-E, OLAJ, ÖDÖN, PETI, SZÁR.

Ötbetűsek: ÁNIZS, BOZÓT, ELÉBE, KOTTA, MŰKÖN, -NÓMIA, NŐJOG, NYEST, OLVAS, ZSOKÉ.

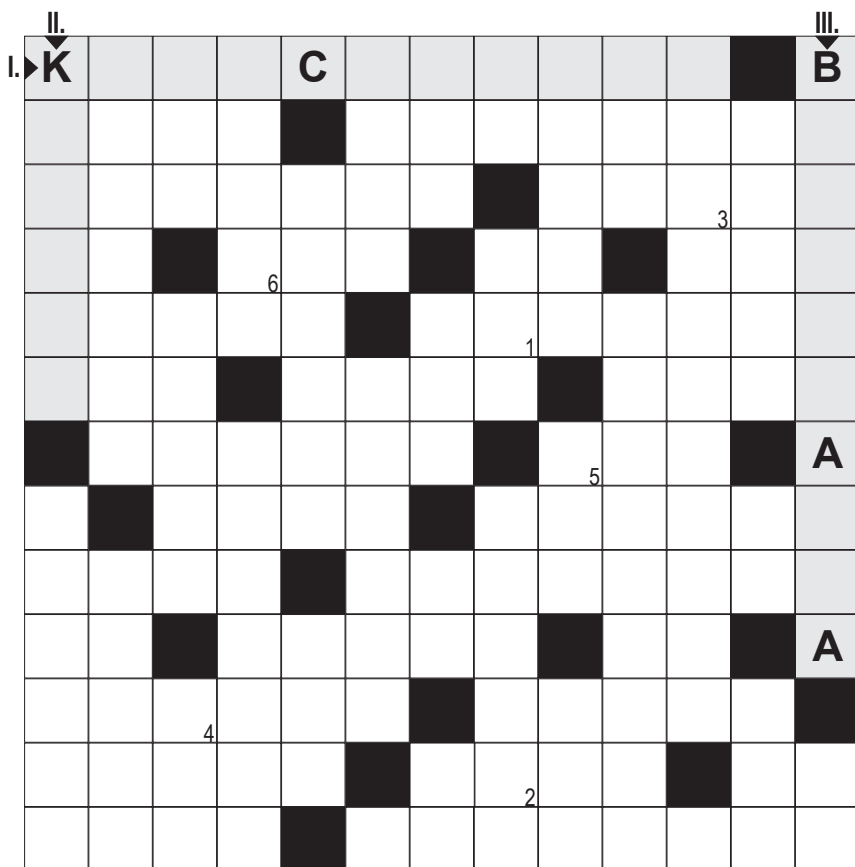
Hatbetűsek: FECSKE, KÁNAÁN, KESZEG, LETEVŐ, MÉRGEM, SZÉLSŐ, TÁTOGÓ.

Hétbetűsek: ELAPRÓZ, ODANYOM, RIKOLTÓ, VAKÍTÁS.

Nyolcbetűsek: EMELETEN, FOGADOTT, ZAKOPANE.

Kilencbetűs: PLANETOID.

Tizenegy betűs: SAKKROVATOK.

1	2	1	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---	---

[ÉNEKTÖREDÉK]

Illik tisztességgel,
Híres vitézséggel
Mindnyájan inkább halnunk,
Hogynem gyalázattal,
Sok káromlásokkal
Pogányok előtt futnunk,
Nagy sok siralommal
És pusztulásunkkal
Vasiga alatt nyögnünk.

No, nem kesergetlek,
Hanem inkább intlek,
Térjetez utatokra,
Szegénység nyúzását,
Egymás vérszopását
Mindenitek elhagyja,
Isten hatalmával,
Inkább, hogynem mással
Könnyebb hadat bírnia.

Kotecz József

TANÍTVÁNYOK, KÖVETŐK

Szerettem volna nemet mondani a felkérésre, de valami bennem igent sugott, és most itt vagyok a slamasztikában, mert ha igent mondtam, akkor az igen marad.

Mostanában – nem tudom, hogy az előrehaladott korrall jár-e – sok mindent megkérdőjelezek, ami jó pár évvel ezelőtt evidenciának tűnt.

Ezért lesz nehéz írni a Jézus első tanítványairól, még nehezebb az unitárius követőkről, az unitárius tanítványságról.

„Péter volt az első, kit követett András, Jakab, János, Filep, Bertalan és Tamás, Máté, Jakab, Simon, Taddeus és Júdás, így nevezte őket rendre a Szentírás.” – Miért pont ők? Halászok, vámszedők, egyszerű, szegény emberek. Mit látott bennük a Mester? Mit akart velük, miért volt szüksége rájuk?

Hiszen volt közöttük, akinek nem nagyon akaródzott menni. Volt, aki először búcsúzni akart gyermektől, feleségtől, családtól, mintha a világ végére hívta volna őket Jézus. Talán már a kezdetekkor féltek, vagy előre látták a szomorú véget.

Péter háromszor tagadta meg, Júdás harminc ezüstpénzért árulta el, és hozzá vezette az éjszaka sötétjében Heródes katonáit, Tamás, amíg ujjával nem érintette sebeit, nem tudta felfogni, elhinni azt, amit ma is sokan megkérdőjelezünk.

Valójában csak Jézus halála után érik el azt a szellemi nagyságot, amit Jézus valószínűleg meglátott bennük. János evangéliumot írt és leveleket a megalakuló gyülekezeteknek. Péter és Jakab szintén leveleik segítségével tartották a lelket az általuk megszervezett gyülekezetekben. Tamás

szintén evangéliumot írt, amely egykor nem ütötte a zsinórmértéket, de ma már őt is olvassuk.

És itt kell említenem a római honpolgársággal rendelkező Saulust, aki a keresztényeket katonáival vette üldözőbe, s a damaszkuszi úton vált Pál apostollá, és levelei által lett igazán nagygyá, kiemelkedővé, meggyőződéssé követővé. Ha csak az 1Kor 13,1–13 alatti sorokat írta volna le, amely sorok a szeretet himnuszaként maradtak reánk, már ezért is ott lenne helye az elsőők között.

Ezek voltak ők.

1568 után következniék mi, az évszázadok során sok bajt és nyomorúságot megélt unitárius követői a mesternek. Mi, akik Dávid Ferenc egyházalapító püspökünk híveiként és követőiként átvészeltünk 300 esztendőt, amikor a kezdeti fejlődés után olyan idők következtek, melyek során elvették templomainkat, iskoláinkat és a teljes megsemmisüléstől Isten gondviselése és maradék híveinknek áldozatos kitartása mentette meg egyházunkat.

Azokban az időkben vált szállóigévé rólunk, unitáriusokról az a mondas, hogy „Ezek szeretik egymást.” Náray Tamás mondja „Hát sajnos gyorsan múlik az idő. Aztán az ember azon kapja magát, hogy a legfontosabbá az emlékei váltak.”

Fontos az emlékezés, fontosak az emlékeink, de csak belőlük élet nem fakad. Szintén Náray jegyzi meg, hogy „a legnagyobb tévedéseink egyike, hogy azt hisszük még van időnk, mert az életünk végével való foglalkozás, szembenézés helyett az illúziót viszont tökéletesen sikerült kitalálni.”

Arra a kérdésre, hogy ma, itt és most mit teszünk, miként vállaljuk a tanítványságot, nagyon nehéz válaszolni. Annyi, a modern világ által felkínált lehetőséget próbálunk kihasználni, megszervezni, lebonyolítani gyermekeink, ifúságunk, sőt a felnőtt nemzedék soraiban is, hogy csak kapkodjuk a fejünk, hogy ide hogy érek el, oda hogy tudom eljuttatni gyermekemet, unokámat. Majmолjuk is sokszor amerikai testvéreinket, remélve, hogy ami ott beválik, az itt is működhet.

A kérdés csak az, hogy látjuk-e az alagút végét. Látjuk-e a kézzelfogható eredményét a sok új, sokunk számára szokatlan mozzanatnak, rendezvénynek.

Isten mentsen meg minket attól, amit Leibniz így fogalmaz meg: „Aki túl gyakran és túl hangosan kukorékolja a saját nevét, azt a gyanút kelti, hogy szemétdombon áll.”

Fel kell tennünk a kérdéseket: 21. századi unitárius tanítványságunkkal, Jézust követő mivoltunkkal segítünk-e, hasznára vagyunk-e egyházunknak, népünknek, magyar nemzetünknek? Megtelnek-e újra a templomok? Győzedelmeskedik-e a jézusi szeretet a világunkat hatalmába kerítő harag, gyűlölködés, széthúzás felett? Elhallgatnak-e az ártatlan százezrek életét kioltó fegyverek? Lesz-e béke e világban?

Ha a válasz igen, áldassék az, aki tanítványként, követőként tett érte!

Ha a válasz nem, akkor szomorú iróniával hadd zárjam soraim egy híres szójátékra alapuló adomával: Mentovich Ferenc és egy volt tanítványa találkoznak.

- Mi lett magából?
- Ügyvéd.
- S van ügye?
- Nincs.
- Akkor hát ügyetlen.
- De volt már egy.
- Akkor együgyű.
- De azt is csakhamar másra bízta.
- Akkor ügyefogyott.

JÓNÁS IMÁJA

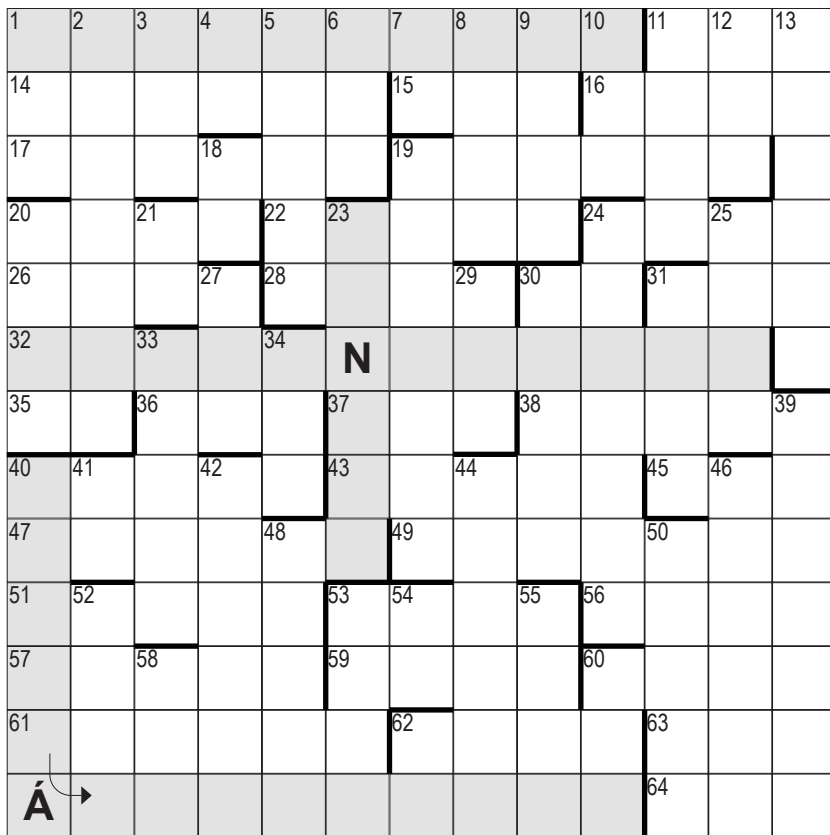
Hozzám már hűtlen lettek a szavak,
vagy én lettem mint túláradt patak
oly tétova céltalan parttalan
s úgy hordom régi sok hiú szavam
mint a tévelygő ár az elszakadt
sövényt jelzőkarókat gátakat.
Óh bár adna a Gazda patakom
sodrának medret, biztos utakon
vinni tenger felé, bár verseim
csücskére Tőle volna szabva rím
előre kész, s mely itt áll polcomon,
szent Bibliája lenne verstanom,
hogy ki mint Jónás, rest szolgája, hajdan
bujkálva, később mint Jónás a Halban
leszálltam a kínoknak eleven
süket és forró sötétjébe, nem
három napra, de három óra, három
évre vagy évszázadra, megtaláljam,
mielőtt egy még vakabb és örök
Cethal szájában végkép eltűnök,
a régi hangot s szavaim hibátlan
hadsorba állván, mint Ő súgja, bátran
szólhassak s mint rossz gégémbe telik
és ne fáradjak bele estelig
vagy míg az égi és ninivei hatalmak
engedik hogy beszéljek s meg ne haljak.

Júliusi rejtvény

125 éve, 1900. július 27-én született ... (**vízs.** 1.) lelkész, egyházi szakíró, lapszerkesztő. Eredeti családneve ... (**függ.** 23.). Doktori fokozatát itt szerezte: ... (**vízs.** 32., **függ.** 40.).

Vízszintes: 11. A vas, réz vagy a cink is ez. 14. Hűlés hatására merevedik. 15. Végtelen csel! 16. Csinos természetű. 17. Fémeket összeolvasztó. 19. Megszenvedő. 20. Finom, nemes bor. 22. Eszméletét veszített. 24. Előtag: nem szokványos, módosuló. 26. ... szívű (emberséges). 28. Autós verseny. 30. Durva megszólítás. 31. Részben sokáig! 35. India tartománya! 36. Tetőkészítő mesterember. 37. Csehország az olimpián. 38. Tárgyat (pl. bútort) bőrrel, szövettel beborít. 40. Nyakszirt. 43. Apró, kavicszerű építőanyag. 45. Némileg lerombol! 47. ... bolond (középkori királyi neveltető). 49. Bíróásra benyújtott panasz. 51. Hasmenés (francia eredetű szóval). 53. Hozzáragad, ... az étel a túlmelegített fazékra, edényre. 56. Balkezes. 57. Tanít. 59. Táplálék. 60. Édes (tájszó). 61. Post ... (halál után, latin). 62. Földbe ásott robbanóeszköz. 63. Erős kártyalap. 64. Korzón sétál!

Függőleges: 1. A negyedik dimenzió. 2. Kiöregedett, leszerelt katona. 3. Lárva teste! 4. Ellenméreg adagja! 5. Vitát befejez. 6. Kissé rádöbbenő! 7. Sánc szélei! 8. Dél-Erdélyben eredő olténiai folyó. 9. Alsó helyen. 10. Oxigén, diszprózium vegyjele 11. 50%-a. 12. Biológiai létező. 13. Orosz Mihály. 18. Örült hangzói. 19. Egyféle testépítő eszközök. 20. Nemzeti, etnikai 21. Üres doboz! 24. Száz centi hosszú. 25. Szélesre nyitó. 27. Körömcipő része! 29. Olasz, perui autójelzés. 30. A zsidó nyelv. 31. Mondabeli hun vezér, Attila király apósa. 33. Nem nyitva, hanem ... 34. Földforrató eszköz. 39. Vidám ének hangja. 41. Másnak juttat. 42. Távol-keleti harcművészet. 44. Üzemzavar. 46. Ajtót, kaput záró szerkezet. 48. Több, megkülönböztethető anyagsáv. 50. Karcsú. 52. Ortodox szentkép. 53. A *Lécsó* (*Ratatouille*) animációs film patkány hőse. 54. Keresztül. 55. Gyilkolna. 58. Páratlan tárgy! 60. Ami összezavarodott! 62. Latin kettős betű.

TÍZ PARANCSOLAT

(részlet)

X.

Felebarátod ökre, háza
után kívánságod ne legyen:
ilyen szegénységekre vágni
nagy szegénység és csúnya szégyen.
Orrodba édes illatot gyűjts,
szivedbe békét és mosolygást,
szemedbe fényt, hogy az utolsó
napon is tudj örülni folyvást
s eképpen szólj csak és ne mondj mást:
köszönöm, hogy tápláltatok,
hús, alma, búza, lencse, borsó!
Amint jó volt hozzám a bölcső,
tudom, hogy jó lesz a koporsó.
Ki most lefekszik, nem kívánta,
hogy földje legyen, háza, ökre,
de amit látott, gyönyörű volt
és véle marad mindörökre.
És övé marad mindörökre.

Solymosi Alpár**ÜDVÉRZET, ISTEN ORSZÁGA**

„Üdv! Isten hozott!” – köszöntjük a hozzánk betérőt, látogatót. Köszöntelek, kedves Olvasó, közös gondolkodásunk pillanataiban! Köszöntésünk ugyanis egyfajta kapuszerkezet, keret, amely egyrészt várja, másrészt elbocsátja, elengedi a látogatót. (Mily szép szó az elbocsát, az elengedésben van egyfajta feloldozás, benne van a megbocsátás gondolatköre is!) „Béke a bejövőnek, üdvösség a kimenőnek” – áll egy-egy székelő kapu kontyfáján. És valóban, milyen fontos, hogy életterünk, az általunk körülhatárolt és belakott, megszentelt tér a békeség szigete lehessen, ahonnan teljességet, beteljesülést kívánva kísérjük a kapuig a távozó rokont, barátot vagy éppen vándort, aki nálunk ebédelt! Célunk az volna, hogy a szülőföldünket összekapcsoljuk valós Isten országa élménnyel, hogy szülőföldünkön, otthonunkban, otthonunk tájékán a cselekvő szeretet tapasztalható legyen! Tudjuk, hogy ez az élmény nem a felszereltségen, az infrastruktúrán áll vagy bukik, hanem inkább a lelki tölteten. Az is ismert, hogy az Isten országa élmény nem elkiáltható. Rögtön elillanna, ha hivalkodnánk vele. Isten országa szépen megüli a házat („Hol hit, ott szeretet, hol szeretet, ott béke [...], hol áldás, ott Isten” – Házi áldás), a tájat, templomot és iskolát, ahol az emberek együtt vannak békeségben. Olyan, mint a reggeli szellőztetés: csendes művellet, amely során ablakot tárunk a friss, beáramló levegő előtt. Olyan, mint az ablakunkra szállott madár éneklése, morzszaszedegése: Nem csaphatjuk össze tenyerünket örömünkben, ugyanis a madárkának nemcsak a szíve repeső, örömteljes, hanem a szárnya is. Azonnal rezdül, minden óvatlan pillanatra és röppenti tovább a dalnokot, ha csattanást, hirtelen mozdulatot érzékel. Isten országa szelíden kívánczik és jön

közel hozzánk. Közel jön mindahhoz, ami számunkra szent és értékes. Oda terjeszti ki határait, hol égiüzenet-átadásra egy kissé megülhet, ahol lélekmorzsát szedegethet.

A jó példák mellett sajnos vannak megszenteltségtelenített területek is: „felhagyott” udvarok, összedőlt kapuk, házak, betört ablakok, magányos szegénységben élő, megcsonkult családok, önmagukkal meghasonult, összhang nélküli közösségek... Ezek is állandósult képei tájegységeinknek, és egyre jellemzőbb a csendesülésre, béketűrésre képtelen ember és gyülekezet. Feloldozásra, kötözésre váró sebei ezek szülőföldünknek, környezetünknek, sebek, amelyeken csak Isten országának fénye segíthet. Felhagyott házak, templomok, felhagyott ország eszmények, álmok... De jó is volna, ha Isten országa újra birtokba venné mindezeket!

Mint ahogyan a kapuk, országhatárok által keretezett térnek sajátos rendje, zászlaja, himnusza és ebből fakadó küldetése van, azonképpen Isten országa is sajátos jegeket hordoz. Mint ahogyan nincs két egyforma porta és családi jelleg, küldetés, azonképpen nincs két egyforma ország sem e világban. Nincs két egyforma országhangulat: más az országhangulat Spanyolországban és más Angliában; más Romániában és más Magyarországon; más Grúziában és más Etiópiában... És különbség van országhatáron belül is pl. egy kalotaszegi porta és egy háromszéki háztáj között. Máshol van a hangsúly. Más az aranyosszéki, és megint más egy csíkszéki udvartartás. A magyar kultúrterület, hazánk rendkívül színes tájegységekkel és ebből fakadó kisközösségi specifikumokkal, szokásokkal rendelkezik. Ahány ház, annyi szokás – tartja a közmondás. Egy élet is kevés minden sajátos vonás megismeréséhez. Életre szóló kaland I. István király országán belül megismerni a hazát. Ugyanígy unitárius keresztényként is életre szóló kihívás felfedezni Isten országát a Bibliában, a környezetünkben, a gyülekezeti közösségben.

A földön az állandóan változó geopolitikai helyzet miatt körülbelül kétszázhatvan országot tartanak nyilván. Ennél is bonyolultabb, hogy a 193 független ország mellett 4 társult ország (pl. Amerika), 8 de facto ország (vitatott szuverenitású, pl. Koszovó, Transznisztria), 1 nemzetközi terület (Antarktisz), 3 vitatott államiságú terület (pl. Palesztina, Nyugat-Szahara) és 51 külbirtok (részleges politikai ellenőrzés alatti terület pl. a Szent Ilona szigete, Falkland-szigetek) és 19 lakatlan terület (lakatlan szigetek) körül folynak a bonyodalmak e földön! E rendkívül összetett és bonyolult földi országszerkezettel, konglomerátummal szemben to-

vábbra is változatlanul egy az Isten országa, annak valósága! Egy az Isten! – tartják az unitáriusok. Bővíteném: „Egy az Isten, és egy az ő országa!”

Egy, mert alapja nem lokális-geografikus, nem politikai töltetű, hanem mindennemű emberi hatalom fölött álló országlás. Isten országában a *polisz*, *politeisz* városállami logika és palotakultúra helyett a mindenható, a jóságos Isten országol! Az egyetlen isteni szellem, lélek, amelyet minden földön élő ember egyformán érzékel. És azt is fontos megjegyezni, hogy ezt az egységes országeszményt, ezt az isteni síkot, dimenziót még a teológiának, azaz az emberi istenismeretnek sem sikerült kisajátítania, lecsapolnia, pedig számtalanszor tett kísérletet erre! Ha csak a Bibliát vesszük alapul, a Teremtés könyvétől az apokaliptikus irodalomig minden „ihletett” bibliai könyv másként közelít Isten országa eszményéhez. Az ószövetségi héber *malkut* az a fajta „királyság” amely Istent a Sion hegyén trónoló Istenként ismeri, aki a hatalmát a végső időkben át fogja adni az Emberfiának. Ez a teológiai ív indította be azt a fajta vallásos jellegű várakozást, amely mentén különböző teológiai iskolák alakultak ki. Mert másként várták ezen isteni országlás megnyilvánulását az írástudók, a rabbinikus-farizeus iskolák, másként a szadduceusok vagy a késhordozó zelóták, másként Keresztelő János, másként az egyszerűségben, visszafogottságban élő esszénusok, vagy éppen az evangéliumi szellemben kialakult Jézus-követők tábora, és folytathatnánk...

Isten országa és annak sajátos országérzete, -élménye maradt a legszebb emberi életfeladat, aminek csendes szolgálata örömmel tölthet el. Isten országa a Biblia tanítása szerint egy eszményi, vágyott valóság, de nem csak. Egy olyan tartalom, amelyért azonnal tehetünk. Jézus gyakorlatias viszonyulásának történeteiben, gyógyításaiban érzékelteti, hogy az embertárs „pokoli” élethelyzetén mily szépen lehet fordítani a szolgáló szeretet készségével. Tanítása szerint az Isten országa (*baszileia tou theou*) nem egy futurisztikus, jövődöbben kitapogató, amorf, idomtalan képzet, hanem igenis már ebben az emberöltőben megélhető tapasztalás, valóság. A tanítványi szívnek pedig ezen élményhez receptív, hitélményre kész lélekkel kell érlelődnie.

Az összes jézusi példabeszéd Isten országáról – más olvasat szerint a mennyeknek országáról – szól. Érdekes figyelembe vennünk mindkét megnevezést, hiszen Jézus korában Isten nevét tiszteletből csak úgy, ad

hoc módon ki nem ejthették, hiszen Isten nevét áhítat övezte. Megnevezését inkább körülírták, más szavakat használtak megjelölésére, így gyakran használták a mennyek országa, azaz az egek országa (héberül *shammajim*) szóösszetételt is az Isten országa helyett. Az egek országa az a birodalom, ahol Isten maga trónol, ahol már emberi befolyás, akarat semmiképpen nem érvényesülhet! Igen ám, csakhogy ez a fajta égi rend a hitélet szerint „mennyei rétegekbe” szorult, és itt a földön élők csak imádkozhattak érte. Nem maradt más eszközük, csak az imádságos várakozás. Jézus épp ezen a logikán fordított, beemelve a vallásos életút teendői közé az aktív szemlélődést, azaz az építő és cselekvésre készítő kontempláció készségét. A jézusi tanítványnak elsőrendű hivatása meglátni, felfedezni Istennek országát, majd tenni is érte. A *pars pro toto* elve alapján rámutat arra, hogy tulajdonképpen Isten aktívan jelen van mindenben, ami bennünket körülvesz, tehát az ő országa nem „eljövendő”, hanem máris mindenre kiterjedő, mindenben érvényesülő. „Az Isten országa nem úgy jön el, hogy az ember azt előre kiszámíthatná. Azt sem mondhatják: Íme, itt, vagy íme, ott van! Mert az Isten országa közöttetek van!” (Lk 17,20–21) A latin *pars pro toto* a metonímia, a szóképhasználat egy olyan eszköze, ami szerint egy apró kis rész, részletecske elégséges ahhoz, hogy rámutasson az egészre. Ezt látjuk az evangéliumokban is megnyilvánulni. Kis részekre fókuszálva érzékelteti a Mester az egészet. Isten országa felmutatására elég egy kis mustármag, egy kis kovász, elég rámutatni a növekedő vetésre, egy hazatérő fiúra, a kincset rejtő szántóföldre, egy halászhajóra, amely körül halászok tüsténkednek, egy kisfiúra, akinél van öt kis árpakenyér és két sült hal stb. Isten országa ezekből a pici részletekből nő naggyá, ezen részletekből bontakozik ki. A történetekben naggyá nő az Isten országa iránti szeretetérzet, a felismerés, hogy közel van az Isten. Évezredek múlnak el, és mégis, ezen apró kis evangéliumi részletekből friss hitélmények születnek. Az evangéliumi példázatok, metaforák, szóképek értéke és a bennük rejlő erő nagysága mit sem változott az idők során, mert teremtmény beszédek ezek. Egy láthatatlan, de valóságosan érzékelhető ország alaptörténetei. Nemcsak az előttünk járókat erősítette meg Isten országa szerinti állampolgárságunkban e „bibliai csomag”, de bennünket, ma élőket is „honosít”, öntudatosabb polgárokká tesz. A *pars pro toto* kifejezőmódnak igaz azonban a fordítottja is: *totum pro parte*, azaz a teljes egész egy apró kis részecskéért, avagy mindenség a töredékesért elve. A Mindenség a legkisebb

történetekre is odafigyel! Ebből a fajta égi figyelemből, törődésből, a legkisebb magocskában is a felkarolt álomról, miszerint terebélyes fa lehet belőled, kinek ágai között fészket raknak az égi madarak, származik az a fajta törődésérzet, aminek következtében jó itt laknunk Istennél. Otthonos ez a szeretet. „Nem úgy van, hogy két verebet adnak egy fillérért, de egy sem esik le közülük a földre Atyátok tudta nélkül? Nektek pedig még a hajatok szála is mind számon van tartva.” (Mt 10,29–30) Ilyen nagy az ő országában az odafigyelés, a szolidaritás!

A Jézus-követők legfőbb imádsága, a Miatyánk a legrelevánsabb példája annak az állandóan vágyakozó lelkületnek, miszerint mindent át-
szövő tapasztalásként szeretnénk jelen lenni Isten örökkön érvényesülő, domináns szeretetének harmonikus világában: „jöjjön el a te országod, legyen meg a te akaratod, amint a mennyben, úgy itt a földön is!” (Mt 6,10). Ez az az örök vágy, amelyben az ember a mennyei rendet a földre hívja le. Azokat a pillanatokat, amikor Isten cselekvően lép be az emberi szívekbe, ezáltal a történelembe is. Jézus eszerint élt, Istennel a szívében. Neve, Immánuel azt jelenti, hogy „velünk az Isten”. Jézus Isten országának „nagykövete”, „konzulja”, aki szüntelenül azon fáradozik, hogy a tanítványi közösségét Isten országának megnyerje, annak oltalma alá szervezze. Ő a mennyből alászállott kenyér (Jn 6,35–41), az élő víz (Jn 4,10–15), az igazi szőlőtő (Jn 15,1–8), egy-egy *pars*, egy-egy felcsillanó részecske a *totóból*, azaz az egészből. Ami ennél is szebb felismerés lehet az életünkben, az az, hogy Jézus tanítása kapcsolni akar bennünket ezekhez az értékekhez. Bennünket, unitáriusokat is kapcsol az úrvacsorai közösségeink révén az élő kenyér tanítása a pusztai mannavacsorák, a Gondviselés által táplált kis közösségek örök eszményéhez. Az élő víz kapcsol a keresztelés Jordán-vízi élménye által Keresztelő János tüzéhez, a lelki szomjúság ellen való legjobb vízhez, az evangéliumi tanítások megismerésének igényességéhez. Az igaz szőlőtő pedig lehetőséget teremt arra, hogy életünk ágain gyümölcsöt érleljünk, termő életet éljünk. Mindezeknek beteljesüléséhez kell egyfajta önátadás, ráhagyatkozás, bizalom is Istenben. Isten országa ugyanis mindenféle szintű ismeret ellene magától megnyilvánuló és növekedő valóság. Nem lehet erőltetni. „a mag sarjad és nő, az ember pedig nem tudja, hogyan. Magától terem a föld, először zöld sarjat, azután kalászt, azután érett magot a kalászban.” (Mk 4,27–28). *Automaté*, mondja az eredeti görög szöveg. Isten országa befolyásolhatatlan, titokzatosan önműködő erő, amely emberi

erőfeszítésre nem szorul. Unitárius vallásszemléletünk szóhasználatában is gyakran emlegetjük, hogy Isten országa munkatársai vagyunk, Isten országát építjük. Érdekes elmélyültebben belegondolni az időnként kiüresedő, elkoptatott szlogenjeink, jelmondataink tartalmába. Látszólag igencsak „passzol” az unitárius zsinat-presbiteri egyházzemléletünkhöz a teológiai koncepció, miszerint hű és jó tanítványokként alulról felfelé, hangyaszorgalommal „építgetjük” Isten országát (is, a sok minden mellett). Isten országa azonban nem földalapú, alulról kinövő struktúra, szerkezet. Az alulról jövő, isteni hatalomra, országlásra áhító építkezés mindig Bábelt szült, önmagába hulló világot! A másik nagyon erős városkép Babilon, a korlátlan hatalmú városszerkezet, amely szintén zsákutca. Érzékeljük, hogy ez a fajta „országépítő szándék” nem vezetett jóra, hiszen rossz volt a szellemi képzet, az előjel, amellyel az ember Isten országához közelíteni akart. Isten országa inkább felülről lefelé ható kiáradás, valóság, titok, amely mindenre kiterjedően, csendben és lassú következetességgel lesz nyilvánvalóvá. Ez az ország az égietől a földieken keresztül köti össze a szálakat, és lesz igazi országgá, birodalomná. Ebben az országban átjárás van ég és föld között. Építők, kúbi-kusok helyett inkább tükrözői vagy éppen felfogói, elnyelői vagyunk az effajta termékenyítő jeleknek, felülről jövő világosságnak, erőnek, bölcsességnek. Lehetünk egy kis villantótükör Isten kezében, akik Isten országa fényét oda vetítjük, ahol az éppen a legszükségesebb. Lehetünk Isten tenyerén apró kis barázdák, sejtek és szövetek, melegség és bőrkeményedés. Része a fölkarolásnak, a simogatásnak vagy éppen időnkénti emberfeletti munkának, országát azonban mégiscsak ő építi.

Kis részek, melyek eszembe juttatták az egészet

Eperfa. A sepsiszentgyörgyi Múzeum sétány betonházai közötti játszótéren, az egykori leányiskola kerítése mellett volt egyszer egy hatalmas fehér eperfa... Gyümölcsének édeskés ízét soha nem feledem! Rengegetet termett, és legelőször azok lakhattak jól belőle, akik jól tudtak fára mászni. Árnyékában egyszerre 10-15-en is futkostunk a pingpong-asztal körül, amelynek hálójá cigánytéglából volt egy sorban kirakva. Kisesősztünk. Aztán bújócskáztunk. Máskor meg vulkánoztunk. Szürkületkor kezdődött a sok-sok horzsolással, sérüléssel járó focibajnokság. Sötétedés után a tömbházak ablakaiból a szülők úgy kiáltották gyerme-

kik nevét, mint kakukkórából rikolt a figura egészkor. A betonoszlop tejéről szórt utcafény kívánt jó éjszakát a játékba feledkezett gyermekeknek. Az iskolaélmények csak kb. egynegyedét töltötték ki életünknek. A többi a grundon, hétvégén és vakációkban a falun élő nagyszüleinknél teljesedett ki. Egy nagyon erős, szerves kötőanyag tette boldoggá a gyermekkorunkat, s lettünk a hazasólymai- és a pionírkorszakban örök barátokká... Ma már tudom, Isten országának védőhálója tartott meg bennünket! Másképpen nem éltünk volna túl vascsövek és betonházak között. A Múzeum sétány betonházai között nem vártunk csodát a 80-as, 90-es években, mégis megtörténtek, hisz csodás napok, évek emléke lüktet. A „tömbháziasított” vidéki emberek, és köztük néhány igazi városi polgár ugyanis hordott lelkében valamiféle ősi kapcsolódási igényt, csírát. Az eladdig horizontális falusi szomszédságok világát a kommunista társadalomszemlélet dobozolta, a szocializmus a falusi porták gyermekeit legőelemekként rakta egymásra négy-, öt- és tízemeletes dobozokba. A szerves és élhető faluközösséget a betonrengetegek világa váltotta fel, egy vertikális és egyben kaotikus „faluszövet”. Gyermekként azt láttunk és tapasztaltuk, úgy nőttünk fel e műkörnyezetben, hogy mindenki mindenkit ismer. Az ajtók nyitva voltak, a szomszédok kölcsönösen segítették egymást sóval, kenyérrel, cukorral, mákórlővel... amivel lehetett. A porolót felváltva használták, a csővasból készített fémipari forgó, mászó, libikóka és dupla vashinta, a betonból öntött, vaslábú pingpongasztal és környéke hemzsegett a gyermekhadtól. Korcsoportok szerint kasztosodtunk, „bandáztunk”. A víz-gáz szerelő apák gyermekei karbidot „szereztek”, amellyel a téli ünnepközi időben kávésdobozokba szorított gázzal robbantottunk. A villanyszerelő szülők gyermekei bergmanncsövet csentek, amely kiváló puskacsőnek bizonyult a papír és az agyaggolyó kilövéséhez. Izgalmas művelési terület volt az iskola udvara, a kazánház és a közeli nyomda, fogászat. Mindenütt volt felfedezni való, naponkénti élménycsomag, adrenalin-szint-fokozó. Igen, az eperfa és azok a fák jutnak most az eszembe, amelyek részei voltak gyermekkorunknak. Mindvégig! Ágaikon az égi madarak mellett a betonházak gyermekeiként mi fészkelünk. Kérgeiket simára másztuk. A fűzfák kétmaroknyi hajtincsébe kapaszkodva hintáztunk, kora nyári időben bodzát, később szilvát szedtünk és savanyú „aranyalmát”. Egy kis részről, képből bevillan ma már az egész... Azt hiszem, boldogok voltunk.

Zsoltárjelenet. Négygyermekes családként a 4A/2-ben a földszinten laktunk. Az első emeleten élt egy idős házaspár, Gödri néniék. Sepsi-szentgyörgy díszpolgárai voltak egykor, neves felmenőkkel. Tömbházi létük egy kis időkapzsula volt békebeli időkből. Biedermeier, antik bútoraik jelezték, hogy ők „nem e világból valók”. Akkor nem tudtam, hogy honnan származhattak. Gödri bácsi, míg élt, hétvégeként kis almazöld mopedjével horgászni indult. Nyári napokon, amikor jókedve volt, az első emeletről vízipuskájával az erkélyük alatt játszó gyermekseregünkre spriccolt. Persze, nem durvaságból, hanem előre jelezve, bennünket is bevonva a pajkos vízipuskázás hűsítő örömébe. Telt-múlt az idő, és Gödri néni megözyeyült... Lánya Ausztriában, Badenben élt... Az idős, magára maradt szomszédasszonynak legközelebbi rokonaiként a szomszédok maradtunk. Édesanyám a mindennapi ételünkől egy kicsi láboskában hosszú éveken keresztül küldte fel általunk, szalasztható gyermekek által a szeretet falatocskáit az első emeletre, Gödri nénihez (csirkepaprikás, levesek, főzelékek, éppen ami volt...). Nyiladozott az elmém, elmélyülten bámultam a szobájának bútorait, a konyhában kitűzött aranykeretes zenélő festményt. „Felhúzzam?” – kérdezett meg, és közben a kredencből előkereste a lapos rugókulcsot. Néhány erőteljes csavargatás után a történelmi arckép mögül felhangzott a *Térj magadhoz, drága Sion* zsoltárének. Akkor még nem tudtam, miért volt számára oly vigasztaló, lélektámasztó ez a melódia. Azóta már prédikáltam is e zenélő képről. Ott, a konyhában egy kis Isten országa ült meg bennünket a kommunizmus vége felé, ha szólt ez a református ének, a zeneszó... A láboskás üzenetekért cserébe lánya hazatérésekor Wrigley's lapos rágógumit kaptunk, későbbecske pedig a szomszédsággal közösen összeülve, színes tévében nézhettük az első emelten a Dunát! Ez is mesés volt. Csak egy zenélő kép emléke, és megelevenedik egy egész, szeretetteljes világ.

Orgonaélmény. Irénke nagymamám buzgó templomba járó asszony volt. Gondja volt mindenre, így az istentiszteleti időre is. Minden vasárnapra süteményt készített, a család rendes időben ebédelte. Saját énekeskönyve és helye volt az árkosi unitárius templomban. Kisgyermekként, amikor közelében voltam, minden vasárnap elvitt magával, és a karzatban a kántor mellé ültetett. Amikor nagyobbacska lettem, orgonafűjtató segédde léptettek elő. Akkor még nem tudtam, hogy mik is azok a gombok, amiket hangszínváltáskor húzogatót a kántor úr. A billentyűzet és azok a gombok olyanok voltak számomra, mint egy repülőgép műszer-

fala, varázslatos. A regisztergombok biztosítják az éneklés során a fokozást. A bevezetőt, az ima előttit, a derekas éneket, a záróéneket, a kivonulást más-más sípsor-kombinációk kísérik, így a lélek csak az egyházi zene által is több síkot, dimenziót megjárhat. És más a himnusznak a hangja is az orgonakísérettel, amikor megszólal a mixtúra. Ez a fajta harsogás ma is fölemel. Azóta is vallom, hogy Isten országának lépcsőfokait a zenehangok képezik. Mára odáig sodort ez a gyermekkori istentiszteleti élmény, hogy Csíkszeredában is megépítettük az unitárius templomi orgonát.

Esti ima. Anna mamám hithű katolikus volt. Időnként nálunk tartózkodott, halvány kisgyermekkori emlékeim vannak azonban arról is, hogy nála aludtam, aludtunk. Hat gyermeket szült, amelyből ötöt felnevelt. Időskorára tíz unokája lett. Látogatásainkkor ribizlit cukrozott, palacsintát sütött, vajas-lekváros kenyeret kent, rendkívül szeretett. Amikor jobbacskán megismertem, a fejkendő alatti szép hosszú hajfonata már teljesen ősz, hangja pedig fáradt volt. Minden este kibontotta és szertartásosan kifésülte a hajfonatot. Lefekvés előtt mindig kezdődött az *Én Istenem, jó Istenem* rítusa. Öszintén, alázattal imádkozott. Bennünket is erre nevelt. Még ma is látom arcát, hallom szelíd hangját. Mielőtt végérvényesen párnára hajtotta volna a fejét, áldozott és gyónt, és kérte az utolsó kenet áldását. Így köszönt el, kívánt jó éjszakát... Az ő imái mentén tudom, hogy nincs határ égi és földi mennyország között. Isten országában az esti imánk egy biztonságos átjárásra hív a látható és láthatatlan, a nappal és éjszaka határán. Életünk egyik részében látunk, a másikban nem látunk semmit. Isten mégis vigyáz ránk ezen átjárásaink közepette is.

Kedves Olvasó! Bizonyára neked is vannak hasonló élményeid. A te életedben is vannak hasonló pillanatok, amelyeket csak abból a szögből láthatsz meg, amelyben éppen önfeledten élsz, tapasztalások, amelyekben valóságosan is közel van hozzád az Isten. Márai Sándor szerint „A dolgok nemcsak önmagukban vannak: perspektívájuk is van. Ezért ne monddad soha egy tüneményről: »ilyen vagy olyan«, csak ezt monddad: »ebből és ebből a távlatból ilyennek látszik.«” Istent legtöbbször nem azonnali leképeződésben, pillanatnyi revelációban véljük felfedezni, hanem későbbecske, lelki szemünk tükrében. Olyan, mint az analóg fényképtekercsen őrzött pillanat. Amíg az előhívó műhelybe, a sötétkamra fürdetővizeibe nem kerül a film, és a papír meg nem szárad, addig csak

egy vakuvillanás emléke él a szemünkben. Amikor már előhívták a képet, csodálkozással nézünk vissza a tovaszállt és közben kézzel is fogható pillanatra: „Jé, tényleg így volt! Milyen szép is volt!” Talán ezért is leleplezhetetlen, időeltolódásban megnyilatkozó a mennyek országa. Ami korábban volt, az csak mára tisztult le, élesedett ki, amit pedig későbbre várunk beteljesülni, az lehet, hogy épp most történik a szemünk előtt. Hát, ilyen csodálatosnak tartom Isten országát...

3./II.	▼	Kambo- dzsai autó- jelzés	▼	Állóvíz széle	Akadályozó tényezőktől mentes	Valaki megjöttét remelő, leső	▼
3./I.		Házbérlő		Szópárbaj része!			
▶	O	▼		▼	▼	▼	
Kődarab!							
Átfordítás a következő oldalra	▶						
▶							Vegytan Skálahang
Kotorva eltakarít				1.	▶		▼
Párosan béforr!	▶			Táplálkozni			
▶		Üdítő ital	▶	▼		Énekes drámai mű	▶
		Ember teste!				Főzésben elmállik	
Kilogramm (röv.)		▼	Páratlan nadas!	▶			Olasz- ország
Lám	▶		Dátumrag				Szabályt bevezet
▶			▼		Szekéren található!	▶	▼
					Racionális szám		
Vörös színű drágakő					▼		
Értékelve bírá!	▶						
Augusztusi rejtvény 110 éve, 1915. augusztus 5-én született ... (1.) ... (2.), a ... (3.) egykori igazgatója. Itt is tanult: ... (4.).				Negyedikét követi	▶		
				▶			
				Előkelő ifjak (gúnyosan)	▶		
				2.	▶		

Különböző Tortaszelet!	... szép szó, ha megtart- ják, úgy jó (mondás)	▼	Megfagyott vízpárával borítottak Félne!	▼	Vidáman mulat Állóvíz	▼	Ritka férfinév (jan. 20.)
▼	▼		▼		▼		R
Kissé egzotikus!	▶		Kelet-ázsiai sivatag	▶			↙
Használat- tól romlik	▼		Gyorsan elfutó	▼			
▶					Kiút közepe!	▶	
					 Hungária (biztatás)	▼	
							S
				Izomkötő szalag	▶		4.
				Férfi fehéremű	▼		
▶						Kerek betű Bizonytala- nul álló	▶
	Fiú (angol)	▶			Római 9	▶	
	Ögörög győzelem- istennő	▼			Nemzetközi szervezet (röv.)	▼	
Indulatszó	▶		Svájci város	▶			
Feladat része!			Némileg belefér!				
▼			▼	Mongólia tartománya!	▶		
				Asztácium veggyjele	▼		
		Sétányt szegélyez	▶				
		Négy- negyed!	▼				
						Delfinfej!	

ISTEN OLTÓ-KÉSE

Pénzt, egészséget és sikert
Másoknak, Uram, többet adtál,
Nem kezdek érte mégse pert,
És nem mondom, hogy adósom maradtál.

Nem én vagyok az első mostohád;
Bordáim közt próbáid éles kését
Megáldom, s mosolygom az ostobák
Dühödt jaját és hiú mellverését.

Tudom és érzem, hogy szeretsz:
Próbáid áldott oltó-kése bennem
Téged szolgál, mert míg szívembe metsz,
Új szépséget teremni sebez engem.

Összeszorítom ajkam, ha nehéz
A kín, mert tudom, tiéd az én harcom,
És győztes távolba néz
Könnyekkel szépült, orcád-fényű arcom.

IN NOMINE DOMINI
ANNO DOMINI MORTUOS PLAC
ANNO DOMINI MANCHEN IN S

Székely Miklós

A LÉLEKBŐL FAKADÓ IMA ÉS HÁLA

*„Ma oly sok kérdés tépett és szaggatott.
És egyre sem jött mentő felelet.
Testvér, Te hogy gondolod ezeket?
Miért imádkozol?”*

(Reményik Sándor)

Mostani írásomban a mottóbeli versrészletben megfogalmazott kérdésre én azt felelem: mert személyesen akarok találkozni Istennel, mert Istent nem elég keresni, megtalálni kell. Erre a legjobb lehetőség az ima. Tanítványai nem hiába kérték meg Jézust, hogy tanítsa meg őket imádkozni, habár zsidó létükre a mózesi előírások szerint kellett tudniuk, de érezték, hogy tanítójuk nem a külsőség, hanem a belső intimitás alapján beszél Teremtőjével.

Így született meg a kereszténység legtöbbet használt, de el nem koptatott, lelkileg mindig frissítően ható imádsága, a Miatyánk. Egyszerűségében rejlik a nagyszerűsége. Jézus Istent Atyaként szólítja meg, aki nem a bosszúálló, apák vétkéért utódokat büntető, hanem tékozló fiát is viszza-, befogadó szeretet. Ha értelmileg elemezzük, akkor megdöbbenve jövünk rá arra az igazságra, hogy az Atyával beszélő Jézus úgy kér, hogy az mégis hálaadásnak tűnik. Attól vár valamit, aki mindent birtokol, de értünk is van. Gyarlóságaink felvállalása mások iránti tiszteletadás, kisértéseink egyben reménység és jövőbelátás botlásaink elkerülése érdekében. Testi táplálékot sem kér pazarlóan, hanem csak a szükséges megélhetési igény kielégítésére, és mindezt úgy teszi, mint aki tudatában van annak, hogy kié mindezek megadásáért a dicsőség. A hatalmat birtokló

Istent olyan közvetlen szavakkal illeti, mint amikor a nagypapa térdére ültetett kisunoka megrángatja annak szakállát, és azt mondja: mesélj...! Az előbbiben fel sem merül a parancsoló hangnem, az utóbbi pedig túlárado szeretetében tudja, érzi, hogy hálás lesz utódja.

Valahogy ehhez hasonló kellene legyen mindennapjaink személyes imája, imádkozása, és akkor kéréseinkben benne lesz a lélek hálája is.

Liturgiai szempontból az elő- és utóima mintegy körülöleli a prédikációkat vagy a különböző egyházi beszédeket, amiért szükségszerűen színt, hangulatot, felemelő lelkesítést kell sugározzon mind a liturgusnak, mind az őt hallgató híveknek. Az ima, ha lélekből fakad, akkor költészet, muzsika, dallam, amit kotta nélkül is el lehet játszani. Megtörténhet, hogy néha falsot fogunk, de megigazulásunk és meghallgatásunk biztossága az isteni szeretet. Kértem én, vajon a publikánus (a. m. vámszedő) és a farizeus imájában melyikük fogott a lélekhúrokon fület sértő hangoakat?

„Két ember ment fel a templomba imádkozni: az egyik farizeus, a másik vámszedő. A farizeus megállt, és így imádkozott magában: Istenem, hálát adok neked, hogy nem vagyok olyan, mint a többi ember: rabló, gonosz, parázna, vagy mint ez a vámszedő is. Bőjtölök kétszer egy héten, tizedet adok mindenből, amit szerzek. A vámszedő pedig távol állva, még szemét sem akarta az égre emelni, hanem a mellét verve így szólt: Istenem, légy irgalmas nekem, bűnösnek! Mondom nektek, ez megigazulva ment haza, nem úgy, mint amaz.” (Lk 18,10–14a) Nos, hát ezzel a publikánusi lelkülettel tudunk úgy imádkozni, hogy hálát adva Istennek egyben azt is bemérjük, hogy hol a helyünk ebben a teremtet világban. Jézus prófétai és imádkozó zsenialitása nem abban rejlik, hogy átvette az ószövetségi nagy próféták módszereit, hanem abban, hogy ő volt maga a módszer.

Így tanít Jézus imádkozni: „Kérjétek, és adatik nektek, keressetek, és találtok, zörgessetek, és megnyitattik nektek. Mert aki kér, mind kap, aki keres, talál, és a zörgetőnek megnyitattik. Vagy ki az közületek, aki fiának követ ad, amikor az kenyeret kér tőle, vagy amikor halat kér, kigyót ad neki? Ha tehát ti gonosz létekre tudtok jó ajándékokat adni gyermekeiteknek, mennyivel inkább ad jót a ti mennyei Atyátok azoknak, akik kérnek tőle?” (Mt 7,7–11)

Nem szóvirág volt a mások ellenünk való vétkei megbocsátásának kérése, hanem annak bizonyágtétele, ahogyan a keresztfán is tudott

imádkozni azokért, akik szenvedésteljes halálát kívánták. Ismét egybefonódik a hála fogalma és az ima megtartóereje ebben a jézusi megnyilvánulásban. Amikor szenvedünk, mindig panaszkodunk Istennek vagy Istenre, embertársunknak vagy rá. Ilyenkor gondolunk-e arra, hogy éppen a mi tettünk vagy meggondolatlanságunk az oka szenvedésünknek, vagy annak, hogy akár mások is a mi hajónkban eveznek? Az ima megtisztítóereje éppen erre ad választ, amikor a kérdőjeleket felkiáltóvá egyenesíti ki.

Ezért én azt kívánom mindenkinek, hogy imádkozzon, amíg tud, akár közösségben, akár belső szobájában, akár a természet ölén, hiszen ahogy már említettem, ez Istennel való személyes kapcsolatunk lehetősége, sőt az örök élet megtapasztalásának és hitének feltétele.

Gondolataimat egy képpel zárom, amely az empirikusból a transzcendensbe vezet. A mobiltelefonos szolgáltatók hálózata már szinte minden országban majdnem teljes földrajzi lefedettséggel rendelkezik. Az imádság pedig nem más, mint bekötni magunkat Isten örökkévalóságának hálózatába. Higgyék el nekem, kedves Olvasók, hálás és megbízható ez a szolgáltatás!

IMÁDSÁGOM

Legyenek áldva mind, a kik
Szivemet összetépték.
Ne ingereljen bosszura
Engem soha kevélység.

Ne érezzem sosem, sosem
Poklát a gyűlöletnek!
Kiket mindenki eltaszít,
Azok szeressenek meg.

Az irgalom szent angyala
Lakozzék e világon,
S a vértanúk jutalma mind
Az emberekre szálljon.

Jőjjön a békekor, melyet
Sok ember sírva vár lenn.
S én is legyek jobb s igazabb,
Mint voltam eddig. Ámen!

Szeptemberi rejtvény

Helyezze el a megadott szavakat a hálóban! A római számokkal jelzett kiemelt sorokban, illetve az arab számokkal jelölt négyzetek összeolvasásával a következő rejtvény megoldása alakul ki:

80 éve, 1945. szeptember 26-án hunyt el ... (I.) ... (**számozott négyzetek**). ... (II.) szülöttje. Ismert műve ... (III.) című opera.

Kétbetűsek: AJ, ÁN, ÁR, ÉR, GA, LC, OG, RA, RÖ, TÉ, VR, YM, ZU.

Hárombetűsek: ALÁ, ATÉ, KBÁ, LAS, LGE, NEM, NOR, OLÁ, OLE, RUM, YDÉ.

Négybetűsek: ARTE, BAÁL, ÉTEL, FORM, KEGY, LÁTÓ, TESÓ, VARR.

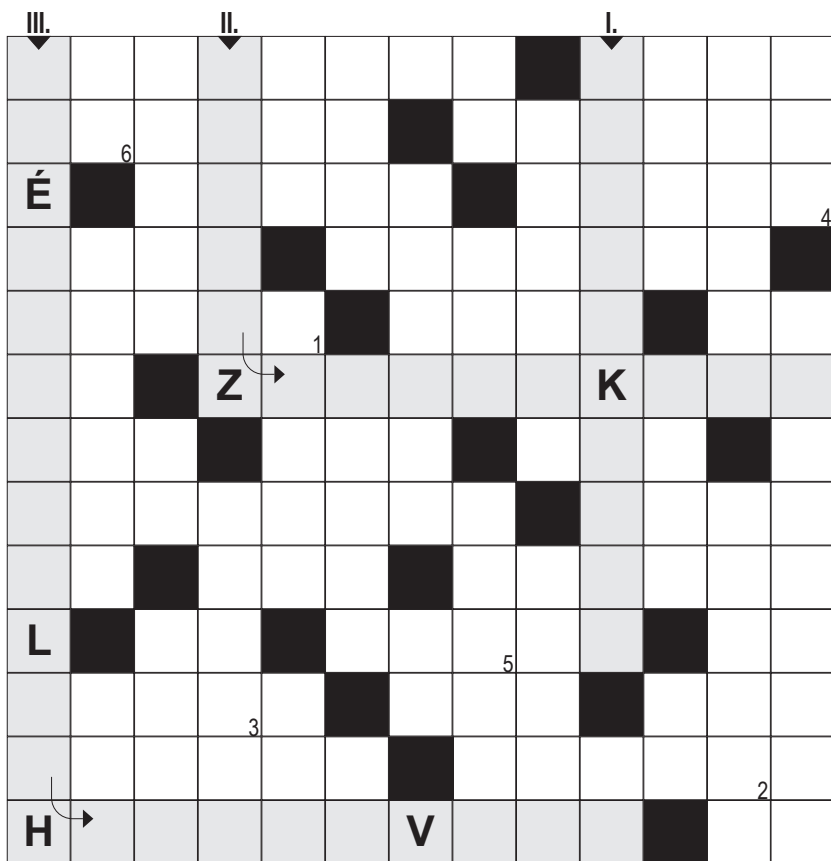
Ötbetűsek: AZ IGE, ÍGÉRT, IRTÁS, KIMÉR, LLANO, MÁRIA, NÓTÁM, SZESZ, ZENÉL.

Hatbetűsek: AKARTA, ÁTÁLLÓ, EGYLET, EKLOGA, EZUTÁN, GERJED, KIESIK, KÖZADÓ, LERÚGÁ, TETTRE, TORNÁC, UGRÁLÓ.

Hétbetűs: MENETEL.

Nyolcbetűsek: ARANYFOG, KÁRTÉTEL.

Kilencbetűs: CSALAMÁDÉ.

1	2	3	2	4	1	2	5	1	6
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Áprily Lajos

MIATYÁNK

Imádkozom, halkán, szomorúan.
A szó megtorpan, mire odaér:
A mi mindennapi... Rég nincs, Uram,
az asztalunkon egy falat kenyér.

Kovács István

GONDOLATOK A REFORMÁCIÓ ÜNNEPÉN

Ti vagytok a világ világossága. Nem rejthető el a hegyen épült város. Lámpást sem azért gyújtanak, hogy a véka alá tegyék, hanem a lámpatartóra, hogy világítson mindenkinek a házban. Úgy ragyogjon a ti világosságotok az emberek előtt, hogy lássák jó cselekedeteiteket, és dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat. (Mt 5,14–16)

Jelenünk egyre kevésbé szól a dolgok lényegi oldaláról. A világ egyre egyértelműbben a külsőségek felé kényszeríti figyelmünket és energiánkat. Az ember egyre többet foglalkozik a megjelenésével, a küllemével, és egyre kevesebbet lelki, testi egészségével. Egyre szebb otthonokban lakik, de ritkúlnak a konyhaasztal körüli meghitt vacsorák alkalmai. A közösségi alkalmakat egyre szigorúbb protokollszabályok és liturgikus formák vezetik, de egyre gyakrabban marad el ezekből az együttlétekből az őszinte meghittség és az igazi élmény. Megújulnak épületeink, templomaink, de egyre kevesebben ülünk be padjaikba.

A reformáció is egy ehhez hasonló eltávolodást igyekezett visszafordítani. A külső formák és felület, a tekintély szintjéről a lényegre, a lelki ismeretre és a jó Istennel való közvetlen kapcsolatra igyekezett irányítani a figyelmet.

Milyen különös, hogy azóta ötszázhat esztendő telt el, de ez az igyekezet ma is időszerű. Valahogy mindig az. A Magyar Unitárius Egyház főpásztoraként vallom, hogy az egyház egyik legfőbb feladata ma is az, hogy a fókusz újra meg újra és állandóan a lényegre fordítsa vissza.

A lényeg pedig számunkra az, hogy a jó Istennel ápoltságban nincs szükségünk közvetítőkre. Szeretetteljes, személyes kapcsolatban

vagyunk vele. Ilyetén hitünk megélése is személyes, a szabad gondolkodás és a lelkiismereti szabadság vezeti fonalát. Mindez pedig felelősséggel jár, egyéni és közösségi szinten egyaránt.

A nem közömbös viszonyulás pedig azt jelenti, és arra késztet bennünket, hogy merjünk szembenézni azzal a tartalommal és formával, amely körülvesz bennünket. Egyéni vallásosságunkkal, hitelveinkkel és intézményeinkkel egyaránt.

Arra ösztönöz, hogy miközben a legfőbb értékeink mellett kitartunk, tudjunk szüntelenül megújulni, ha szükséges.

Arra, hogy a folytonos igazságkeresés szenvedélyével haladjunk előre.

De arra is, hogy amennyiben az „előre” eltávolodást jelent tőle, térjünk vissza a lényeghez, Istenhez.

Így tud a reformáció több lenni, mint egyszerű örökség. Nemcsak a múlt, hanem a holnapjaink kulcsa is. Évről évre olyan valósággá kell válnia, amely a jelenben is formálja hitünket és életünket.

A társadalmi kihívások, a mindennapok küzdelmei mintha egy hatalmas, sötét, kongó véka alá rejtenék mindennek a világosságát. Mintha közösségeinkben, de bennünk is fakulna a fénye.

De, kedves testvéreim, a Szentírás üzeni, hogy ti vagytok a világnak a világossága. Az élet lényegi része csak akkor válik láthatóvá, ha egyéni fényetekkel, lelketek ragyogásával világítjátok meg azt. Különben minden fölöslegessé és értelmetlenné válik. A reformáció, a reformátoraink áldott feladatát bízták ránk, mindenkori tanítványokra. A *semper reformanda*, vagyis a szüntelen reformáció parancsa azt jelenti, mindig visszamosakodni, mindig visszavergődni Istenhez. Vinni, töretlenül vinni tovább a tőle kapott világosságot, a lélek fényét, a szeretettel társult hit melegét, és nem hagyni sötétségbe borulni a világot!

Kolozsvár, 2024. október 31.

Nagy Eszter

ÖREGEK VASÁRNAPJÁRA. ÉLMÉLKEDÉS AZ IDŐRŐL

Az idő érdekes:

Túl sok, túl kevés – de sose elég.

Gyermekként sürgetjük, hogy teljen gyorsabban,
legyen vége az előadásnak, az egyhangú tanórának.

„Meddig kell még csendben ülni?” – hangzik a kérdés.

Sosem mondjuk, hogy hatévesek vagyunk. Inkább hat és fél!

Később az idő vadlovai megbokrosodnak,

és mi mindent megteszünk, hogy helyben maradjanak.

Azok viszont kérlelhetetlenül sietnek,

Hosszú út áll előttük, a végtelenbe mennek.

Mindjárt tizennyolc leszek, aztán húsz, meg ötven.

Megszületek, és minden évben újjászületek.

Délelőtt, délután, eső előtt, eső után, hamarosan, mindjárt.

Rengeteg szót találtunk ki az idő bedobozolására,

Sajnos mégis megfoghatatlan.

Becézgetjük, felcímkezzük,

óraóra, percre, másodpercre osztjuk,

de egy pillanatig sem foglalkozik velünk.

Aztán lassuló vonatként lomhán robog előre,

útjáról nem tér le, állomásai nincsenek.

Az idő ajándék, de gyakran kárba vész.

Várjuk a holnapot, a szebb és jobb napot,

csak múlnak és múlnak a hetek, hónapok.

Az idő nem pénz és nem is ellenség,

legfeljebb néma tanú.

Nagy márványszoborként szemlélődik szótlanul.

Az idő hegycsúcs,
de feljutni rá csalással nem lehet.
Csak akkor nézhetsz onnan szét,
ha hajad már deres.
Az idő csendes öböl,
s alatta, az óceán sötét mélyén
a bölcsesség gyöngyszemei pihennek.

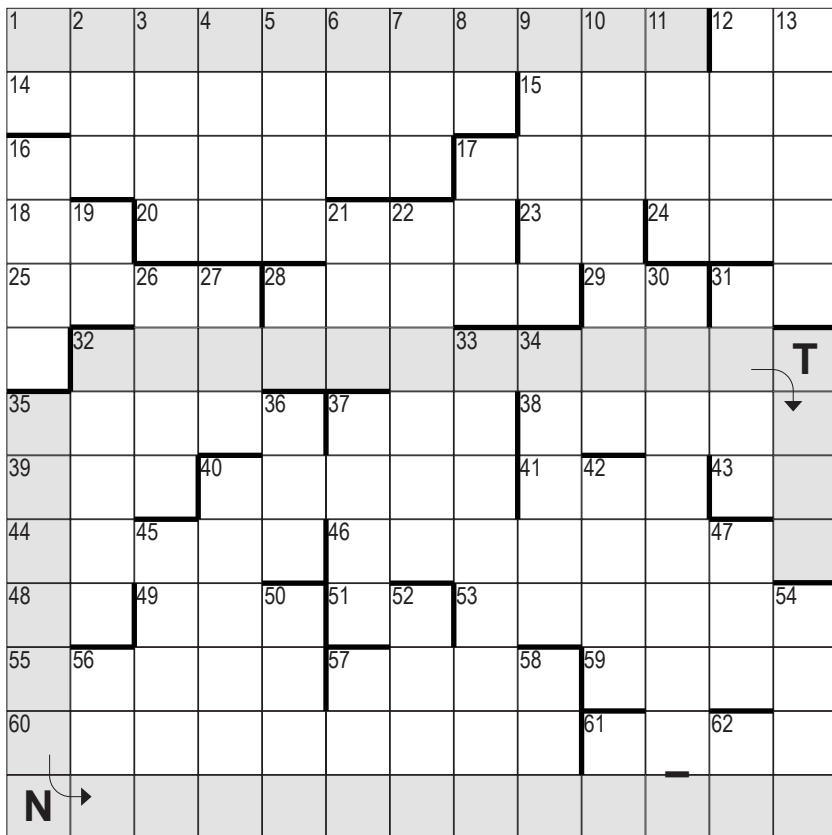
Idősek, ez a ti vasárnapotok, amely valamikor az enyém is lesz.
Hogy hogyan kell türelmesen élni, addig tanítsatok meg.
Lelketek ősi templomharang, mely igazságot zeng,
arcotokon a ránc csendes ösvény, s a békesség felé vezet.
Minden sóhajotok ima,
ruhátokon hosszú út pora,
de nyakatokban ott a bölcsesség gyöngysora.

Októberi rejtvény

200 éve, 1825. október 5-én született ... (**vízs.** 1.) etnológus, író. Gazdag növény- és állattani gyűjteményét adományaként a ... (**függ.** 35.) őrzi. Az 1848–1849-es szabadságharcban való részvétele és hazafias nyilatkozatai miatt ... (**vízs.** 32.) szenvedett.

Vízsintes: 12. Ecetcseppek! 14. Felsőoktatási intézménnyel kapcsolatos. 15. Szem középső része, szivárványhártya. 16. Rövidre ... hajú (ember). 17. Rádióhullámokat kibocsájtó csillagszerű kozmikus képződmény. 18. Költői sóhaj. 20. Dolgozik az orvos. 23. ..., *a nagy varázsló* (L. Frank Baum). 24. Föderáció tagjai! 25. Férfi (bizalmasan). 28. Dél-franciaországi város. 29. Ketten a lányok közül! 31. A széleire tapad! 35. Terjedelem. 37. Úgysem páratlanul! 38. Két darabra szétválasztva. 39. Órarendben található! 40. Anya (latin). 41. Összezavart Bea! 43. Rég élt előd. 44. Nyomorultul elpusztul (szleng). 46. Hirtelen, erősen megütöket. 48. Hegységen van! 49. Angol sörféle. 51. Rangjelző szó. 53. Kör, korong, gyűrű alakú tárgy. 55. Galád, gyalázatos. 57. A lej váltópénze. 59. Sebesen menekül. 60. ... a feladatot (megbízák valamivel). 61. Férfinév (júl. 2.).

Függőleges: 1. A xenon vegyjele. 2. Fekhely. 3. Fehéres kérgű, vékony törzsű fa. 4. Hősök ... (Budapest). 5. ...-útfélen. 6. Ecsetvég! 7. Japán, máltai, thaiföldi autójelzés. 8. Aláírás része! 9. Színvonalas. 10. Időmérő muzsikája. 11. Téli sportoló. 12. Közép-afrikai ország. 13. Katonai egység. 16. Anyós (népiesen). 17. Tyúklevesadag! 19. Feltéve. 21. Gödröcskébe esett! 22. Átvág (pl. ágakat). 26. Habzó itala. 27. Napirend pontjai! 28. Határon áll! 30. Vajon keresztülpillant? 31. Házfedél. 32. Mezőgazdasági cseléd. 33. Belső helyre tenném. 34. Nagyapa nagyapja. 36. Részleges átadás! 37. Településen belüli közlekedési sáv. 40. Sűrű cukorszirup. 42. Becézett Borbála. 45. Kedvezőtlen állapotom. 47. Középen vakar! 50. Van ... (okos). 52. Becézett Lajos. 54. Állati fekhely. 56. Kissé aláereszt! 57. Hangtalan betűt! 58. Haikusorok! 61. Mozi belseje! 62. Turkálni kezd!

AKAROM

Akarom: fontos ne legyek magamnak.

A végtelen falban legyek egy téglá,
Lépcső, min felhalad valaki más,
Ekevas, mely mélyen a földbe ás,
Ám a kalász nem az ő érdeme.
Legyek a szél, mely hordja a magot,
De szirmát ki nem bontja a virágnak,
S az emberek, mikor a mezőn járnak,
A virágban hadd gyönyörködjenek.
Legyek a kendő, mely könnyet töröl,
Legyek a csend, mely mindig enyhét ad.
A kéz legyek, mely váltig simogat,
Legyek, s ne tudjam soha, hogy vagyok.
Legyek a fáradt pillákon az álom.
Legyek a délibáb, mely megjelen
És nem kérdi, hogy nézik-e vagy sem,
Legyek a délibáb a rónaságon
Legyek a vén föld fekete szívéből
Egy mély sóhajtás fel a magas éégig,
Legyek a drót, min üzenet megy végig
És cseréljenek ki, ha elszakadtam.
Sok lélek alatt legyek a tutaj,
Egyszerű, durván összerótt ladik,
Mit tengerbe visznek mély folyók.

Legyek a hegedű, mely végtelenbe sír,
Míg le nem teszi a művész a vonót.

BALÁZS FERENC
1901 – 1937

„EGY KICSIT PAPA,
NAGYOBB RÉSZT PROFÉTA”

Czire Szabolcs

MI JELLEMZI A VALLÁSUNKAT?

Merengünk el újra és újra a látogatók címben kiemelt kérdésén. Ti miben különböztök? Miben vagytok másak? És mi annyi formában próbáljuk e gazdagságot, pazar örökséget szavakba önteni, néha pár mondatban, máskor éjszakába nyúló mély beszélgetésekben.

A jelen írás arra tesz kísérletet, hogy az egyházi nagyjainkkal párbeszédben néhányat kiemeljen azon értékek közül, amelyek engem személy szerint mindig büszkévé tesznek, és amelyek az érdeklődő idegének általában nagy elismeréssel fogadnak.

Előljáróban

Milyen módszerrel haladjunk? Dávid, amikor Góliáttal szemben indult, őt sima követ keresett a patakmederben. James Luther Adams nagy teológusunk pedig arról beszélt, hogy a mi vallásunk alján is ott vannak azok a nagy sima kövek, amelyeket az évszázadok sodrása, a víz, a homok, a jégzajlás simára csiszoltak. Néha ráhordja egy-egy kor a maga törmelékét, de a nagy kövek a mélyben ott állnak mozdíthatatlanul. Ma tehát ez legyen a kérdésünk: itt, a 21. század elején mely kövek látszanak úgy, mint vallásunk medrének legfontosabb, simára csiszolt kövei?

Előtte azonban általános megközelítésként: minden vallási fejlődés annak a látszatát hordozza, hogy eltörli a meglévő értékeket. Ezzel Jézusnak is szembe kellett néznie. Mert eltörlőnek látszott, amikor más-ként viszonyult a törvényhez, a szombathoz, az irgalomhoz, a templomhoz, a nőkhöz, a kirekesztettekhez. De eltörlőnek látszott a kereszténység is, amikor levált a zsidóságról, akárcsak a reformáció, amikor szakított a

középkori egyházzal. Ezért mondta Jézus, ezért tisztázta: „Ne gondoljátok, hogy azért jöttem, hogy érvénytelenné tegyem a törvényt vagy a próféták tanítását. Nem azért jöttem, hogy érvénytelenné tegyem, hanem hogy betöltssem azokat.” (Mt 5,17) Mert a vallási fejlődés a tisztulás, az egyszerűsödés irányába mutat, iránytűje a lényeghez való visszatérés.

Ahogy Jézust, úgy Dávid Ferencet, majd utódait is gyakran vádolták az eltörléssel, azzal, hogy mit nem hiszünk. És néha mi magunk is abba a hibába estünk, hogy negatív hangvételben meséltük el a történetünket. Hogy miben nem hittünk. Néha úgy tettünk, mintha az eretnek-ségek felvonulásán vennénk részt, ahol a transzparenszek arról beszéltek, hogy mi mit nem tettünk, mi mit nem hittünk: poklot, az erőszakos tértítést, isteni közbenjárót, emberi dogmákat a tapasztalással szemben... Persze erény kimondani, hogy az ember milyen butaságban nem hisz. De még fontosabb, hogy mi az identitása, mi határozza meg.

Az eltörlés vádját már Kriza János püspökünk felismerte, és helyre tette: „Az unitárius vallás nem jött hogy eltöröljön, romboljon, hanem inkább hogy bétöltsön, tökélyesítsen; nem azt célozza, hogy kevésbbé szeressük Istent, hanem hogy inkább szeressük (...) nem hogy gyengítse a mi tiszteletünket a szentkönyv iránt, hanem hogy inkább öregbítse; nem hogy kevésbbé bízzunk a könyörgés erejében, hanem hogy még szilárdabban támaszkodjunk arra; nem azért jött az unitárius vallás, hogy az életet kevésbbé tenné komolylyá, nagygyá, reményteljessé és istenivé, hanem hogy ilyenné inkább, mind inkább átalakítsa.”

Gyakori észrevétel, hogy az unitárius teológia és vallás nem elég összetett, nincs elég irodalma, nem árnyalja eléggé a kérdéseket. Mi mást válaszolhatnánk, mint azt, hogy az unitárius vallás vállaltan, szándékol-tan:

1. Egyszerű

Az unitáriusokat gyakran Szentháromság-tagadóknak vagy latinosan antitrinitáriusoknak nevezik. Ezt nagyjából mindenki tudja rólunk. Csakhogy rosszul. Mert mi nem tagadunk valamit, hanem állítjuk, védjük Isten bibliai EGYSÉG-ét. Feltételezzük, hasonló egységtudással éltek ősmagyar elődeink is.

A nagybetűs Hagyomány mindig egyszerű, és egyszerű életet kér az embertől. A későbbi korok bonyolítják el az egyszerűt. Hasonlóképpen Jézus tanítása is egyszerű, elfér néhány rövid evangéliumban, amelyek többsége ismételése a többi evangéliumnak. El tudnánk képzelni Jézust

vastag könyveket írni? A hagyományhoz és a bibliai ősi egyszerűséghez való – ha úgy tetszik makacs, ha úgy tetszik „fundamentalista” – ragaszkodás jellemezte és jellemzi az unitáriusokat.

Pontosan fogalmaz Vári Albert: „Az unitárius vallás nem csupán élő tiltakozás az eredeti »fundamentum« elhagyása ellen, hanem állandó munka és törekvés az evangélium elhalványult, örök szépségű és értékű eszményeinek a feltámasztása és világosságra hozatala érdekében.”

Az eredethez való ragaszkodás hozza a tisztaság érzetét. Ezért nevezik gyakran az unitárius vallást TISZTA vallásnak. Ahogy mi mondjuk: visz-zatérés a tiszta jézusi kereszténységhez. Hasonló eszmeiségből merítette Bartók Béla is a „csak tiszta forrásból” programját.

Innen fakad a TERMÉSZETKÖZELISÉG, mely egyik társfelekezetenél sem olyan hangsúlyos. Csak bele kell olvasni az unitárius prédikációirodalomba, és azonnal megértjük. Amerikában a természetközeliség karriert futott be transzcendentalizmus néven, később neopogány örületekbe hajszolta magát. Nálunk erre nem volt szükség, annyira magától értetődő volt ez a közelség.

A természetközeliség pedig az egyszerűség felismeréséből táplálkozik.

Keresztesi Dénes így fogalmaz: „Minden eszményi tisztasága mellett is egy vallásnak csak akkor van üdvözítő ereje, ha az egészen az életé, s gyakorlatában az élet lelke vezeti, a nemes egyszerűség. (...) Az életnemességért hevülő, természetimádó bölcsek mikor azt hangoztatták: »vissza a természethez«, tulajdonképp ezt mondták: vissza az egyszerűséghez. (...) Nekünk az a kultúra kell, mely az igazi műveltség fokmérőjéhez, a lélek nemességéhez, az élet teljességéhez vezet. Ennek a jelszava pedig az egyszerűség. (...) A lilium nem hamisítja színét és a pacsirta nem torzítja énekét, hanem az egyik pompázik s a másik dalol úgy, miként a saját természete diktálja, miként az Isten teremtette.”

Az egyszerűség és tisztaság ÉLHETŐ vallást hoz létre. Ekképp vált az egyszerűség az unitáriusok számára életformává. A fölösleges, az urizáló elutasítása, akárcsak a flancolásé, a felvágásé, a sznobságé, de a különcségé, a szent emberi pózolásé... Eszményünk a normális ember, a maga teremtett egyszerűségében és életszerűségében.

Keresztesi Dénes egy történetet mesél el: „Valamikor a nagy mesemondó, Jókai után az unitáriusokat úgy ismerték, hogy ez a felfogásával a többi vallástól elütő, különös szerzet, felfogásának megfelelően különös életet is él. [...] Tíz évvel ezelőtt történt, hogy egy eleven unitárius

pap együtt utazott a hullámszó Balaton tetején ringó propelleren egy felsőmagyarországi földesúrral. A földesúr kíváncsi volt az előtte ismeretlen vallásra s kérte a papot, magyarázná meg neki, miféle fán terem ez a hit. Egyben pedig nyújtja az útitárs elé ezüst burnótszelencéjét, de az udvariasan elhárítja magától azzal, hogy nem dohányzik. Akkor a földesúr megkínálja az előtte lévő habzó hűsítőből. De a pap csak tovább tiltakozik: »köszönöm, nem élek szeszes itallal«. »Igazi unitárius!« – tört ki erre az elismerés a kínálóból s több magyarázatra nem volt szükség.”

Újra kell tanulnunk egyszerű vallásunktól az egyszerű életmódot!

Gyakori vád, hogy az unitárius vallás túl racionális vagy modern. De mi csak mutassunk a második nagy, csiszolt kövére drága hagyományunknak. Az unitárius vallás:

2. Valószerű

Először is nézzük a rokon értelmű szavait: valós, valóságos, realisztikus, józan, élethű, életszerű, reális, hiteles, valóságghű, létező, igazi, hihető, valódi. Ugye, milyen ismerősen hangzanak?

Egyik sajátos meggyőződésünk, hogy az isteni KIJELENTÉS FOLYAMATOS. Nem zárható az egy könyvbe vagy egy korba. Isten ma is szól az emberhez, ma is kijelenti akarátát. Ezért nagyra értékeljük az ember szabadságát, vallásos élményét, értelmének és lelkiismeretének belső tekintélyi irányítását. Mindezt tesszük annak kockázatával is, hogy gyakran nehezzé válik a közös teológiai alap felmutatása, vagy a mindenkori szabad vizsgálódás könnyen eredményezheti az állandó önmagunkra irányuló újrakérdés gyakorlatát.

Valóságigényünkéből fakad a mély elkötelezettségünk a TUDOMÁNYOS MEGISMERÉS irányába. Többek között ez mutat minket hitelesnek és érvényesnek a mindenkori mában. Mindezt azzal a veszéllyel, hogy a szélesebb kultúra iránti nyitottságunk gyakran felveti a kultúra és vallás közötti határ elmosódását. Innen táplálkoznak a rosszindulatú vádak, hogy az unitárius vallás inkább életfilozófia, mint vallás. De a tény marad: számos tudományterületen ez a nyitottság tett úttörővé. Gondoljunk arra, hogy mit tett Brassai apánk a magyar nyelvű oktatásért, vagy gondoljunk Körmöczy János püspökünkre, akinek Erdély természettudományos úttörőjeként a vallástalanság vádjával kellett szembenéznie. Ma a kollégium fizikamúzeumának kísérleti fizikaversenyének vagy az Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság által szervezett fizikusnapoknak a névadója.

Ezt a vallási irányultságot Benczédi Pál így foglalja össze: „A vallásnak... olyannak kell lennie, amely a haladó, korszerű emberi szellemmel teljesen összhangzó. Nem lehet a vallást a tudománytól egy másik székbe tenni (...), hogy aztán bármit elhiggyünk, amit a vallás nevében mondanak. Ami vallásos igazság, az a tudományban sem cáfolható meg. Az igazság mindenütt igazság.”

Ezért az unitáriusok, akik ragaszkodnak a valóshoz, a valóságot az adott kor legjobb meghatározása, tudásszintje szerint igyekeztek komolyan venni. A FEJLŐDÉSESZMÉNY modern történetükben paradigmaticusan áthatotta önértelmezésünket.

Most pedig fontos témához érkezünk! A tudományos megismeréshez, a kor legjobb valóságértelmezéséhez való igazodás kapcsolt az unitáriusokhoz olyan mellézköngéket, időszakosnak minősülő tartalmakat, amelyekkel időnként maguk is összetévesztették magukat, és a környezet is részüknek tekintette. Pedig ezek eredendően nem tartoztak identitásuk magvához, csupán egy kor valóságképzetének elemeit képezték.

Ilyen volt a liberalizmus. Amikor az unitáriusok mellé szegődött, akkor a liberalizmus még a legjavát jelentette az emberi haladásnak: a jogállamiságot, a tudáshoz való hozzáférést, a társadalmi jó és igazságosság munkálását. Mára világos, hogy sok értékes hagyatéka mellett ez az eszmeiség eltorzult, önmaga groteszk képévé vált, gyakran épp az eredeti célok ellenében munkálkodik. De az unitáriusok számára a liberalizmus nem a nagy kövek egyike, csupán kavics, amit elmos az idő vizének sodrása.

A valósághoz való ragaszkodásunk egy másik oldalhajtasaként hasonló a helyzet a racionalizmussal is, ami gyakran az értelem túlhangsúlyozásához vezetett. Mivel vádként a túlzott racionalizmus még mindig megjelenik, jó tisztáznunk magunk számára a racionalizmushoz való differenciált viszonyulást, aminek alapját már Varga Béla világossá tette:

„Aki a hit alanyi részét akarja teljesen racionalizálni, az nem jár el helyesen. Voltaképen a vallást semmisíti meg s igazán az élő húst fosztja le a csontvázról. Az unitarizmus ezt sohasem tette, nem is akarta, szellemétől és világnézetétől teljesen idegen. A személyes kegyességnek, az igazi vallásosságnak, az isteniben való elmerülésnek, a lélek nagy, misztikus megrendüléseinek az unitárius vallásban is megvan a maga helye, sőt e tekintetben a legnagyobb szabadságot biztosítja híveinek, mert semmi külsőséggel, ceremóniával vagy dogmával nem gátolja a vallásos

érzés spontán megnyilatkozását. Másként áll a dolog a hittételekkel. Egy hittételnek irracionálisnak, sőt mi több antiracionálisnak lenni lehetetlen. Egy dogma, amely a természeti és erkölcsi világ törvényeivel és az észszerűséggel ellenkezik, egyenesen ellensége az igazi vallásosságnak, mert a hívő lelkére olyan terheket ró, amelyek őt az emberi szellem törvényeivel is gyakran a lelkiismerettel ellenkezésbe juttatják. Az unitárius vallás ezt nem teszi, a hittételek szempontjából igenis racionalista, mert nem akar elhitétni a maga híveivel semmit, ami az ész és a lelkiismeret törvényeivel ellenkezik.”

Ezzel együtt vallásunk mindig túllátott a koron, az időszakosan, és örökérvényű értéként a jézusi evangéliumot, annak szeretetforradalmát látta és élte. Megismerési vágyát mindig CSELEKVÉSRIENTÁLTSÁG jellemezte. Erről is félreérthetetlenül szól Varga Béla: „Az igazi keresztény kegyesség nem dogmák elhívésében, hanem a jézusi, az evangéliumi szellem követésében és megvalósításában áll. A történelmi unitarizmus célja épen az volt a ma is az, hogy a későbbi koroktól reáaggatott terhektől megtisztítva, az evangélium tiszta, bensőséges szellemét közölje híveivel...”

A cselekvésorientáltság bizonyságaként igen figyelemre méltó Ferenczy Géza főgondnok feljegyzése: „egyik volt szenátor barátom így szólt hozzám: »szinte hihetetlen, hogy ti unitáriusok csak hetvenezeren legyetek, hisz minden tudományos és társadalmi megmozdulásban egyegy unitáriust látunk az élen munkálók között.«”

Mai példaként a sokból csak egyet említek: SegédKezek.

Néha azt is hallani, hogy vallásunk nem elég „komoly”. Mit mondhatnánk? Barátaim, hát nem látjátok, ez egy derűs vallás. A harmadik nagy síma kő tehát:

3. Derűs

Egyik alapvonás, messziről felismerhető: derű, életvidámság, optimizmus.

A felismerést már Benczédi Pál rögzíti: „Látni való, hogy az emberi lélekben a vallás két egymástól elütő felfogásban, színezetben jelent meg. Egyikben a lét, az emberi természet, az ember sorsának sötét, vigasztalan oldalát látjuk; a másikban pedig a napsugaras, biztató, erősítő hatalmát.”

A mi ISTENKÉP-ünk pozitív. Nem az ítéző, önmagát kiengesztelni akaró Istenre néz, akivel szemben az ember szüntelen lesütött tekintetű

bűntudatban kéne életét élnie, és istentiszteleteken szüntelen erről a bűnről hallania. Mi a szerető Istenben hiszünk, őt látjuk mindenhol, és vonzásában élve próbáljuk tanulni a jót és a szeretet megannyi nyelvét abban a FÖLDI ÉLET-ben, amelynek minden pillanatát áldásként fogjuk fel.

Ismét Kriza János mondatai adják ízét a gondolatnak: „Az orthodoxia tanítása szerint ezt a világot siralom völgyének kell tekintenünk s egyedül a más világra kell gondolnunk. Egy megromlott világ ez, a hol kötelezve vagyunk egy ideig tartózkodni. de minél hamarabb ide hagyjuk ezt, annál boldogabbak leszünk. Börtön, a melyre ítélve vagyunk. Midőn fogságunk ideje kitelik, örömmel kell abból kimennünk. Az unitarizmus ellenben megmutatta, mily kevés van mindebből az új szövetségi könyvekben. Sem Jézus, sem az apostolok nem laktak monostorokban, sem idejüket nem töltötték a más életről való beszédekkel. A földi élet és ennek soknemű kötelességei, jóra való alkalmai, e világnak szerelme és szépsége, emberi művelődést, jólétet és boldogságot célzó intézményei, törekvései – mindez nem egyéb, mint Istennek háza s a mennyországnak kapuja”. (...) Az unitarizmus az Isten jövőbeli mennyországában való hit fél igazságához hozzáadja a más felét is, mely ama felséges célért való munkásságban és könyörgésben áll: hogy »jöjjön el Isten országa s legyen meg akaratja a földön«.”

A fentiekkel áll összefüggésben a ránk jellemző antropológiai optimizmus, azaz – ahogy szeretjük mondani – az ember EREDENDŐ JÓ-SÁG-ának hite. Ha minden ember úton van Isten és önmaga felé, folyamatos változásban és fejlődésben él, az egymás iránti TÜRELEM és önkorlátozás kötelezőségét örömmel vesszük magunkra. Mert meggyőződésünk, hogy a világ alapszövege, amellyel Isten a világot teremtette és működésben tartja: a SZERETET. Az embernek hosszú utat kell megtennie, míg ezt megérti és látja, ahogyan azt Iván László tette:

„Jól értsük meg: amikor szeretetről beszélünk, nem erkölcstani elvről van szó, hanem a legmélyebb metafizikai valóságról. Aki Jézusban minden dogmai avatagság nélkül elmerül, az egyszerre csak megérzi, hogy ez a világ egy nagy Szív, amely a szeretettől dobog és én, az ember e szívtől szívet örököltem, amely boldogan felel a hívó szóra: szeretek Uram, szeretek, szeretek. Ime örökséget kaptam, amelyet senki el nem vehet tőlem, amíg én ki nem dobom lelkemből és gyűlölettel nem helyettesítem azt. Ime ajándékot kaptam bölcsőmből születésemkor, amely hozzám

tartozik elidegeníthetetlenül, mint a Szív, amely mellkasom közepén él és dobog. Nem születéssel eleve rossznak, nem vagy a bűnök ruhájába levetkőzhetetlenül öltöztetve. Szabadságra hív az Isten, a szeretetnek nagy szabadságára, ahol a bűnnek, a gyűlöletnek ártó hatalmai elveszítették erejüket. Ezt hirdeti Jézus nyomán az unitárius evangélium is. Számunkra nem a hit az egyedül üdvözítő valóság és nem is a legnagyobb dolog. »A hit a tökéletesség kezdete, a szeretet a legmagasabb foka» hirdeti Dávid Ferenc.«

Ebből az istenképből, jósághitből és szeretetélményből táplálkozik az unitárius ember derűje. Folyamatos derűs, titkos társalgása Istennel.

A negyedik kő fényesre csiszolva hirdeti, hogy az unitárius vallás:

4. Magyar

Nos, ezt senki nem mondhatja el magától! De mi is csak kellő szerénységgel tegyük, mert a magyarság sem szavakban áll, hanem érzületben és tettekben.

Az evangélium hirdetése számunkra mindig kéz a kézben haladt a nemzetszolgálatlaltal. Kereszténynek lenni és magyarnak lenni egyet jelentett és jelent.

Sebe Ferenc a népi írók műveit tanulmányozva állapítja meg: „a népi írók sem ismernek kellőképpen minket. Írásainkban ezért nem találkozzunk nyíltabb és félreérthetlenebb utalásokkal az unitarizmusra. De ahol nyilatkoznak, ott mindig elismeréssel és az időtálló értéknek kijáró fontossággal teszik azt.”

Ennél a pontnál volt a legnehezebb dolgom a megfelelő idézet kiválasztásával. Mert alig van írás hagyományunkon belül, amin nem sugárzik át a magyar öntudat, a nemzet szeretete és szolgálata, kanyarogjon az idő nagy folyama balra vagy jobbra.

A választásom végül dr. Abrudbányai Edére esett, volt országgyűlési képviselőnk és kolozs-dobokai körü felügyelőgondnokunk volt:

„Magyar öntudat [...] Ebben a két szóban visszahangzik Lehel kürtjének riadó szava és Árpád száguldó hadainak Európát remegtető diadala.

Ebben a két szóban magasztosul föl Szent István bölcsessége, Nagy Lajos hatalma, Mátyás dicsősége és kultúrája.

És ebben a két szóban zokog Mohács és Trianon tragédiája.

Ebben a két szóban benne él Petőfi, Madách és a többi nagy költőnk lángoló költészete.

Ez a két szó jelzi azt a csodálatos erőt, amely láthatatlan szálakkal fűz egymáshoz minden igaz magyar szívet. Azt a megszentelt érzést, amely mindenkit és mindent szeret, ami magyar! Ez a két szó jelzi azt a lelket, amely hódolattal borul le Isten előtt és buzgón imádkozza: »Isten, áldd meg a magyart«!

Ebben a két szóban benne foglaltatik az ezerarcú, de minden változatában búbajosán szép magyar föld szeretete, az ezeréves határokhoz való ragaszkodás és az a törhetetlen meggyőződés, hogy »a nagy világon e kívül nincsen számunkra hely«!

De unitárius cselekvő emberről lévén szó, programot is hirdetve folytatja: „Az öntudatos magyar lelke fölolvad nemzeti érzésében! Csak a nemzeti közösségben és a nemzeti közösség által keresi boldogulását és saját boldogulásának fölébe helyezi a nemzeti közösség előmenetelét. Éppen ezért fegyelmezetten fogad minden korlátozást, amely a közösség erejének és kitartásának biztosítását célozza. (...)

Magyar és keresztény... Ezekben a szavakban foglaltatik életünk értelme, célja, szépsége és gazdagsága. A vörös rém fenyegetésével szemben ezek a fogalmak jelzik az egyéni méltóságot, a lélek szabadságát és az élet békéjét.”

Az 5. kő a kedves Olvasóra marad. Mutasson rá ki-ki maga, hogy válásunk mely értéke teszi őt leginkább büszkévé, vagy állítja leginkább tűkör elé.

Zárásként

Gyakran hallani, hogy a vallás az, ami elválaszt, a spiritualitás az, ami összeköt. A vallás önazonosságunk fontos elemeit hordozza, térkép az élethez. Az identitás pedig határokat is jelent. Mi pedig, miközben a másét tiszteljük, a magunk határait tudatosan vállaljuk. Mert meder nélkül a víz sem formálódna soha hegyi tóvá. Mindazonáltal nem különcök akarunk lenni, nem másak, csak a normális emberi léptékhez igazodva élni és dolgozni.

Mi csak keresztények akarunk lenni. Betölteni a krisztusi törvényt. Nem eltörölni, csak betölteni. Semmi mást.

Ezért makacsul ragaszkodunk a hagyomány tisztaságához, de a tudományos megismerés által föltárt valósághoz is. Ragaszkodunk ahhoz, hogy egyszerűen és derűsen éljünk, nem feledve, hogy a kereszténység

úgy indult útjára, mint a szeretetben élés életvitele, és nem úgy, mint hit-tételek és dogmák halmaza.

Mi az tehát, ami mindeniket egybe fűzi: az egyszerűséget, a valószerűséget, a derűt és a magyar öntudatot? Taar Gézát hívjuk segítségül: „Az unitárius keresztény élet-ideál nem más, mint annak a kettős krisztusi parancsnak emberileg lehető betöltése, mely az élet fundamentumának két hatalmas szegletköve: Szeresd az Istent! Szeresd az embert! Abban az élet ideálban, mely e kettős krisztusi parancs megközelítésében áll, hisszük, hogy benne van egész unitárius kereszténységünk, benne van az életnek minden eszményisége, minden gyakorlatiassága!”

Vagy ahogy Dávid Ferenc int: „Benső tisztaság, jámbor élet, Isten és emberszeretet és jócselekedetek hirdessék, hogy keresztények vagytok.”

Mit mondjunk tehát a látogatóknak? Azt, hogy ez a vallás az egyszerűséget, tisztaságot és életszerűséget képviseli, hogy minden korban igyekszik a valóság talaján állva cselekvője lenni a társadalmi jónak, derűs életszemlélete a mindenség alapját jelentő szeretetben sarjad, és magyar öntudat hatja át alapítását és minden érzületét.

(Megjelent az *Unitárius Közlöny* 2019/9. számában.)

Törekvő, szorgalmas	▼	▼	Kakas pária	▼	Utálat, félelem érzése	Butykosban található!	Teljesen ép, megfelelő
Majdnem itt!	▶		Területet körülhatárol		Torok utáni rész		Névelő
1.	▶		▼		▼	▼	▼
Hosszúra ... (langaléták)							
▶							Kedvező véget váró
Nem akkor, hanem ...	▶					Végtelen kár!	Orvosi székfű
Indíték						Hirtelen megtolod	▶
▶		Időközben Információt tudára ad	▶			▼	
4.	▶	▼					
▶					Bérbe ve- hető (lakás)	▶	
					Környeze- tétől elút	▼	
Csüngő, származás termésű fafajta	Múlt idő jele lehet	▶		Rajna-parti nagyváros	▶		
	3.			Alább			
Igekötő	▶		Német áruházlánc	▶			
Kis tároló- helyiség			Némileg visszaeső!	▼			
▶						Hálófülke szobában	▶
						Római 600	
Hidrogén-... (kéksav, HCN)	▶					▼	Ökör lesz belőle
Mindenható							Gyakori betű
▶					Tíz milli- méteres	▶	▼

▼	Páratlanul ásít!	Hárman a vadorzók közül!	Bejgli- töltelek Labda- átadás	▼	Féktelenül dárdózik	Falusi öreg bácsi	▼
	▼	▼	▼		▼	Part- szakasz! Jordánia tartománya!	▶
▶						▼	
	Ozmium vegyjele Katedra közepe!	▶		Ollós állat Gonosz kívánság	▶		
	▼	Kissé csábító! Magyar sörmárka	▶	▼		Osztrák autójelzés Tartósító sós vízoldat	▶
		▼				▼	Niger az olimpián
			Oxigén- módosulat 2.	▶			▼
	Borzasztó, rettenetes, iszonytató Palléroz	▶	▼				
Szagló- szerv Linzer- szelet!	▶			Levegő (költőies)	▶		
▼				Novemberi rejtvény 180 éve, 1845. november 17-én született ... (1.) ... (2.). Ebben a városban is tanult: ... (3.). A ... (4.) szakterülete is érdekelte.			
▶							

A DÉVAI RAB

Több mint négy évszázad
Suhant el azóta,
a dévai mártir
szemét, hogy lehunyta.

Hol a sirja, merre
pihen fáradt teste?
Nem tudjuk biztosan,
de él fennkölt lelke.

Él bérces Erdélyben,
túl a nagy Alföldön,
túl az Óceánon,
Hegyen, rónán, völgyön.

Éljen szép, szent eszméd,
Ezért imádkozunk,
Te dévai mártir,
mi nagy apostolunk.

Fekete Levente**VAN REMÉNY!**

Az ellentmondás az élet egyik vastörvénye. Ki tagadhatná, hogy egyre fejlettebb életkörülmények között élünk. És ha ez így van, akkor az is természetes, hogy az élet egyre gördülékenyebb. Egy lejáratott kifejezéssel élve: egyre könnyebb. Mert olyan sok segédeszközt talált ki magának az ember, amelyeknek birtokában ki merne kételkedni abban, hogy mindenre is van megoldás. Sőt! Ez egy olyan, immár megállíthatatlannak tűnő folyamat, amelyre nyíltan rámondhatjuk, hogy a határ a csillagos ég! Gondoljunk például arra, hogy a hajdani, tisztálkodáshoz szükséges, szegre akasztható nagy családi lavórok helyett a teljes kényelmet biztosító hideg-meleg vízzel ellátott korszerű fürdőszobák, és ezek abszolút minden tartozéka, mosógép, ruhaszárító vár ma minket. Ne is említsük a színpompás vízsugarakat ránk záporozó, masszírozó, zenélő kádakat és zuhanyzókat! De gondolhatunk az égen-földön repülő csodamasinákra, a világhálóra és a szépen kitolódott átlagéletkorra.

És pontosan ezért a dolog nagyon úgy néz ki, hogy minden lecserélhető, felcserélhető, helyettesíthető modernebbre, vagyis korszerűbbre, hiszen benne van a levegőben: minél újabb, annál jobb. És ezt a változó világot tükrözi a nyelvünk is. Ahogy lassan kopnak ki a régi szavaink, és újakra cserélődnek. Nincs már több ipa, de az apósra is egyre inkább aput mondunk. De már a napa sem korszerű. Lett belőle anyós, majd anyu. Valahogy eltűnt a grádics is, és lépcsőre váltott. Kikopott a kies is. Pedig elég tömören hozza a gyönyörű, virágos rétet, mert ami csupa homok és kőrengeteg, az bizony még most is rendesen: kietlen. Se szeri, se száma kikopott szavainknak. Hűlt helye a ténsuramnak s a nagyságos

asszonyomnak is... De ugyanígy vagyunk új szavainkkal is. Születnek számolatlanul. Megjelent az elvtárs, az agitátor és az ügynök, s aztán le is tűnt. Van még újabb: informatika, intergalaktikus, gensebézet, bypass, és kvarkok, és lett genderelmélet is... Változó idők, változó nyelv. Micsoda furcsa felsorolhatatlanul „pazarkodó” kínálat ez nyelvészeinknek!

De vajon valóban minden felcserélhető? Az események láncolatában életünk hangulata változhat, aztán az eszközök is, de a lényeg soha nem változik. És ez nem más, mint maga az élet! Az nem változik, amit nem az ember hoz össze. Amit Isten teremt. Ami Istentől ajándék. Mert például én se rendeltem meg a születésemet. De jó szüleim szerelme által, Isten akaratából megszülettem. Ahogy mindenki. Persze lehet kísérletezni. Ahogy van klónozás. De azt is tudjuk, hogy a kivétel erősíti a szabályt. Klónozni is csak azt lehet, ami már van. Ami még mindig csak másolat marad. És ami kivételesen fontos: érzelmeinket se klónozhathatjuk. Mert ezek egyediek. Személyre szabottak. Ahogyan te, én és ő csak a magunk egyedi módján gyönyörködhetünk a napfelkeltében, érezhetjük át a másik örömét, bánatát. Mert a türelem, a jóság, a hűség, a becsület, a szerelem, a barátság érzéseit nem lehet semmi mással felcserélni. Ahogy nem cserélhetjük fel sem a hitet, sem a bizalmat. Sem a tiszteletet, sem a szeretetet, ami igazából a legmélyebb hitvallás. A hála őszinte érzése azért, amit kaptunk anélkül, hogy rászolgáltunk volna. Mert hogy is tudnánk a születésünket kiérdemelni? Ez nem lehet más, csak ajándék. Nevezhetjük emberi értelemmel felfoghatatlan, gondviselészerű isteni csodának, hiszen az is: maga az élet ténye. És az is isteni ajándék, hogy minderre mi, emberek képesek vagyunk rádöbenni, mindezt megsejteni, mert megvan bennünk a készség. Ezért annyira csodálatos, amikor felsír az újszülött anyja karján. Ezért esik meg a szívünk éhező, szenvedő embertársunkon. És ezért születik meg bennünk a legmélyebb érzése a hálának, amikor hosszú-hosszú órákon át tartó műtét után végre kinyitjuk a szemünket... Amikor kimondhatjuk, hogy: élek!

2024. január 11-én a bukaresti Monza kórházban egy nyolcórás szív-műtéten estem át. A műtét után, ahogy kitisztult teljesen az agyam, másnap értettem meg, hogy közvetlen a műtét előtt a kedves román altatóorvos miért is kérdezte tőlem magyarul a kórteremben az ágyam szélére leülve, mélyen a szemembe nézve: „Hamarosan beviszünk. Mindent

megteszünk. Félsz-e?” Csodálatos mélységei és magasságai a léleknek ezek a felismerések. Mert hibátlanul, tűpontosan ráérezünk, hogy nagyon is mulandóak vagyunk, és pontosan ezért határtalan az örömünk, mert lélegzünk, élünk. És ahogy tapogattam mellemen a varratot, kicsordult a könnyem.

Mert életünk történéseinek látószögeiből értékeljük újra mindig önmagunkat, viszonyunkat Istenhez, emberhez, az élethez és ehhez a világhoz. És értjük meg, sejtjük meg, érezünk rá a felismerésre, hogy az alapvetően fontos dolgok bizony nem változnak. A nyelv és az eszközeink igen. Azokat valóban lehet csereberélni, helyettesíteni. Lehet velük játszózni, kísérletezgetni, de létünk kulcskérdésével nem. Mert az mindig ugyanaz: az élet. Amiről olyan sokat tudunk beszélni, és amit annyira el tudunk bonyolítani. Pontosan azért, mert könnyen lehet játszózni a szavakkal. Manipulálni. Kihasználva a nyelvi lehetőségeket. És bemagyarázni, hogy ami régen helyes volt, az most már idejét múlta. Hogy ami régen igaz volt, az most hamis, hogy ami régen jó volt, az most már rossz. Az a bizonyos: lavórlogika. Ha nem lennék indiszkrét: miért is ürültek ki a templomok? Tudom, hogy ez egy nagyon összetett kérdés, és hogy szociológusok, kultúrtörténészek, pszichológusok és filozófusok vállvetve komoly válaszokat adnának órákon át, de itt megkockáztatok egy rövidebb, nagyon is egyszerű, egészen parlagi választ. Mert a kommunizmus alatt mind mondták, hogy: „Mutasd meg, mi van a zsebedben! Na látod. Ezt hiszem, mert látom! De mutasd meg, hol van az Isten? Hogy lehet ilyen idejét múlt régi, ócska dolgokról beszélni, hogy Isten, lélek, hit, Jézus. Ez mind csak babona.” Óriási tisztelettel kérdem: mutasd meg a levegőt! Nyilván, hogy drága Földünket körbeveszi a levegőréteg, ami repülőből jól látható, de mutasd meg ott magad mellett, ahol éled ez életedet, magad körül, reggel, amikor felébredsz. Nem tudod. Pedig ott van. Láthatatlanul. Ott van a levegő. Csak tíz percig ne használd... Azt mondták, hogy azt hidd el csak, amit látsz. Ahogy láthatatlan a jószág, a türelem, a barátság, a szerelem, a hit, a remény... Csak a hatásukat látod, ahogy megnyilvánulnak. És érzed a hiányát, ha nincs. De nagyon! És nem tudnád nélkülük életedet elképzelni. És nyilván az a „kulturterror”, ami lehetetlenné tette az ifjú nemzedék számára istentiszteleteken, miséken való részvételt, hiszen éppen abban az időben, vásárnap délelőtt kellett kötelező módon „pionírkodni, sólyomkodni”, sportolni vagy bármi egyebet szervezett formában, csak azt ne, amit

őseink, a mi drága nagyszüleink tettek: templomba menni. Hogy ne-hogy halljunk a Láthatatlanról. És nagyon ügyesen össze is hozták. Ez a kompenzációs logika. Úgy tiltunk el valamitől, hogy helyébe mást adunk. És tényleg szét lehet szervezni, át lehet programálni a közösségeket. Rá lehet erre szoktatni, meg lehet erre nevelni az embert. Szokták mondani: minden a fejben dől el! Ezért kell megdumálni az agyakat. És ezért kell állítani a látószögön, hogy nehogy meglássuk a fától az erdőt. De hát a sok fesztivál, ének- és táncfalalkozó, a Megéneklünk, Románia! országos kulturális programokban bizony örömmel vettünk részt. Utazhatunk, találkozhatunk, szerepelhetünk, a mi énekeinket, a mi táncainkat adhattuk elő, és még fiatalok, nagyon fiatalok is voltunk! És szerelmesek! Gyönyörködtünk abban, amit láttunk! Mondhatod: „de hát ez régecske volt. Harminc évvel ezelőtt.” Így igaz. De az is, hogy a hajdani fiatalból szülő lett. Aki gyermeket nevel! Egy olyan korban, amikor egyre több lett a látnivaló. Amikor valósággal ránk robbant a káprázatosan szép és ismeretlenül érdekes nagyvilág. Csak úgy kapdossuk a fejünket, annyi látnivaló van. Az évek '89-től tovasuhantak, szoktuk mondani, kinyílt a világ, és talán visszafogott vagyok, ha azt mondom, hogy egyre hangsúlyosabban erre állt rá az agyunk. A fontos az, amit látsz: a világhálón, a koncerteken, a sportban, száguldó autóinkból, repülőn, hajón, amit csak beláthat a szemed. A látványtechnika korszakába cseppentünk! Legyen minél újabb, ismeretlenebb, érdekesebb! És az erre ráállított agy egyre kíváncsibb éhséggel keresi az újabbnál újabb információt. Mert – jól figyelj, ez nagyon fontos – megérdemled! Ismerős, ugye, a reklámszöveg? A megszokott már unalmas. Nincs benne semmi izgatón. Olyan lett ez a világ, mint egy hatalmas nagy bolt, ahol minden megvehető. Csak figyelmesen kell keresni, és folytonosan. És amilyen gyorsan csak lehet, cserélni kell a régi dolgokat az újabbnál újabb dolgokra.

Valóban így lenne? Hogy minden megvehető, és minden lecserélhető, felcserélhető, helyettesíthető modernebbre, vagyis korszerűbbre? Benne van a levegőben: minél újabb, annál jobb? Nem hiszem. Sőt, egészen biztos vagyok benne. Nem cserélhető le minden újabbra, jobbra, korszerűbbre. Mert nem cserélhető le a lélek. Mert nincs az a bolt, ahol lelket lehet vásárolni. Ahol meg lehetne vásárolni azt az imádságot, ami a lelkedben születik meg az életért. Az emberért! A holnapért! Az együttérzést nem valutáért adják. Az együttérzés erősebb minden valutánál,

mert nincs ára. Mert a lelkünkben fakad. Belé van sűrítve emberi életünk minden értelme: közösségi életünk garanciája. Mert nem emberi csinál-mány. Ahogyan a lélek se. Isten ajándéka. Mert amikor megszületünk, tiszta lappal kerülünk erre a világra. És kapunk Istentől egy gyönyörű ajándékot: a lelket. Mindenki megkapja, anélkül, hogy kérné. Ez a belső, titkos, ősi, őszinte érzés Isten gondviselő szeretetének jele. Hogy általa mi is gondot tudjunk viselni egymásra. Hogy figyeljünk egymásra, hogy segítsük egymást. Lelkünk hangja Isten hangja. Általa érezzük mindig jó Atyánk jelenlétét és szeretetteljes, megtartó hatalmát. Erről beszél Jézus. A lelkünk által vagyunk egy közösségben egymással és Istennel. Hogy szeress, hogy bocsáss meg. Hogy lásd be, ha hibáztál. Ahogy Isten is szá-molatlanul megbocsát. És ez már a személyes kegyelmi történet, ami kozmetikázatlanul csak rólam, rólad szól. Indul az eszméléstől és tart az utolsó pillanatig. Isten ajándéka az új esély. És azért, mert ő feltétel nél-kül szeret. Lelket adott, és egy életközösséget hozott létre magával. Haj-szálpontosan arról szól, hogy hű-e az ember ahhoz, ami jó és igaz, vagy érdekből elárulja és szemrebbenés nélkül hazudik, és pontosan az ellen-kezőjét állítja és teszi. Röviden: hű-e Istenhez az ember? Mert ha hozzá hűtlen, az embertársához is hűtlen lesz, őt is becsapja, félrevezeti. Törté-nelmi koroktól függetlenül.

Tévedés ne essék: nem kell mindenhez ragaszkodni. Ami elavult, le kell újabbra cserélni. Ha az valóban jobb. Kezdve a barlanglakással, amelyet a történelem során a kényelmes, meleg otthonokra cseréltük, a kuruzslást a C-vitaminra. Így fejlődik a tudomány. És ennek köszönhető az újabbnál újabb tudományos módszerek megjelenése is, ahogy pél-dául a korszerű szívsebészeti beavatkozás, a bypass, vagy a szervátülte-tés, ami életet ment. Kell az új, csak mindig legyen az lélekből, hogy soha ne legyen életellenes. Hogy ne legyen atombomba! Hogy Jézus, az utolsó vacsora ne legyen a korlátlan gúny, cinizmus tárgya, ahogy ez frissen megtörtént a párizsi olimpia megnyitóján! Hogy a hatalomtól elvakul-tan se pénzeljék az esztelen öldöklést, a pusztító háborúkat, s ne gyárt-sanak milliókat elpusztítani képes vírusokat! Hogy ebben a vásárrá át-gyúrt világban, ebben a hatalmas bolti, nagyvilági forgatagban, ahol csak az anyagi profit, csak a pénzbeli nyereség és általa az öntelt és kibu-tult hatalom egyre inkább az irányadó, ezt mi emberek, ne felejtjük el. Ne felejtjük el, hogy a lényeg mindig a szeretet! És az ebből fakadó tisz-telet. Tisztelni az embertársadat, hogy te is hasonló tiszteletben része-

sülj! Mert igazából ezt érdemled meg! És ezt állandóan ismételni és gyakorolni kell. Ahogy anyánk nyelvét is mindig gyakorolnunk kell, hogy el ne felejtjük. Ahogy tették őseink. Hogy az ember soha ne váljon lelketlen eszközzé. A hit is akkor válik valósággá, ha a szeretet által cselekvésre indít. Ahogy együttéreztek, segítséget nyújtottak és tisztelték egymást templomos nagyszüleink nagyszülei. Ezért kell Jézustól nemzedékről nemzedékre tanulni. Ezért kell az egyház, a templom, az imádság, Jézus szeretetevangéliuma, a zsoldáros közösség. Hogy legyen ilyen a család. És legyen ez drága magyar nemzetünk és minden keresztény testvérnemzet lelki gerince.

Immár én is elmondhatom: élek, és ez végtelen boldogság, és örök hála kötelez. Áldjon meg az Isten értem mondott imádságaitokért drága családom, kedves mindenkori híveim, barátaim, falustársaim, drága unitárius egyházam határon innen és határon túl, kedves püspök úr, kedves unitárius, református, evangélikus, katolikus lelkésztársaim, jó ismerőseim, szeretett Last Minute Zenekar, kedves keresztény testvéreim! Áldjon meg a jó Isten életem megtartásáért tett, igaz szívből jövő kegyes adományaitokért! Áldja meg a gondviselő Isten és oltalmazza dr. Macasoi Petrișor brassói kardiológus és dr. Alexandru Vasilescu bukaresti szívsebész orvosokat, a Monza kórház lelkiismeretes személyzetét, nagyjaitai kedves diakonisszáinkat! Köszönöm, Istenem, hogy jó egészségben életben vagytok!

Van remény! És nemcsak azért, mert vastörvénye életünknek az el-lentmondás. Isten is dolgozik! Az egyre modernebb körülmények, az egyre hangosabb és harcosabb szekularizáció közepette egyre nehezebben éli meg az egyház és benne a hívő ember a maga életét. Átalakulóban van életünk, de éppen emiatt egyre nagyobb lesz az igény arra, amittől igazán emberileg könnyebben élhető marad ez a világ! Mert a dolgok valóban fejben dőlnek el, de a lélek által válnak valósággá.

Decemberi rejtvény

Helyezze el a megadott szavakat a hálóban! A római számokkal jelzett kiemelt sorokban, illetve az arab számokkal jelölt négyzetek összeolvasásával a következő rejtvény megoldása alakul ki:

145 éve, 1880. december 3-án született ... **(számozott négyzetek)** ...
(I.). Szülővárosa ... (II.). Az ... (III.) tagja

Kétbetűsek: AL, ÁP, ÁT, LA, MY, RÓ, SL, SM, VÁ.

Hárombetűsek: ÁDÉ, IKA, IMÁ, IRI, RÁE, RÉM, RJG, ZEA.

Négybetűsek: ALAP, ÁRON, AVAS, CSAJ, DRIN, DUMA, INRI, ÍVRE,
LÁDA, LATO, ÓRÁS, RÉST, SÁRI, SILÓ, TIÉD, UBUL, UGAR.

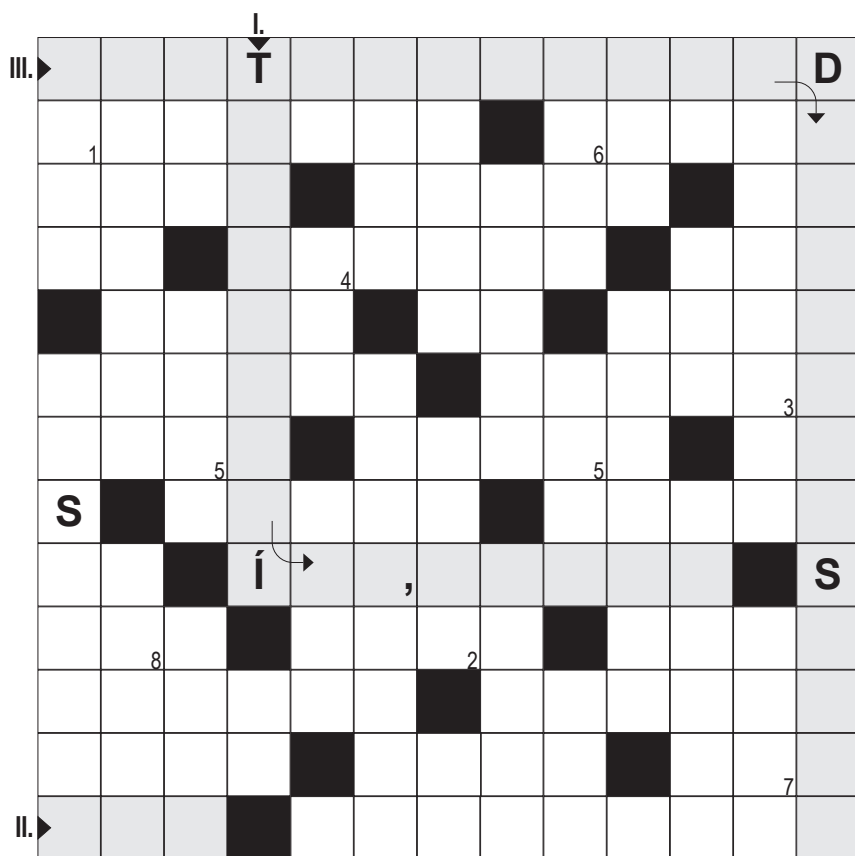
Ötbetűsek: ANTAL, EGYET, INGER, IRODA, ISZOM, ITÓKA,
MELLÉ, SZELI, ULTRA.

Hatbetűsek: ALVÁSI, EDZETT, GRÁNIT, TÁTOGÓ, TRÓNUS,
VINNÉK.

Hétbetűsek: BEKÖTÉS, NEGATÍV, SZANÁLÓ.

Nyolcbetűsek: KUKORICA, ODAÉRTVE, VISSZAAD.

Kilencbetűs: HALLGATAG.

1	2	3	4	5	6	7	5	8
---	---	---	---	---	---	---	---	---

ÚTON

Az úton, ha elindulsz,
menni kell.
Tehetnél valami mást, jobbat...?
Ha elfáradtál,
nem kell szégyellni megpihenni.
Ne ess pánikba,
ne felejtsd el.

Ha eltévedtél,
s ez néha megesik,
nézz szét, emberek vesznek körbe,
tanácsot is lehet kérni.
Örülj neki: történeted nincs befejezve.

Ha biztatás kell, kérj csak egy jó szót,
ha szomjazol, vizet, amennyi egy pohár.
Nem koldusként, hanem
csak úgy, mosolyogva,
hogyan jobban megértsd:
nem hiába indultál.

Megérkezni mikor fogsz?
Ne kérdezd soha, nem fontos.
Amit kértél,
ugyanazt adtál.
Nem a cél, maga az út az áldás,
mit ajándékba kaptál.

A Magyar Unitárius Egyház hivatali névjegyzéke

I. FŐHATÓSÁGOK, EGYHÁZI KÉPVISELŐ TANÁCS ELNÖKSÉGE, PÜSPÖKI HIVATAL, FŐHATÓSÁGI HIVATAL, FELSŐ- ÉS KÖZÉPFOKÚ FEGYELMI BÍRÓSÁGOK, FŐTANÁCSI BIZOTTSÁG, FŐHATÓSÁGI SZINTŰ ÁLLANDÓ SZAKBIZOTTSÁGOK

ZSINAT, FŐTANÁCS, EGYHÁZI KÉPVISELŐ TANÁCS

Székhely: Kolozsvár, 1989. december 21. utca 9. szám

Postacím: 400105 Cluj-Napoca, CP 24.

AZ EGYHÁZI KÉPVISELŐ TANÁCS ELNÖKSÉGE

Kovács István püspök

Farkas Emőd főgondnok

dr. Sándor Krisztina főgondnok

Andrási Benedek főjegyző

Lőrinczi Lajos közügyigazgató

Kriza János püspöki helynök

Elekes Botond egyházkerületi főgondnok

PÜSPÖKI HIVATAL

Kovács István püspök

Szabó László hivatalvezető

Fancsali-Barothi Brigitta püspöki titkár

Koppándi Júlia kommunikációs felelős, kultúraszervező

FEJLESZTÉSI ÜGYOSZTÁLY

Szabó László fejlesztési előadó-tanácsos, szeretetszolgálati koordinátor

Vagyas Attila szeretetszolgálati tevékenységekkel megbízott lelkész

KÖZIGAZGATÁSI ÜGYOSZTÁLY

Popa Ilona Aurélia közigazgatási előadó-tanácsos

dr. Andorkó Júlia Eszter szerkesztő

Végh Péter rendszergazda

Mezei Melinda Kinga titkár, pénztáros

GAZDASÁGI ÜGYOSZTÁLY

Dácz Tibor gazdasági előadó-tanácsos

Baka-Bálint Imola Éva főszámvevő

Lőrincz Erika, a személyzeti ügyek felelőse

dr. Furu Árpád építészeti és műemlékvédelmi tanácsadó

Furu Xénia építészeti és műszaki tanácsadó

Lőrinczi Tünde pénzügyi ellenőr

Gergely Dalma pénzügyi ellenőr

Kendi Ágnes Antónia gazdasági asszisztens

Gáspár Péter bentlakás-igazgató, háznagy

Dezső Balázs karbantartó, gépkocsivezető

Ferencz Anna, Hatházi Erzsébet, Kovács Noémi Ildikó altisztek

Bükkös Miklós András, Jakab György, Vancea István kapusok

OKTATÁSI ÜGYOSZTÁLY

Andrási Benedek megbízott ügyvezető

IFJÚSÁGI ÉS EGYETEMI LELKÉSZ, BENTLAKÁSI NEVELŐ

Magyari Zita Emese ifjúsági és egyetemi lelkész, bentlakási nevelő

SZÓRVÁNYREFERENS

Koppándi Zoltán Attila szórványreferens

EGYHÁZI KÉPVISELŐ TANÁCS

Hivatalbeli tagok: *Kovács István* (püspök), *Farkas Emőd, dr. Sándor Krisztina* (főgondnokok), *Andrási Benedek* (főjegyző), *Lőrincz Lajos* (közügyigazgató), *Kriza János* (püspöki helynök), *Elekes Botond* (egyházkerületi főgondnok), *Csécs Márton Lőrinc, Fazakas Lajos Levente, Szentgyörgyi Sándor, Csáki Levente, Solymosi Alpár, Biró Attila* (esperesek), *Kaveczkiné dr. Farkas Katalin, Kolozsi Ernő, Szabó Zoltán Győző, Czerán József, Bálint Sándor, dr. Gidó Csaba, Erdő-B Vilmos* (egyházkerületi és egyházköri képviselők), a Protestáns Teológiai Intézet Unitárius Kara, a János Zsigmond Unitárius Kollégium, a Berde Mózes Unitárius Gimnázium, az Unitárius Lelkészek Országos Szövetsége, az Unitárius Nők Országos Szövetsége, az Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet és a Gondviselés Segélyszervezet egy-egy képviselője

Választott tagok: *iff. Szombatfalvi József, Török István, Buzogány-Csoma István, Péterfi Zita Ágnes, Demeter Zoltán, dr. Mihály Noémi Klára, Fodor Dorottya, Vónya László, Csongvay Attila*

FŐTANÁCSI BIZOTTSÁG

Hivatalbeli tagok: a főhatósági szintű állandó szakbizottságok egy-egy képviselője

Választott tagok: *Fekete Levente, Józsa István Lajos, Bartha Alpár, Jenai Sándor Levente, Andorkó Ferenc*

FŐHATÓSÁGI SZINTŰ ÁLLANDÓ SZAKBIZOTTSÁGOK

HITÉLETI, MISSZIÓ- ÉS VALLÁSERKÖLCSI-NEVELÉSI BIZOTTSÁG

Hivatalbeli tagok: Hitéleti és missziói előadó-tanácsos, a Protestáns Teológiai Intézet Unitárius Karának és az Unitárius Lelkészek Országos Szövetségének egy-egy képviselője

Választott tagok: *Erdő Imola, Péterfi Zita Ágnes, Makkai-Ilkei Ildikó, Mátéfi Tímea, Rácz Mária*

TEOLÓGIAI ÉS SZAKKÉPESÍTÉSI BIZOTTSÁG

Hivatalbeli tagok: Hitéleti és missziói előadó-tanácsos, *Andrási Benedek* (az Oktatási ügyosztály megbízott ügyvezetője), *dr. Kovács Sándor, dr. Koppándi Botond Péter, dr. Czire Szabolcs, dr. Tódor Csaba, dr. Jakabházi Béla Botond, dr. Lakatos Adél Csilla* (a Protestáns Teológiai Intézet Unitárius Karának teológiai tanárai), az Unitárius Lelkészek Országos Szövetségének képviselője

Választott tagok: *Farkas Emőd, dr. Pál Tünde, dr. Lakatos Sándor*

OKTATÁSI BIZOTTSÁG

Hivatalbeli tagok: a Főhatósági Hivatal oktatási előadó-tanácsosa, a Protestáns Teológiai Intézet Unitárius Kara, a János Zsigmond Unitárius Kollégium és a Berde Mózes Unitárius Gimnázium egy-egy képviselője

Választott tagok: *dr. Pál Tünde, dr. Rüszt-Fogarasi Enikő, Rácz Mária, Gazdag Ildikó, Török István*

SZOCIÁLIS ÉS EGYHÁZTÁRSADALMI BIZOTTSÁG

Hivatalbeli tagok: Szabó László (fejlesztési előadó-tanácsos), a hitéleti és missziói előadó-tanácsos, az Unitárius Lelkészek Országos Szövetsége, az Unitárius Nők Országos Szövetsége, az Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet és a Gondviselés Segélyszervezet egy-egy képviselője

Választott tagok: Demeter Zoltán, Balázs Sándor, Bíró Attila

JOGÜGYI BIZOTTSÁG

Hivatalbeli tagok: Popa Ilona Aurélia (közigazgatási előadó-tanácsos), Szabó László (fejlesztési előadó-tanácsos)

Választott tagok: dr. Mihály Noémi Klára, dr. Sztranyiczki Szilárd

MÉDIA- ÉS KIADÓBIZOTTSÁG

Hivatalbeli tagok: Koppándi Júlia (kommunikációs felelős), Fancsal-Barothi Brigitta (püspöki titkár), dr. Kovács Sándor (a Keresztény Magvető főszerkesztője), dr. Andorkó Júlia Eszter (az egyetemes egyházi kiadványok szerkesztője)

Választott tagok: dr. Koppándi Botond Péter, dr. Farkas Wellmann Endre

GAZDASÁGI ÉS PÉNZÜGYI BIZOTTSÁG

Hivatalbeli tagok: Dács Tibor (gazdasági előadó-tanácsos), Baka-Bálint Imola Éva (főszámvevő)

Választott tagok: Csongvay Attila, Bálint Sándor, Czimbalmos Kozma Csaba, Demeter Sándor Lóránd, Ferenczi Júlia

EGYHÁZI BÍRÓSÁGOK

FELSŐFOKÚ FEGYELMI BÍRÓSÁG

Tagok: Kolumbán Gábor, Burus Endre, dr. Sztranyiczki Szilárd, dr. Fóri Hajnal, Józsa István Lajos, dr. Lakatos Adél Csilla, Nagy László

KÖZÉPFOKÚ FEGYELMI BÍRÓSÁG

Tagok: Gazdag Géza, dr. Haltek Rozália, Bogyó Eszter, dr. Pál János, Mikó Ferenc

II. BELSŐ INTÉZMÉNYEK

A Magyar Unitárius Egyház Kolozsvári Gyűjtőlevéltára

dr. Molnár Lehel levéltáros

A Magyar Unitárius Egyház Kolozsvári Nagykönyvtára

dr. Kovács Sándor megbízott könyvtáros

Vallásszabadság Háza

K. Kovács István programszervező és ügyintéző

Valláskutató Intézet

dr. Kiss Dénes munkatárs

Bálint Róbert Zoltán munkatárs

A Magyarországi Unitárius Egyházkerület Dr. Szent-Iványi Sándor Unitárius Gyűjteménye (könyvtár és levéltár)

Béres Muszka Ibolya munkatárs

Jancsó Éva munkatárs

Künstler Ferenc munkatárs

Török Karola munkatárs

III. NYUGDÍJINTÉZET

Elnök: *Solymosi Alpár*

Alelnök: *Vagyas Attila*

Jegyző: *Józsa István Lajos*

Főkönyvelő: *Király Tünde*

A NYUGDÍJINTÉZET TANÁCSA

Bulbuka Csaba, Kendi Ágnes Antonia, Lőrinczi Levente, Nagy László, Szalma Mária, ifj. Szombatfalvi József

IV. EGYETEMES EGYHÁZI TULAJDONBAN LEVŐ VÁLLALKOZÁSOK

Konviktus Kft. (diákétkeztetés, ételkiszállítás, rendezvények)

Ügyvezető: *Balázs András*

Refectorium Kft. – Bistro 1568 (vendéglő)

Ügyvezető: *Pócsai András*

Unitarius Travel Kft. – 1568 Vendégház (szállás a Vallásszabadság Házában)

Ügyvezető: *Koppándi Zoltán Attila*

V. EGYHÁZTÁRSADALMI ÉS SZAKMAI SZERVEZETEK

Unitárius Lelkészek Országos Szövetsége

Elnök: *Demeter Sándor Lóránd*

Titkár: *Kiss Zsuzsánna*

Unitárius Nők Országos Szövetsége

Elnök: *Dimény Csilla Júlia*

Alelnökök: *Andorkó Rozália, Vida Rozália*

Pénztáros: *Asztalos Klára*

Jegyző: *Márkos-Mátyás Erzsébet Zita*

Titkár: *Váncsa Csilla*

Egyházköri elnökök:

Dimény Csilla Júlia (Kolozs-Tordai Unitárius Egyházkör)

Fazakas Angéla, Szabó Hajnal Imola (Marosi Unitárius Egyházkör)

Fazakas Lídia Emese, Szász Tünde (Küküllői Unitárius Egyházkör)

Dénes Erzsébet, Mátéfi Tímea (Székelykeresztúri Unitárius Egyházkör)

Újvárosi Katalin (Székelyudvarhelyi Unitárius Egyházkör)

Tordai Melinda (Háromszék-Felsőfehéri Unitárius Egyházkör)

Magyarországi Unitárius Nők Országos Szövetsége

Elnök: *Bartha Mária Zsuzsánna*

Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet

Elnök: *Magyari Zita Emese*

Alelnökök: *Demeter Ágnes, Ilkei Árpád, Lőrinczi Zsófia, Széles László*

Elnöki titkár: *Farkas Ilka*

Gondviselés Segélyszervezet

Tiszteletbeli elnök: *id. Szombatfalvi József*

Elnök: *Szabó László*

Alelnök: *Vagyas Attila*

További elnökségi tagok: *Erdő-B Vilmos, Gazdag Ildikó, Kiss Zsuzsanna, Solymosi Alpár, Székely Andrea*

Magyarországi Unitárius Egyházkerületbeli Gondviselés Segélyszervezet Egyesület

Elnök: *Darkó Attila*

Vallásszabadság Egyesület

Elnök: *Farkas Emőd*

Alelnök: *Kovács István*

Ügyintéző: *Kendi Ágnes Antónia*

VI. LÓKODI KISS ROZÁLIA ÖKUMENIKUS ÖREGOTTHON

Igazgató: *Zakariás Klára*

VII. TANINTÉZETEK

A Protestáns Teológiai Intézet Unitárius Kara

dr. Czire Szabolcs, a bibliai teológia tanára

dr. Koppándi Botond Péter, a gyakorlati teológia tanára, dékán

dr. Kovács Sándor, az egyháztörténelem tanára, rektor

dr. Tódor Csaba, a rendszeres teológia tanára

dr. Jakabházi Béla Botond óraadó tanár

dr. Lakatos Adél Csilla óraadó tanár

Berde Mózes Unitárius Gimnázium

dr. Lakatos Sándor igazgató, lelkész-vallástanár, *Czire Alpár* igazgatóhelyettes, testnevelő tanár, *Farkas Orsolya* lelkész-vallástanár, *Balázs Mihály* közgazdaságtanár, *Bálint Rozália* tanító, *Bán Eszter Noémi* biológianár, *Bartha Alpár* unitárius lelkész, *Bartha Márta* tanító és lélektan-tanár, *Bíró Anna* némettanár, *Bíró Mária* tanító, *Bölöni László* tanító, *Bulz Rebeka* óvodapedagógus, *Csiszér-Rajti Tibor Sándor* informatikatanár és rendszergazda, *Dávid Hajnal* rajztanár, *Demeter Annabella* magyartanár, *Farkas Evelin Andrea* matematikatanár, *Fosztó Hajnal* biológianár, *Fülöp Pál Éva* nevelési tanácsadó, *Gagyi Tamás* testnevelő tanár, *Györgyi Zsolt* református lelkész-hitoktató, *Ladó Orsolya Júlia* magyartanár, *Lukács Lehel Elek* vállalkozástan-tanár, *Major Ildikó Katalin* óvodapedagógus, *Máthé Irma* óvodapedagógus, *Nagy Emese Tímea* angoltanár, *Nagy Levente* óvodapedagógus, *Nemes Annamária* zenetanár, *Pál Izabella* romántanár, *Pap Katalin* tanító, *Péter Annabella* óvodapedagógus, *Rafai Dalma* kémia tanár, *Szakács Emília* földrajztanár, *Székel-Tiboldi Anikó Ida* magyartanár, *Szőcs Annamária* történelemtanár, *Tófalvi Kinga Julianna* angoltanár, *Tóth Edina* óvodapedagógus, *Vári-Nagy Zsófia* fizikatanár, *Vornicu Monica* romántanár, *Zsidó Csaba* matematikatanár, *Zsigmond Mónika Magdolna* némettanár

Adminisztratív személyzet: *Fazakas Katalin* főkönyvelő, *Orbán Tünde Csilla* titkár, *Palkó Zalán Koppány* gondnok, *Mátéffy Ágnes* étkez-devezető, raktáros, *Lőrincz Hajnal* nevelő, *Farkas-Krisán János* éjszakai felügyelő

Kisegítő személyzet: *Ambrus Jenő*, *Bertalan Éva*, *Bertalan Emese Tünde*, *Bölöni Júlia*, *Gagyi Julianna*, *Köntés Attila*, *Marosi Melinda*, *Nagy Annamária*, *Sófalvi Anna*, *Szali István*, *Szali Lídia*

János Zsigmond Unitárius Kollégium

Popa Márta igazgató és fizikatanár, *Solymosi Zsolt* igazgatóhelyettes és unitárius vallástanár, *Elekes Zsolt* iskolalelkész, *András Ákos* testnevelő tanár, *Apáczai Csilla* református vallástanár, *Balon-Ruff Andrea* angoltanár és református vallástanár, *Bereczki Katalin* biológianár, *Bodor Bea* német- és angoltanár, *Bárdos Réka* tanító, *Bicăzan Silvana Luminița* romántanár, *Boda Attila* testnevelő tanár, *Boldizsár-Zeyk Anna* angol- és némettanár, *Bréda Ildikó* magyartanár, *Cozma Gabriella* magyartanár, *Cserei Botond* angol- és némettanár, *Cserei Vivien Anna* biológianár, *Csoma Nikol* történelemtanár, *dr. Deák Angéla Vilma* német- és református vallástanár, *Dénes Éva* magyartanár, *Diószegi Tímea Orsolya* ta-

nító, *Farkas Enikő* tanító, *Ferencz Paula* biológiatanár, *Fetti Lavinia-Ionela* román tanár, *Finta Erika* tanító, *Gyulai Réka* biológiatanár, *Herczeg Ágnes* fizikatanár, *Jakabházi Annamária* matematikatanár, *Józsa Izabella* fizikatanár, *Kaupert Melinda* informatikatanár, *Kintzel Krisztina* magyartanár, *Kis Brigitta* matematikatanár, *Kiss Bíborka* angol- és némettanár, *Kocsis Ildikó Emese* képzőművészet- és rajztanár, *Komjátszegi-Fábián Réka* tanító, *Korodi Alpár* történelemtanár, *Kovács László* technológiatanár, *Miklós Márta* angoltanár, *Nyitrai János* matematikatanár, *Ördög Ödön* zenetanár, *Ördög Timea Stefania* zenetanár, *Pálfi Levente* tanító, *Pápai Natália* református vallástanár, *Péter Rozália* kémia tanár, *Pop Éva Katalin* tanító, *Rácz Mária* lelkes, unitárius vallástanár, *Selyem Tünde* angoltanár, *Simon Doina-Teodora* román tanár, *Soós Emőke* matematikatanár, *Szász Miklós Botond* testnevelő tanár, *Szekernyés Réka* földrajztanár, *Székey Beáta* római katolikus vallástanár, *Tódor Éva* tanító, *Török Melinda Enikő* tanító, *Udvari Zita* tanító, *Varga Gabriella* tanító, *Varga Ildikó Katalin* tanító, *Vorzsák Milán* angoltanár

Adminisztratív személyzet: *Albert Hajnalka* főkönyvelő és közgazdaságtan-tanár, *Lakatos Gabriella* főtitkár, *Hajdú Hajnal* titkár, *Rayka Daniela* orvos, *Szabó Piroska* asszisztens, *Török Imola* fogorvosi asszisztens, *Gafta Persida* fogorvos, *Keresztesi Polixéna* pszichológus-tanár, *Vitus-Bulbuk Emese* logopédus, *Ágoston-Jancsi Anna* laboráns, *Maneszes Sándor Levente* adminisztrátor, *Baki Timea* bentlakás-pedagógus, *Novák Attila* bentlakás-pedagógus, *Máté Zsófia* pénztáros, *Feischmidt Ildikó* könyvtáros, *Balázs Anna*, *Czondi Barbara*, *Dezső Rozália*, *Kun Krisztina*, *Zsigmond Erika* altisztek, *Vári Csaba* és *Vincze-Minya Szilárd* karbantartók

A János Zsigmond Unitárius Kollégium Óvodai Tagozata

Ruzsa-Kis Adél vezető óvodapedagógus, *Baczó Emese*, *Gere Noémi*, *Horváth Imola*, *Sütő Viktória Barbara*, *Szegedi Emőke*, *Tamás Éva*, *Topai Kinga Nella*, *Türkösy Erzsébet Szidónia* óvodapedagógusok, *Daradics Edit*, *Gergely Orsolya*, *Szabó Melinda*, *Toth-Linczing Erika* *Melinda* gyermekgondozók

Kolozsvári Unitárius Bölcsőde

Rácz Mária igazgató, *Pethő Kinga*, *Moldvai Anna Mária* és *Szabó Beáta* óvodapedagógusok, *Albert Klára Julianna*, *Szabó Erika*, *Mákszem Tamara* és *Szász Andrea* gyermekgondozók, *Bartha Orsolya* egészségügyi asszisztens, *Butyka Ildikó* altiszt

VIII. EGYHÁZKÖRÖK ÉS EGYHÁZKÖZSÉGEK

1. KOLOZS-TORDAI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖR

Esperes: *Csécs Márton Lőrinc*

Felügyelőgondnokok: *Fodor Dorottya, Kolozsi Ernő*

Egyházköri jegyző: *Jobbágy Mária Júlia*

Egyházköri közügyigazgató: *Vagyas Attila*

Egyházköri könyvelő: *Kardos Zsuzsanna Ilona*

ALSÓFELSŐSZENTMIHÁLYI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Dimény József és Csilla Júlia*

Gondnok: *Csép Sándor József*

Énekvezér: *Dimény Csilla Júlia*

ARANYOSRÁKOSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Bálint Mihály*

Gondnok: *Daczo András*

Énekvezér: *Pálfi Ferenc*

BÁGYONI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Fekete Béla és Keresztesi Polixéna*

Gondnokok: *Kiss Dezső, Csép István*

Énekvezér: *Csegezi Ildikó*

Bogátpusztá – szórvány

Gondnok: *Kovács Márton*

DÉLNYUGAT-ERDÉLYI UNITÁRIUS

SZÓRVÁNYEGYHÁZKÖZSÉG

Gyakorló segédlelkész: *Ilkei Lóránd*

Székhely: *Déva*

Gondnok: *Máté László*

Vajdahunyad – szórványközpont

Kapcsolat: *Kofity Magda*

Temesvár – szórványközpont

Gondnok: *Sütő Udvari Magdolna*

ÉSZAKNYUGAT-ERDÉLYI UNITÁRIUS SZÓRVÁNYEGYHÁZKÖZSÉG

Lelkész: *Pálffy Anna Mária*

Székhely: Szatmárnémeti

Gondnok: *Sándor Gyula*

Nagybánya – szórványközpont

Gondnok: *ifj. Csiki Árpád*

Szilágysomlyó – szórványközpont

Gondnok: *Szegedi Tünde*

Zilah – szórványközpont

Gondnok: *Bálint Anna*

Nagykároly – szórványközpont

Beszolgáló lelkész: *Bartha Mária Zsuzsánna*

Gondnok: *Imreh András*

Máramarossziget – szórványközpont

Gondnok: *Daróczi Piroska*

KOLOZSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkész: *Gyerő Dávid*

Gondnok: *Deák Erzsébet*

KOLOZSVÁR-BELVÁROSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Rácz Norbert Zsolt és Mária*

Segédlelkészek: *Rácz Mária, Jobbágy Mária Júlia*

Gondnok: *dr. Haltek Rozália*

Vallástanárok: *Bálint Enikő, Bodor Piroska Rozália*

Énekvezér: *Kiss Erika*

Kide – szórvány

Beszolgáló lelkész: *Rácz Norbert Zsolt*

KOLOZSVÁR-IRISZI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Mezei Csaba és Melinda Kinga*

Gondnok: *Csete Rozália*

Énekvezér: *Kertész Rozália*

Beszterce – leányegyházközség

Beszolgáló lelkész: *Solymosi Zsolt*

Gondnok: *Bencze Mária*

Dés – szórvány

Beszolgáló lelkész: *Solymosi Zsolt*

Gondnok: *Panaiot Mária*

KOLOZSVÁR-MONOSTORI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Rüsz-Fogarasi Tibor és dr. Rüsz-Fogarasi Enikő*

Gondnok: *Pál András*

Énekvezér: *Kertész Rozália*

Alsójára – leányegyházközség

Lelkeszi család: *Vagyas Attila és Boldizsár Beáta*

Gondnok: *Veres Sándor*

KÖVENDI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Farkas Izolda és István*

Gondnok: *Jobbágy Ferenc*

Énekvezér: *Thurdean Gyula*

MAGYARSZOVÁTI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkész: *Szőcs Előd*

Gondnok: *Bodor Attila*

Énekvezér: *Kádár Annamária*

MÉSZKŐI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Bálint Róbert Zoltán és Réka*

Gondnok: *Szél Gyula*

Csegez – leányegyházközség

Gondnok: *Szilágyi Dezső*

Szind – leányegyházközség

Lelkész: *Szabó László*

Gondnok: *Gombási Ferenc*

NAGYENYEDI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Beszolgáló lelkész: *Finta Emese Erzsébet*

Gondnokok: *Kelemen Ferenc, Makkai Béla*

Marosújvár – szórvány

Gondnok: *Vincze György*

NAGYVÁRADAI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkész: *Kardos József*

Gondnok: *dr. Ellenés-Jakabffy Zoltán*

Nagyszalonta – szórvány

Gondnok: *Vaszkánné Kővári Katalin*

SINFALVI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Pálfi Dénes és Ildikó*

Gondnok: *Fodor László*

Énekvezér: *Pálfi Ildikó*

TORDAI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Józsa István Lajos és Emese Rozália*

Gondnok: *Fodor Béla, Fodor Hunor*

Énekvezér: *Szabó Mária*

Aranyosgyéres – szórvány

Gondnok: *Nagy Csongor*

TORDATÚRI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Beszolgáló lelkész: *Mezei Csaba*

Gondnok: *Józan József*

Komjátszeg – leányegyházközség

Lelkeszi család: *Koppándi Zoltán Attila és Júlia*

Gondnok: *Wekerle Zsófia*

TOROCKÓI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Csécs Márton Lőrinc és Fodor Lilla Dorottya*

Gondnok: *Király Ferenc*

Énekvezér: *Simándi Teri*

TOROCKÓSZENTGYÖRGYI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Finta Emese Erzsébet és Csaba*

Gondnok: *Nagy Sándor*

Énekvezér: *Imre Elvira*

VÁRFALVI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Barabás Zsolt és Barta Alíz Erzsébet*

Gondnok: *Kolozsi Ernő*
Énekvezér: *Fodor Melinda*

ZSIL-VÖLGYI UNITÁRIUS TÁRSEGYHÁZKÖZSÉG

Gyakorló segédlelkész: *Lőrinczi Eszter*

Székhely: Petrozsény

Gondnok (Petrozsény): *Szőcs Andrea*

Lupény – szórványközpont

Gondnok: *Illyés Kálmán*

Vulkán – leányegyházközség

Gondnok: *Balázs Dénes*

Aninószabányatelep – szórvány

Gondnok: *Bokor Borbála*

Kolozsvári kórházlelkész és vallástanár: *Bodor Rozália Piroska*

2. MAROSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖR

Esperes: *Fazakas Lajos Levente*

Felügyelőgondnokok: *Szabó Zoltán Győző, Fazakas Csaba*

Egyházköri jegyző: *Jenei Sándor Levente*

Egyházköri közügyigazgató: *Varró-Bodoczi Barna*

Egyházköri könyvelő: *Balázs Sára*

BÖZÖDI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkési család: *Fazakas Lajos Levente és Angéla Melinda*

Gondnok: *Kádár József*

CSOKFALVA-ERDŐSZENTGYÖRGY-BÖZÖDÚJFALVI UNITÁRIUS TÁRSEGYHÁZKÖZSÉG

Lelkész: *Tamási Noémi*

Gondnok (Csokfalva): *Szoboszlai Kálmán*

Énekvezér: *Faluvégi József*

Gondnok (Erdőszentgyörgy): *Osváth Árpád*

Gyulakuta – leányegyházközség

Gondnok: *ifj. Izsák Lajos*

Havadtő – szórvány

IKLAND-NAGYERNYEI UNITÁRIUS TÁRSEGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Kiss Zsuzsánna és Sándor Loránd*

Gondnok (Ikland): *Balog Csaba*

Gondnok (Nagyernye): *György Dénes*

JOBBÁGYFALVA-NYÁRÁDSZEREDAI UNITÁRIUS TÁRSEGYHÁZKÖZSÉG

Lelkész: *Jakab Emese*

Gondnok (Jobbágyfalva): *Balla István*

Gondnok (Nyárádszereda): *Csíki Zsolt*

Énekvezér: *Szász Angéla*

MAGYARZSÁKODI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Beszolgáló lelkész: *Fazakas Lajos Levente*

Gondnok: *ifj. Hegedűs Béla*

Énekvezér: *Fülöp Tibor*

Bordos – leányegyházközség

Gondnok: *Engi Sándor*

MAROSSZENTGYÖRGYI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Kis János Csaba és Tünde*

Gondnok: *György László*

Szászrégen – leányegyházközség

Gondnok: *Bányai Albert*

MAROSVÁSÁRHELY - BOLYAI TÉRI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkész: *Szakács György*

Gondnok: *Szabó Zoltán Győző*

Vallástanár: *Kedei Ibolya*

Énekvezér: *Szabó Hajnal Imola*

MAROSVÁSÁRHELY-KÖVESDOMBI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Kecskés Csaba és Andrea Noémi*

Gondnok: *Iszlai Zoltán*

Irodavezető: *Kiss Matild Paula*

Vallástanár: *Varró-Bodoczi Ilona*

Énekvezér: *Kerekes Csaba*

NYÁRÁDGÁLFALVI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkész: *dr. Jakabházi Béla-Botond*

Megbízott gondnok: *Csécs Albert*

NYÁRÁDSZENTLÁSZLÓ-NYOMÁTI UNITÁRIUS TÁRSEGYHÁZKÖZSÉG

Beszolgáló lelkész (Nyárádszentlászló): *dr. Jakabházi Béla-Botond*

Beszolgáló lelkész (Nyomát): *Pavelka Attila*

Gondnok (Nyárádszentlászló): *Kálmán Csaba*

Gondnokok (Nyomát): *Cseh József és Cseh Anikó*

Süketdemeterfalva – leányegyházközség

Gondnok: *Bartok Sándor*

NYÁRÁDSZENTMÁRTON-CSÍKFALVI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Kiss Sándor Loránd és Zsuzsánna*

Gondnok (Nyárádszentmárton): *Csont Sándor*

Gondnok (Csíkfalva): *Fazakas Csaba*

Énekvezér: *Váradi Imre*

Búzaháza – leányegyházközség

Gondnok: *Váradi Imre*

RAVAI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Beszolgáló lelkész: *Varró-Bodoczi Barna*

Gondnokok: *Andrási Ida és Nagy Áron*

SZABÉDI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkész: *Jenei Sándor Levente*

Gondnok: *Csécs Emma*

SZENTGERICEI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Varró-Bodoczi Barna és Ilona*

Gondnok és énekvezér: *Sánta-Boros József*

Gondnok: *Paizs Ernő*

Ákosfalva – leányegyházközség

Gondnok: *Berei Ákos*

SZENTHÁROMSÁGI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Hegedűs Tivadar és Erika*

Gondnok: *Fazakas István*

Énekvezér: *Csíki Izabella*

Kisadorján – leányegyházközség

Gondnok: *Borbély Beáta*

SZÉKELYKÁLI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *dr. Sándor Szilárd és Éva*

Gondnok: *Dániel József*

Iszló – leányegyházközség

Gondnok: *Pascu-Tóth Katalin*

Kisillye – leányegyházközség

Gondnok: *Tamási Géza*

Marosjára – szórvány

Gondnok: *Aszalos Ibolya*

SZOVÁTAI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Benedek Csongor és Andrea*

Gondnok: *Szabó Árpád*

Énekvezér: *Tófalvi Edit*

VADADI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Beszolgáló lelkész: *Kiss Sándor Loránd*

Gondnok: *Kovács Károly*

Marosvásárhelyi kórházlelkész: *Pavelka Attila*

3. KÜLLŐI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖR

Esperes: *Szentgyörgyi Sándor*

Felügyelőgondnokok: *Czerán József, Iszlai László*

Egyházköri jegyző: *Jenei László Csaba*

Egyházköri közügyigazgató: *Márkos Hunor Elemér*

Egyházköri könyvelő: *Nicolae Katalin*

ÁDÁMOSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Fülöp Dezső Alpár és Erika Anna*

Gondnok: *Miklós József*

BETHLENSZENTMIKLÓSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Veress Ferenc László és Tímea*

Gondnok: *Vincze Zoltán*

Magyarszentbenedek – szórvány

DÉSFALVI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Szombatfalvi Csongor és Szombatfalvi-Biró Emőke*

Gondnok: *Kiss István László*

Harangláb – leányegyházközség

Gondnok: *Jakab Attila*

DICSŐSZENTMÁRTONI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Szentgyörgyi Sándor és Rencz Kinga Éva*

Gondnok: *Udvar Miklós*

Énekvezér: *Kerekes Zsuzsanna*

Radnót – szórvány

Gondnok: *Szakács Magdolna*

KÜKÜLLŐDOMBÓI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Márkos Hunor Elemér és Márkos-Mátyás Erzsébet Zita*

Gondnok: *Bartos András*

KÜKÜLLŐSÁRDI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Beszolgáló lelkész: *Jakab Zsolt Mihály*

Gondnok: *Kádár Erzsébet*

MAGYARSÁROSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Molnár Attila és Mónika*

Gondnok: *Dezső Szabolcs*

Énekvezér: *Dezső Margit Hajnalka*

MEDGYESI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Fazakas Lídia Emese és Tihamér*

– a lelkész gyermeknevelési szabadságon van –

Beszolgáló lelkész: *Molnár Attila*

Gondnok: *Fodor Tibor*

Nagyszeben – leányegyházközség

Gondnok: *Bärbat Rodica*

PIPE-SZÁSZNÁDASI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Beszolgáló lelkész: *Jenei László Csaba*

Gondnok (Pipe): *Orbán Vencel*

Gondnok (Szásznádas): *Gergely János* tiszteletbeli gondnok

SEGESVÁRI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Jenei László Csaba és Ildikó*

Gondnok: *Máthé Márton*

Fehéregyháza – leányegyházközség

Gondnok: *Lókodi Imre*

SZŐKEFALVI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkész: *Szász Tünde*

Küküllőszéplak – leányegyházközség

Gondnok: *Szőke Ibolya*

Vámosudvarhely – leányegyházközség

Gondnok: *Kristály Attila*

4. SZÉKELYKERESZTÚRI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖR

Esperes: *Csáki Levente*

Felügyelőgondnokok: *Burus Endre, Nagy Lajos Alpár*

Egyházköri jegyző: *Lőrinczi Levente*

Egyházköri közügyigazgató: *ifj. Szombatfalvi József*

Egyházköri könyvelő: *Szilveszter Klára*

Egyházköri ifjúsági lelkész, lelkeszi család: *Liker Henrietta és János*

– a lelkész gyermeknevelési szabadságon van –

ALSÓBOLDOGFALVI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Vida Rozália és Zsombor Ferenc*

Gondnok: *id. Gagyai Lőrinc*

BENCÉDI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Makkai-Ilkei Ildikó és Csaba*

Gondnok: *Mózes László*

CSEHÉTFALVI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Lőrinczi Lajos és Tünde*

Gondnok: *Szentpáli Imre*

CSEKEFALVI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Moldován-Szeredai Noémi és Gergely*

Gondnok: *Major Lehel*

Rugonfalva – leányegyházközség

Gondnok: *Kiss László*

ÉNLAKEI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkesz: *Mátéfi Timea*

Gondnok: *Biró Márton, Koronka Attila*

Etéd – szórvány

Gondnok: *Nagy Zoltán*

FIATFALVI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *iff. Szombatfalvi József és Erika*

Gondnok: *Vas Mihály*

Énekvezér: *Gagyai Attila*

FIRTOSMARTONOSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Szász-Cserey Katalin és Botond Árpád*

Gondnok: *Kibédi Emil*

Firtosmartonosiláz – szórvány

Gondnok: *Tóth Judit*

FIRTOSVÁRALJAI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Sipos László és Mónika Rebeka*

Gondnok: *Bálint Sándor*

GAGYI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Gál Zoltán és Magdika*

Gondnok: *Nagy István*

Kismedesér – leányegyházközség

Gondnok: *Tóth Tünde*

KADÁCSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Lőrinczi-Vass Zsuzsánna és Lőrinczi Domokos*

Gondnok: *Csutak Sándor*

KEDEI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Beszolgáló lelkész: *Moldován-Szeredai Noémi*

Gondnok: *Vass Zoltán*

KISSOLYMOSSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Lőrinczi Levente és Lőrinczi-Simó Orsolya*

Gondnok: *Gergely István*

Énekvezér: *Buzogány Lajos*

Nagysolymos – leányegyházközség

KOBÁTFALVI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Csáki Levente és Melánia*

Gondnok: *Bálint Endre*

Énekvezér: *László Attila*

Vallástanár: *Mikó Amália*

KORONDI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészek, lelkeszi család: *Lázár Levente és Demeter Erika*

Gondnok: *Bíró Lajos*

Énekvezér: *Kovács Jenő*

Fenyőkút-Pálpataka – leányegyházközség

Gondnok: *Tófalvi Lajos*

KŐRISPATAKI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Beszolgáló lelkész: *Szász-Cserey Katalin*

Gondnok: *Nagy Mózes*

NAGYMEDESÉRI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Sipos Mónika Rebeka és László*

Gondnok: *Bernárdt András*

SIMÉNFALVI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Dénes Erzsébet és Tóth András*

Gondnokok: *iff. Király Dénes, Stefán Levente*

Énekvezér: *Bálint Hortenzia*

Vallástanár: *Mikó Amália*

SZENTÁBRAHÁMI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Berei István és Enikő*

Gondnokok: *Mátéfi Domokos, Kerestély István*

Magyarandrásfalva – leányegyházközség

Gondnok: *Bágyi János*

Énekvezér: *Benkő Béla*

SZÉKELYKERESZTÚRI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi családok: *Bartha Alpár és Éva*

Szabó Előd és Kata

Gondnok: *Burus Endre*

Énekvezér: *László Attila*

Betfalva – szóróvány

Gondnok: *Szécsi Irén*

SZÉKELYSZENTMIHÁLYI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Tófalvi Tamás és Kinga Julianna*

Gondnok: *Szász Lajos*

Gondnokhelyettes: *Péter Dénes*

SZÉKELYSZENTMIKLÓSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Beszolgáló lelkész: *Csáki Levente*

Gondnok: *Kiss Sándor*

TARCSAFALVI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkész: *Mikó Ferenc*

Gondnok: *Karda Csaba*

Énekvezér: *Molnár Cecília*

TORDÁTFALVI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Beszolgáló lelkész: *Lőrinczi Lajos*

Gondnok: *Boros Etel*

ÚJSZÉKELYI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Jakab Zsolt Mihály és Borika*

Gondnok: *Buzogány József*

Énekvezér: *Jakab Borika*

Vallástanár: *Bálint Hortenzia*

5. SZÉKELYUDVARHELYI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖR

Esperes: *Solymosi Alpár*

Felügyelőgondnokok: *Csíki Áron, Székely Erzsébet*

Egyházköri jegyző: *Andorkó Attila*

Egyházköri közügyigazgató: *Simó Sándor*

Egyházköri könyvelő: *Deák Szilvia*

ABÁSFALVI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Beszolgáló lelkész: *Andorkó Attila*

Gondnok: *Gergely Attila*

CSÍKSZEREDAI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Solymosi Alpár és Erika*

Gondnok: *Kovács Attila*

Énekvezérek: *Fikó Enikő, Mézes Melinda*

Hargitafürdő – szórvány

Kapcsolattartó személy: *Mandell Zsolt*

GYEPESI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Bardócz-Tódor András és Zselyke*

GYERGYÓSZENTMIKLÓSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Lőrinczi Alpár János és Zsuzsánna*

Gondnok: *Szász András*

Csikszentdomokos – szórvány

Megbízott gondnok: *Kis Julianna*

Balánbánya – szórvány

Kapcsolattartó: *Szász Ferenc*

HOMORÓDALMÁSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Csete Árpád és Tordai Tímea*

Gondnok: *Csíki Áron*
Énekvezér: *Sorbán Enikő*

HOMORÓDJÁNOSFALVI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Szabó Zsolt és Renáta*
Gondnok: *Török Botond, Kelemen Mózes*
Énekvezér: *Jobb Tibor*

Homoróddaróc – leányegyházközség
Gondnok: *György Izabella Zsófia*

HOMORÓDKARÁCSONYFALVI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Benedek Mihály és Enikő*
Gondnok: *Szentpáli Géza*

HOMORÓDKEMÉNYFALVI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Beszolgáló lelkész: *Andorkó Attila*
Gondnok: *Tódor Zakariás*

HOMORÓDSZENTMÁRTONI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *dr. Pál János és dr. Andorkó Orsolya Mária*
Gondnok: *iff. Bancsi-Rigó István*

HOMORÓDSZENTPÁLI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Tőkés-Bencze Zsuzsánna és Tőkés Lehel*
Gondnok: *Tódor Vendel*
Énekvezér: *Hegyi Tünde Rózsa*

HOMORÓDSZENTPÉTERI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Székely Kinga Réka és Zsolt Csaba*
Gondnok: *Bató Áron*
Közügyűlési képviselő: *Gergely Ferenc*
Énekvezér: *Máté Ilonka*

HOMORÓDÚJFALVI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Győrő Attila és László Zsuzsánna*
Gondnok: *Dávid Géza*

Székelyzsombor – leányegyházközség

Gondnok: *Jobb Margit*

KÉNOSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Andorkó Attila és Andorkó-Gál Kinga*

Gondnok: *Gál Attila*

Lókod – leányegyházközség

OKLÁNDI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Tőkés Lóránt és Csilla*

Gondnok: *iff. Elekes Zoltán*

Énekvezér: *Miklós Tímea*

RECSENYÉDI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Nagy Adél és dr. Gidó Csaba*

Gondnokok: *Nagy Elemér, Dáné Mihály*

SZÉKELYDERZSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Demeter Sándor Lóránd és Újvárosi Katalin*

Gondnok: *Orbán Árpád*

Énekvezér: *Pál Ákos*

SZÉKELYMUZSNAI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Zoltáni Ilona és Botond*

Gondnok: *Mester Lóránd*

Zetelaka – leányegyházközség

Lelkeszi család: *Újvárosi Katalin és Demeter Sándor Lóránd*

Gondnok: *Kolumbán-Antal József*

SZÉKELYUDVARHELY 1. SZÁMÚ UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Simó Sándor és Melinda Tímea*

Szegédlelkész: *László Bernadett*

Gondnok: *Jánosi Jenő*

Énekvezér: *László Árpád*

SZÉKELYUDVARHELY 2. SZÁMÚ UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Újvárosi Katalin és Demeter Sándor Lóránd*

Gondnok: *Szilveszter András*

Énekvezér: *Vas-Székely Piroska*

SZENTEGYHÁZI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkész: *Kelemen Szabolcs*

Gondnok: *László Zoltán*

Homoródfürdő – szórvány

VÁROSFALVI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Lőrinczi Botond László és Krisztina*

Gondnok: *Csáka Csaba*

Énekvezér: *Jakab Lázár*

Székelyudvarhelyi kórházlelkész: *Sipos Mónika Rebeka*

6. HÁROMSZÉK-FELSŐFEHÉRI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖR

Esperes: *Biró Attila*

Felügyelőgondnokok: *Erdő-B Vilmos, Demeter Zoltán*

Egyházköri jegyző: *Erdő Imola*

Egyházköri közügyigazgató: *Szabó Adél Júlia*

Egyházköri könyvelő: *Gábor Edit*

Egyházköri titkár, szeretetszolgálati munkatárs: *Tordai Melinda*

ALSÓRÁKOSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Beszolgáló lelkész: *Major László*

Gondnok: *Antal Péter Csaba*

Kaca – leányegyházközség

Gondnok: *Pál István*

ÁRKOSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkészi család: *Biró Attila és Annamária*

Gondnok: *Kisgyörgy Zoltán*

Énekvezér: *Márk Attila*

Tusnádfürdő – leányegyházközség

Gondnok: *Szőcs József*

BARÓTI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *László-Benczédi Zsófia és László Sándor*

Gondnok: *Fazakas László*

Vallástanár: *Nagy Réka*

Énekvezér: *Jakab Tünde Gabriella*

Köpec-Köpecbánya – leányegyházközség

Gondnok: *Zoltán Éva*

Olasztelek – leányegyházközség

Gondnok: *Cseke Katalin*

Bardoc – szórvány

Gondnok: *Gáspár Mária*

BÖLÖNI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkész: *Kozma Albert*

Gondnok: *Uzoni István*

Földvár – szórvány

Gondnokok: *Dombi Gábor és Dombi Eugénia*

BRASSÓI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi családok: *Andrási Benedek és Erika*

Erdő Imola és Szabolcs

Gondnok: *Erdő-B Vilmos*

Énekvezér: *Kádár Gábor*

Feketehalom – leányegyházközség

Gondnok: *Bács Julianna*

Vidombák – leányegyházközség

Gondnok: *Tóth János*

Négyfalu – leányegyházközség

Gondnok: *Kádár András*

DATKI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkész: *Major László*

Gondnok: *Kallos Ince*

DÉL-ERDÉLYI UNITÁRIUS SZÓRVÁNYEGYHÁZKÖZSÉG

Fogarás – szórványközpont

Beszolgáló lelkész: *Török István*

Gondnok: *Sofletea Marosi Ágnes*

Bukarest – szórványközpont

Beszolgáló lelkész: *Gyerő Dávid*

Gondnok: *Qi Réka*

FELSŐRÁKOSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Kerekes Mónika és Szabolcs*

Gondnok: *Pető Elemér*

Énekvezér: *Tana Zoltán*

KÁLNOKI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Szabó Adél Júlia és Furus Levente*

Gondnok: *Ütő Judit*

Sepsibodok – leányegyházközség

Gondnok: *Deák Ferenc*

Étfalvazoltán – szórvány

KÓHALOM-HOMORÓDI UNITÁRIUS TÁRSEGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Szabó József Csaba és Mária*

Gondnok (Kőhalom): *Toró Zoltán*

Gondnok (Homoród): *Demeter Zoltán*

KÖKÖSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkesz: *Márton Edit*

Gondnok: *Sztojka László*

NAGYAJTAI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Fekete Levente és Judit*

Gondnok: *iff. Barabás András*

Énekvezér: *Fekete Hunor*

Miklósvár – leányegyházközség

Gondnok: *Balázs Sándor*

Középajta – szórvány

Gondnok: *Gazdag Levente*

OLTHÉVÍZI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Török István és Lőrincz Melinda*

Gondnok: *Imre Ferenc*
Énekvezér: *Dávid Dalma*

SEPSIKÖRÖSPATAKI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Tordai Ernő és Melinda*
Gondnok: *Költő Sándor*

SEPSISZENTGYÖRGYI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Péterfi Zita Ágnes és Sándor*
Gyakorló segédlelkész: *Nagy Norbert*
Gondnok: *Gazdag Géza*
Vallástanár: *Ürmösi-Incze Mária Terézia*
Énekvezér: *Hurubás János*

Kovászna – leányegyházközség
Gondnok: *Tóth Rozália*
Sepsikilyén – leányegyházközség
Gondnok: *Márk Anna*

SEPSISZENTKIRÁLYI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkesz: *Szilágyi Szilamér*
Gondnok: *Kiss Áron*
Botfalu – leányegyházközség
Gondnok: *Fitori Bálint*

SZENTIVÁNLABORFALVA-KÉZDIVÁSÁRHELYI UNITÁRIUS TÁRSEGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Buzogány-Csoma István és Csilla Mónika*
Gondnok (Szentivánlaborfalva): *Gábor Vilmos*
Gondnok (Kézdivásárhely): *Bucs Ildikó*

ÜRMÖSI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkesz: *Tatár Ágnes Tekla*
Gondnok: *Bodi András*
Énekvezér: *Urák János*
Apáca – szórvány
Gondnok: *László Ilona*

VARGYASI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Ilkei Árpád és Judit*

Gondnok: *Tóth Péter*

Énekvezér: *Varga Réka*

Székelyszáldobos – leányegyházközség

Gondnok: *Farkas Enikő*

Sepsiszentgyörgyi kórházlelkész: *Buzogány-Csoma Csilla Mónika*

7. MAGYARORSZÁGI UNITÁRIUS EGYHÁZKERÜLET

EGYHÁZKERÜLETI KÉPVISELŐK TANÁCSA,

EGYHÁZKERÜLETI HIVATAL

Püspöki helynök: *Kriza János*

Egyházkerületi főgondnok: *Elekes Botond*

Egyházkerületi jegyző: *Léta Sándor*

Egyházkerületi felügyelőgondnok: *Kaveczkine dr. Farkas Katalin*

Egyházkerületi közügyigazgató: *Pap Gy. László*

Egyházkerületi főszámvevő: *Szekeres Piroska*

BARTÓK BÉLA UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG (Budapest)

Lelkeszi család: *Léta Sándor és Erika*

Gondnok: *Orbán Emese*

BUDAPESTI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi családok: *dr. Czire Szabolcs és dr. Ferenczi Enikő*

Bartha-Pál Aba és Zsuzsánna Ágnes

Gondnok: *Buzogány Zoltán*

DEBRECENI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Pap Gy. László és Margit*

Gondnok: *Csiki András*

DÉL-DUNÁNTÚLI UNITÁRIUS

SZÓRVÁNYEGYHÁZKÖZSÉG (Pécs)

Lelkész: *Máté Ernő*

Gondnok: *Bandi András*

FÜZESGYARMATI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Beszolgáló lelkész: *Kriza János*

Gondnok: *Kovácsné Czeglédi Mária Tünde*

ÉSZAK-DUNÁNTÚLI UNITÁRIUS

SZÓRVÁNYEGYHÁZKÖZSÉG (Győr)

Lelkeszi család: *Bakó-Nagy Zsuzsanna és Bakó Norbert Zsolt*

Gondnok: *Szilágyi János*

HÓDMEZŐVÁSÁRHELYI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Szabó Csengele és Fegyveres Imre*

Gondnok: *Bohr Ferenc*

Szeged – leányegyházközség

Gondnok: *dr. Kiss Tibor János*

DUNA-TISZA KÖZI UNITÁRIUS

SZÓRVÁNYEGYHÁZKÖZSÉG (Kecskemét)

Beszolgáló lelkész: *Szabó Csengele*

Gondnok: *Studer Béláné*

KOCSORDI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Bartha Mária Zsuzsanna és Károly*

Gondnok: *Csanálosi Károlyné*

Nyíregyháza

Gondnok: *dr. Ajtay-Horváth Magda*

ÉSZAK-MAGYARORSZÁGI UNITÁRIUS

SZÓRVÁNYEGYHÁZKÖZSÉG (Miskolc)

Lelkeszi család: *Kriza János és dr. Lakatos Adél Csilla*

Gondnok: *Marosi Ilona*

PESTSZENTLŐRINCI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG

Lelkeszi család: *Krizbai Béla és Olívia*

Gondnok: *Giba Ferenc*

IX. NYUGDÍJAS LELKÉSZEK NÉVJEGYZÉKE

Andorkó Ferenc, Andrási György, Balázs László, Balázs Sándor, Balázs Tamás, Barabás Áron, Bálint Benczédi Ferenc, Bálint Imre, Benedek Jakab, Benedek Sándor, Egyed Dániel, Farkas Dénes, Farkas László, Ferencz Gábor, Kászoni-Kövendi József, Keresztes Sándor, Kiss Alpár Kálmán, Kiss Gergely, Kiss Mihály, Kotecz József, Lőrinczi Károly, Márkos Ervin Sándor, Máthé Sándor, Nagy Endre, Nagy László, Nyitrai Levente, Orbán Dezső, Pálffy A. Tamás, Pálffy Árpád, dr. Rezi Elek dr. habil., Rüszt Domokos, Sándor Botond, Szabó Zoltán, Szathmáry Incze Kornél, Székely János, Székely Miklós, Szén Sándor, dr. Szent-Iványi Ilona, id. Szombatfalvi József, Varga Major Sándor, Vass Mózes

X. TEOLÓGIAI HALLGATÓK

- I. évfolyam: *Birtalan Bence, Fodor Tamás Barna*
II. évfolyam: *Albert Valéria, Bálint Imola, Bálint Renáta, Berei Tamás, Mezei Csaba*
III. évfolyam: *Költő Csenge, Széles László, Vida Domokos*
IV. évfolyam: *Széll Róbert Pál*
V. évfolyam: *László Orsolya*
VI. évfolyam: *Demeter Ágnes, Lőrinczi Zsófia, Szabó Eszter, Szilágyi Alpár Attila, Vidám Livia*

REJTVÉNPÁLYÁZAT

Kedves Olvasóink!

A 2025. évi kalendáriumunkban meghirdetjük a már szokásos rejtvénpályázatunkat. Ferenczi Csaba-Levente rejtvénytípuskészítő tizenkét rejtvényt készített, amelyek idén évfordulós nagyjainkhoz kapcsolódó ismereteinket bővítik vagy erősítik meg. A rejtvénpályázatra 44 helyes megfejtéssel lehet jelentkezni.

Kérjük kedves Olvasóinkat, hogy töltsék ki a tartalomjegyzék után található rejtvénpályázati űrlapot, és 2025. június 1-jéig küldjék be a kivágott szelvényeket az *Unitárius Közlöny* szerkesztőségébe az alábbi postai címre:

400105 Cluj-Napoca / Kolozsvár

B-dul 21 Decembrie 1989, nr. 9. szám

A helyes megfejtések beküldői között 2025 nyarán értékes nyereményeket sorsolunk ki. A sorsolás eredményét az *Unitárius Közlöny* hasábjain tesszük közzé, a nyereményeket pedig a szerencsés nyertes egyház-községének lelkeséhez juttatjuk el.

Eredményes rejtvénytípusfejtést kíván

Ferenczi Csaba-Levente rejtvénytípuskészítő
és az *Unitárius Kalendárium* szerkesztője

TARTALOM

Kovács István: Előszó	5
Keresztnevek és névnapok az unitárius naptárban	30
Egyházi ünnepeink 2025-ben	39
Nemzeti ünnepeink 2025-ben	39
Húsvét időpontja a nyugati és a keleti szertartású egyházaknál (2025–2035)	39
Jelentős évfordulók 2025-ben	40
 Január: Vallásszabadság	
Kovács Sándor: Az erdélyi vallásszabadság története	46
Gálfalvi Gábor: Téli kép	49
Januári rejtvény	50
Bessenyei György: Vallás (részlet)	52
 Február: Isten	
Czire Szabolcs: Egy az Isten	54
Februári rejtvény	64
Balassi Bálint: Psalmus 148. (részlet)	66
 Március: Ember	
Máté Ernő: Gondolatok az emberről	68
Andrási György: Első külföldi utazásunk	70
Márciusi rejtvény	84
Gálfalvi Gábor: Az elhagyott gyermek	86
 Április: Feltámadás és örök élet	
Csécs Márton Lőrinc: Feltámadás	88
Sárközi György: Mindhalálíg	93
Áprilisi rejtvény	94
Wass Albert: Prófétafa	96
 Május: Jézus	
Bíró Lajos: A magvető	98

Tordai Máté: Az Izraelnek egy Isteneről, és annak szent fiáról, az Iesus Christusrol, és az Szent Lélekről való Enek. Pars Secunda. De Iesu Christo (részlet)	101
Májusi rejtvény.....	102
Mihail Codreanu: A Golgota követője	104

Június: *Eredendő jóság, bűn és bűnbocsánat*

Jakabházi Béla-Botond: Életszerű unitarizmus	106
Ady Endre: Hozsánna bízó síróknak	113
Júniusi rejtvény	114
Rimay János: [Énektöredék].....	116

Július: *Tanítványok*

Kotecz József: Tanítványok, követők.....	118
Babits Mihály: Jónás imája	121
Júliusi rejtvény.....	122
Dsida Jenő: Tíz parancsolat (részlet)	124

Augusztus: *Isten országa*

Solymosi Alpár: Üdvérszet, Isten országa.....	126
Augusztusi rejtvény	136
Tóth Árpád: Isten oltó-kése.....	138

Szeptember: *Ima és hálaadás*

Székely Miklós: A lélekből fakadó ima és hála	140
Reviczky Gyula: Imádságom.....	143
Szeptemberi rejtvény.....	144
Áprily Lajos: Miatyánk	146

Október: *Semper Reformanda*

Kovács István: Gondolatok a reformációról	148
Nagy Eszter: Öregek vasárnapjára. Elmélkedés az időről	150
Októberi rejtvény.....	152
Reményik Sándor: Akarom.....	154

November: *„Én unitárius vagyok...”*

Czire Szabolcs: Mi jellemzi a vallásunkat?	156
--	-----

Novemberi rejtvény.....	166
Az ima ereje.....	168
 December: Kegyelem és szeretet	
Fekete Levente: Van remény!	170
Decemberi rejtvény	176
Fekete Levente: Úton.....	178
 A Magyar Unitárius Egyház hivatali névjegyzéke.....	
Rejtvenypályázat	211
Pályázati űrlap a rejtvényekhez.....	223

JEGYZETEK

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

JEGYZETEK

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

JEGYZETEK

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

JEGYZETEK

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

JEGYZETEK

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

PÁLYÁZATI ŰRLAP A REJTVÉNYEKHEZ

A megfejtő neve:

A megfejtő lakcíme:.....

A megfejtő lelkészének neve:

Január

Vízs. 1.:

Vízs. 50.:

Függ. 23.:.....

Február

(1.):

(2.):

(3.):

(4.):

Március

(I.):

(II.):.....

(III.):.....

(számozott négyzetek):

Április

Vízs. 49.:

Függ. 33.:.....

Vízs. 30.:

Függ. 1.:.....

Május

(1.):

(2.):

(3.):

(4.):

Június

(I.):

(számozott négyzetek):

(II.):.....

(III.):.....

Július

Vízs. 1.:

Függ. 23.:

Vízs. 32., függ. 40.:

Augusztus

(1.):

(2.):

(3.):

(4.):

Szeptember

(I.):

(számozott négyzetek):

(II.):

(III.):

Október

Vízs. 1.:

Függ. 35.:

Vízs. 32.:

November

(1.):

(2.):

(3.):

(4.):

December

(számozott négyzetek):

(I.):

(II.):

(III.):